

พุทธวจน

หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

มราวาส

ชั้นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนชนเหล่าใด จะเป็นสมณะหรือพราหมณ์ก็ตาม
ไม่ติดใจ ไม่สยบอยู่ ไม่เมาหมกอยู่ ในกามคุณทั้ง ๕ เหล่านี้แล้ว
มองเห็นส่วนที่เป็นโทษอยู่
เป็นผู้รู้แจ่มแจ้งในอุบายเป็นเครื่องออกไปจากทุกข์
บริโศกคามคุณทั้ง ๕ นั้นอยู่
ชนเหล่านั้น อันคนทั้งหลายพึงเข้าใจได้อย่างนี้ว่า
เป็นผู้ไม่ถึงความพินาศย่อยยับ ไปตามความประสงค์ของมารผู้มีบาปแต่อย่างใด ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย!
เปรียบเหมือนเนื้อป่า ตัวที่ไม่ติดบ่วง
แม้นอนจมอยู่บนกองบ่วง

มันก็เป็นสัตว์ที่ใครๆ พึงเข้าใจได้ว่า
เป็นสัตว์ที่ไม่ถึงความพินาศย่อยยับไปตามความประสงค์ของพราณแต่อย่างใด
เมื่อพราณมาถึงเข้า มันจะหลีกหนีไปได้ตามที่ต้องการ ดังนี้ ฉันทักก็ฉันทัน.

พุทธวจน

มราวาสชั้นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย ! ความรู้สึกได้เกิดขึ้นแก่เราว่า
ผลวิบากแห่งกรรม ๓ อย่างนี้แล
ที่ทำให้เรามีฤทธิ์มาก... มีอำนาจมาก... คือ

- (๑) ทาน การให้,
- (๒) ทมะ การบิบบัณฑิตใจ,
- (๓) ลัณญะ การสำรวมระวัง ดังนี้.

-บาลี อิติวุ. ขุ. ๒๔/๒๔๐/๒๐๐.

พุทธวจน-หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

ฉบับ

๗

ฆราวาสชั้นเลิศ

พุทธวจนสถาบัน

ร่วมกันมุ่งมั่นศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่คำของตถาคต

พุทธวจน

ฉบับ ๗ ฆราวาสชั้นเลิศ

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชน
เป็นธรรมทาน

ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้

ในการจะจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ
เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร
และปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด
ติดต่อได้ที่

มูลนิธิพุทธโมฆณ์ โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔

มูลนิธิพุทธวจน โทรศัพท์ ๐๘ ๑๔๕๗ ๒๓๕๒

คุณศรชา โทรศัพท์ ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

คุณอารีวรรณ โทรศัพท์ ๐๘ ๕๐๕๕ ๖๘๘๘

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๓

ศิลปกรรม ปริญญา ปฐวินทรานนท์, วิษุ เสริมสวัสดิ์ศรี,
ณรงค์เดช เจริญपालะ

จัดทำโดย มูลนิธิพุทธโมฆณ์
(เว็บไซต์ www.buddhakos.org)

มูลนิธิพุทธโฆษาณ เลขที่ ๒๙/๓ หมู่ที่ ๗ ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๕๐
โทรศัพท์ / โทรสาร ๐ ๒๕๕๙ ๒๑๗๕ เว็บไซต์ : www.buddhakos.org

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตรวบรวมงานจากหนังสือชุดจากพระโอษฐ์ ทั้ง ๕ เล่ม

เรียน คุณเมตตา พานิช
ประธานคณะกรรมการธรรมทานมูลนิธิ

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและปฏิบัติของพุทธบริษัท มูลนิธิพุทธโฆษาณประสงค์จะขออนุญาตรวบรวม
และใช้เนื้อหารวมทั้งสำนวนการแปลพุทธวจนในหนังสือ ชุดจากพระโอษฐ์ ทั้ง ๕ เล่ม ซึ่งแปลและเรียบเรียงโดย
ท่านพุทธทาสภิกขุในนามกองตำราคณะธรรมทาน คือ

๑. พุทธประวัติจากพระโอษฐ์	๒. ขุมทรัพย์จากพระโอษฐ์
๓. อริยสัจจากพระโอษฐ์ ภาคต้น	๔. อริยสัจจากพระโอษฐ์ ภาคปลาย
๕. ปฏิจогสมุปบาทจากพระโอษฐ์	

ซึ่งมูลนิธิพุทธโฆษาณได้นำมาจำแนกจัดกลุ่มหมวดธรรมเป็นหนังสือชื่อ "พุทธวจน ธรรมาสถิต"

เพื่อประโยชน์แก่พุทธบริษัท โดยจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

อนึ่ง มูลนิธิพุทธโฆษาณจักขอมอบหนังสือที่ขอจัดพิมพ์นี้แก่ธรรมทานมูลนิธิจำนวน ๑๐๐ เล่ม

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

อนุญาตให้จัดทำและพิมพ์เผยแพร่

เป็นธรรมทานได้

(นายเมตตา พานิช)
กองตำราคณะธรรมทาน

มูลนิธิพุทธโฆษาณ

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายทวีศักดิ์ หิรัญรักษ์)
ประธานมูลนิธิพุทธโฆษาณ

คำอนุโมทนา

ความปรากฏแห่งบุคคล ๓ จำพวกนี้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากในโลก กล่าวคือ พระตถาคต ผู้รหันตสัมมาสัมพุทธะ ๑ บุคคลผู้แสดงธรรมวินัยที่พระตถาคตประกาศแล้ว ๑ กตัญญูกตเวทีบุคคล ๑

การมีคำสอนของพระตถาคตปรากฏอยู่ เป็นความสุขของโลก ผู้ที่ปรารถนาในความสุข พึงประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม เพื่อให้ตนเองเกิดความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป หนังสือพุทธวจน ฉบับ “ฆราวาสชั้นเลิศ” นี้ ได้รวบรวมธรรมะต่างๆ เพื่อการเข้าถึงฐานะดังกล่าวไว้แล้ว เป็นผลให้ผู้ที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับเรือกสามารถปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ฐานะของตนได้

ขออนุโมทนากับทุกคนที่ช่วยกันเป็น “สัตตบุรุษยิ่งกว่าสัตตบุรุษ” ด้วยการสืบทอดกัลยาณวัตรขององค์พระศาสดา และด้วยเหตุแห่งกุศลนี้ ขอจงเป็นเหตุเป็นปัจจัยให้ทุกคน ได้เข้าถึงความเป็นผู้เที่ยงแท้ต่อนิพพาน มีการตรัสรู้ธรรมในอนาคตกาลอันใกล้นี้เทอญ

ขออนุโมทนา
ภิกขุคึกฤทธิ์ โสตุถิโส

อักษรย่อ

เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจเรื่องอักษรย่อ

ที่ใช้หมายแทนชื่อคัมภีร์ ซึ่งมีอยู่โดยมาก

มหาวิ. วิ.	มหาวิภังค์	วินัยปิฎก.
ภิกขุณี. วิ.	ภิกขุณีวิภังค์	วินัยปิฎก.
มหา. วิ.	มหาวรรค	วินัยปิฎก.
จุลล. วิ.	จุลวรรค	วินัยปิฎก.
ปริวาร. วิ.	ปริวารวรรค	วินัยปิฎก.
สี. ที.	สีลขันธวรรค	ทีฆนิกาย.
มหา. ที.	มหาวรรค	ทีฆนิกาย.
ปา. ที.	ปาฎิกวรรค	ทีฆนิกาย.
มฺ. ม.	มูลปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
ม. ม.	มัชฌิมปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
อุปริ. ม.	อุปริปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
สคาถ. สั.	สคาถวรรค	สังยุตตนิกาย.
นิทาน. สั.	นิทานวรรค	สังยุตตนิกาย.
ขนฺธ. สั.	ขันธวารวรรค	สังยุตตนิกาย.
สพา. สั.	สพายตนวรรค	สังยุตตนิกาย.
มหาวาร. สั.	มหาวารวรรค	สังยุตตนิกาย.
เอก. อঁ.	เอกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ทุก. อঁ.	ทุกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ติก. อঁ.	ติกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
จตุกก. อঁ.	จตุกกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.

ปญจก. อ.	ปัญจกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
ฉกฺก. อ.	ฉกฺกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
สตุตฺก. อ.	สตุตกนิบาต	อังกุตตรนิกาย
อฏฺฐก. อ.	อฏฺฐกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
นวก. อ.	นวกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
ทสก. อ.	ทสกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
เอกาทสก. อ.	เอกาทสกนิบาต	อังกุตตรนิกาย.
ขุ. ขุ.	ขุททกปาฐะ	ขุททกนิกาย.
ธ. ขุ.	ธรรมบท	ขุททกนิกาย.
อุ. ขุ.	อุทาน	ขุททกนิกาย.
อิติวุ. ขุ.	อิติวุตตกะ	ขุททกนิกาย.
สุตฺต. ขุ.	สุตตนิบาต	ขุททกนิกาย.
วิมาน. ขุ.	วิมานวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เปต. ขุ.	เปตวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เถร. ขุ.	เถรคาถา	ขุททกนิกาย.
เถรี. ขุ.	เถรีคาถา	ขุททกนิกาย.
ชา. ขุ.	ชาดก	ขุททกนิกาย.
มหานิ. ขุ.	มหานิทเทศ	ขุททกนิกาย.
จุพนิ. ขุ.	จุพนิทเทศ	ขุททกนิกาย.
ปฏิสมฺ. ขุ.	ปฏิสัมภิตามรรค	ขุททกนิกาย.
อปท. ขุ.	อปทาน	ขุททกนิกาย.
พทุทฺธ. ขุ.	พทุทฺธวงส์	ขุททกนิกาย.
จริยา. ขุ.	จริยาปิฎก	ขุททกนิกาย

ตัวอย่าง : ๑๔/๑๗๑/๒๔๕ ให้อ่านว่า
ไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ เล่ม ๑๔ หน้า ๑๗๑ ข้อที่ ๒๔๕

คำนำ

หนังสือ “พุทธวจน ฉบับ พระวาสน์ชั้นเลิศ” ได้จัดทำขึ้น ด้วยปรารถนาเหตุที่ว่า หลายคนยังเห็นคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่าเป็นสิ่งที่ยากหรือเป็นสิ่งที่ไกลตัวเกินไป ทำให้มีน้อยคนนักที่จะหันมาใส่ใจศึกษาคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างจริงจัง ทั้งๆ ที่พระองค์ได้ตรัสไว้แล้วว่า คำสอนที่พระองค์ตรัสสอนทั้งหมดนั้น บริสุทธิ์ บริบูรณ์แล้วสิ้นเชิง อีกทั้งคำสอนนั้น ยังเป็นสิ่งที่เรียกว่า “อกาลโก” คือใช้ได้ไปตลอด ไม่มีคำว่าเก่าหรือล้าสมัย และใช้ได้กับบุคคลทุกคน อันจะเห็นได้จากในสมัยพุทธกาลที่พุทธบริษัท ๔ ทั้งหลายนั้น มีคนจากหลายชาติและวรรณะ นอกจากนี้พระองค์ยังได้ตรัสอีกว่าบุคคลที่ท่านตรัสสอนนั้นมีตั้งแต่ พรหม เทวดา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ไปจนถึงปุถุชนคนธรรมดาทั่วไป และทุกคนนั้น เมื่อนำคำสอนของพระองค์ไปปฏิบัติแล้ว ก็สามารถแก้ทุกข์หรือดับทุกข์ให้กับตนเองได้ทั้งสิ้น.

คณะงานธัมมะ วัฒนาปาฟง

สารบัญ

พระราสชั้นเลิศ	๑
วิธีตรวจสอบว่าเป็นคำของพระผู้มีพระภาคเจ้าหรือไม่	๓
๑. พระราสคับแคบ เป็นทางมาแห่งธูลี	๕
๒. การดำรงชีพชอบโดยทิศ ๖ ของพระราส	๗
๓. การตอบแทนคุณมารดาบิดาอย่างสูงสุด	๑๗
๔. ภัยที่แม่ลูกก็ช่วยกันไม่ได้	๑๙
๕. สิ่งที่ถูกคนปรารถนาจะได้	๒๓
๖. ความอยากเป็นเหตุแห่งความทุกข์	๒๙
๗. ทุกข์ที่เกิดจากหนี้	๓๑
๘. หลักการดำรงชีพ เพื่อประโยชน์สุขในวันนี้	๓๗
๙. เหตุเจริญและเหตุเสื่อม แห่งทรัพย์ ๔ ประการ	๔๕
๑๐. หลักดำรงชีพเพื่อประโยชน์สุขในเวลาถัดต่อมา	๕๐
๑๑. พระราสชั้นเลิศ	๕๔
๑๒. นรกที่ร้ายกาจของมนุษย์	๕๖
๑๓. วาจาของสัตบุรุษ	๖๑
๑๔. วาจาของอสัตบุรุษ	๖๔

๑๕. วิธีปฏิบัติทางจิตเมื่อถูกติเตียนหรือถูกทำร้ายร่างกาย	๖๗
๑๖. การวางจิตเมื่อถูกกล่าวหา	๗๐
๑๗. วาจาของสะใภ้ใหม่	๗๔
๑๘. วาจาที่ไม่มีโทษ	๗๗
๑๙. คู่บพเพสันนิวาส	๗๙
๒๐. ภรรยา ๗ จำพวก	๘๑
๒๑. มนุษย์ผี	๘๖
๒๒. เข้าใจเรื่องกรรม	๙๑
เรื่องควรทราบเกี่ยวกับกรรม ทั้ง ๖ แก่มุม	
๒๓. กรรมเปรียบด้วยก้อนเกลือ	๙๕
๒๔. กรรมที่เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม	๙๙
๒๕. วิธีดับกรรม	๑๐๓
๒๖. วิบากกรรมอย่างเบาของหมู่มสัตว์	๑๐๔
๒๗. ฉลาดในเรื่องกรรม	๑๐๗
๒๘. วินิฉัยกรรม	๑๑๐
๒๙. การบวชที่ไร้ประโยชน์	๑๑๔
๓๐. สังฆทานดีกว่า !	๑๑๗
๓๑. ห้ามผู้อื่นให้ทาน ชื่อว่าไม่ใช่มิตร	๑๒๑
๓๒. ผลแห่งทาน	๑๒๔
๓๓. ทาน ที่จัดว่าเป็น มหาทาน	๑๓๐

๓๔. เหตุที่ทำให้เป็นผู้มีรูปงามมีทรัพย์มากและสูงศักดิ์	๑๓๒
๓๕. ผู้ให้โภชนะ	๑๓๓
๓๖. กัลยณมิตร คือ อริยมรรค	๑๓๔
๓๗. สังสารวัฏ ไม่ปรากฏที่สุดแก่สัตว์ผู้มีวิชา	๑๓๗
๓๘. น้ำตาที่เราได้ร้องไห้มาแล้วทั้งหมด	๑๓๙
๓๙. สุข ทุกข์ ที่เราได้ประสบมาแล้วทุก ๆ รูปแบบ	๑๔๑
๔๐. ที่รักที่เจริญใจในโลก	๑๔๓
๔๑. ทางแห่งความสิ้นทุกข์	๑๔๕

หมายเหตุผู้รวบรวม

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ บางส่วนได้ปรับสำนวนต่างจากฉบับหลวง โดยเทียบเคียงจากทุกสำนัก (ฉบับสยามรัฐ, ฉบับหลวง, ฉบับมหามงกุฎฯ, ฉบับมหาจุฬาฯ, ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์แห่งประเทศไทยฯ) เพื่อให้สอดคล้องกับบาลีและความเชื่อมโยงของพุทธวจนให้มากที่สุด

พรวาสชั้นเลิศ

วิธีตรวจสอบว่า เป็นคำของพระผู้มีพระภาคเจ้าหรือไม่

ภิกษุทั้งหลาย !

ถ้าภิกษุในธรรมวินัยนี้ จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า
ข้าพเจ้าฟังมาแล้ว ได้รับมาแล้วเฉพาะพระพักตร์
พระผู้มีพระภาคเจ้า ว่า นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัยนี้
เป็นคำสอนของพระศาสดา ดังนี้

พวกเธออย่าพึงรับรอง อย่าพึงคัดค้าน.

เธอกำหนดเนื้อความนั้นให้ดี แล้วนำไปสอบสวนในสูตร
นำไปเทียบเคียงในวินัย ถ้าวางกันไม่ได้ เทียบเคียงกันไม่ได้
พึงแน่ใจว่านั่นไม่ใช่คำของพระผู้มีพระภาคแน่นอน
ภิกษุรูปนั้นจำมาผิด พวกเธอพึงทิ้งคำเหล่านั้นเสีย
ถ้าวางกันได้ เทียบเคียงกันได้
พึงแน่ใจว่า นั่นเป็นคำของพระผู้มีพระภาคเจ้าแน่แล้ว
ภิกษุรูปนั้นจำมาอย่างดีแล้ว พวกเธอพึงรับเอาไว้...

ตรัสที่อนันตเจตีย์, โกคณคร : มหาปรินิพพานสูตร

-บาลี มห. ที. ๑๐/๑๔๔/๑๑๒.

การมีธรรม
ของตถาคตอยู่ในโลก
คือความสุขของโลก

มรณาสันเล็ด เป็นทางมาแห่งรู้ | ๐๑

-ปาฐะ ม. ๑๒/๔๘๗-๘/๔๕๔.

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตเกิดขึ้นในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ ดำเนินไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสาวกที่ฝึกคนที่ควรฝึก ไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้เบิกบานแล้วจำแนกธรรมออกสั่งสอนสัตว์.

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตนั้น ได้ทำให้แจ้งซึ่งโลกนี้ กับทั้งเทวดา มาร พรหม ซึ่งหมู่สัตว์ กับทั้งสมณพราหมณ์พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง แล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้แจ้งตาม.

ตถาคตนั้น แสดงธรรมไพเราะ ในเบื้องต้น ในท่ามกลาง และในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง.

คหบดีหรือบุตรคหบดี หรือคนที่เกิดในตระกูลอื่นใด ในภายหลัง ย่อมฟังธรรมนั้น. ครั้นฟังแล้ว ย่อมเกิดศรัทธาในตถาคต. กุลบุตรนั้นผู้ประกอบอยู่ด้วยศรัทธา ย่อมพิจารณาเห็นว่า

“มรवास คับแคบ เป็นทางมาแห่งอูลี
ส่วน บรรพชา เป็นโอกาสว่าง

มันไม่เป็นไปได้โดยง่ายที่เราผู้อยู่ครองเรือนเช่นนี้
จะประพาศพรหมจรรย์นั้น ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยส่วนเดียว
เหมือนสังข์ที่เขาขัดสะอาดดีแล้ว. ถ้ากระไร เราพึงปลงผม
และหนวด ครองผ้าย้อมฝาด ออกจากเรือนไป บวชเป็น
ผู้ไม่มีเรือนเถิด...” .

การดำรงชีพชอบโดยทิศ ๖ ของมรณาส

๐๒

-บาลี ปา. ที. ๑๑/๑๙๕-๒๐๖/๑๗๔-๒๐๕.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ในอริยวินัย มีการนอบน้อมทิศทั้งหกอย่างไร พระเจ้าข้า! พระองค์จึงทรงแสดงธรรมที่เป็นการนอบน้อมทิศทั้งหกในอริยวินัยเถิด”.

คหบดีบุตร! เมื่อใด อริยสาวกละเสียได้ซึ่งกรรมกิเลส ๔ ประการ ไม่กระทำความอันเป็นบาปโดยฐานะทั้งสี่ และไม่เสพทางเสื่อม (อบายมุข) แห่งโกศ ๖ ทาง เมื่อนั้น เขาชื่อว่า เป็นผู้ปราศจากกรรมอันเป็นบาปรวม ๑๔ อย่าง เป็นผู้ปิดกั้นทิศทั้งหกโดยเฉพาะแล้ว ด้วยอาการอย่างนี้ ชื่อว่า เขาปฏิบัติแล้วเพื่อชนะโลกทั้งสองทั้งโลกนี้และโลกอื่น เป็นอันเขาปรารภกระทำครบถ้วนแล้ว (อารหุโธ) เขาเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย ดังนี้.

กรรมกิเลส ๔ ประการ อันอริยสาวกนั้น ละเสียได้แล้ว เป็นอย่างไรเล่า ?

คหบดีบุตร! ปาณาติบาต เป็นกรรมกิเลส. อทินนาทาน เป็นกรรมกิเลส. กาเมสุมิฉฉาจาร เป็น

กรรมกิเลส. มุสาวาท เป็นกรรมกิเลส. กรรมกิเลส ๔ ประการเหล่านี้ เป็นกรรมอันอริยสาวกนั้น ละขาดแล้ว.

อริยสาวก ไม่กระทำความอันเป็นบาปโดยฐานะ ทั้ง ๔ เป็นอย่างไรเล่า ?

ผู้ถึงซึ่งฉันทาคติ (ลําเอียงเพราะรัก) ชื่อว่ากระทำความอันเป็นบาป ผู้ถึงซึ่งโทสาคติ (ลําเอียงเพราะเกลียด) ชื่อว่ากระทำความอันเป็นบาป ผู้ถึงซึ่งโมหาคติ (ลําเอียงเพราะงมงาย) ชื่อว่ากระทำความอันเป็นบาป ผู้ถึงซึ่งภยาคติ (ลําเอียงเพราะกลัว) ชื่อว่ากระทำความอันเป็นบาป.

คหบดีบุตร ! เมื่อใดอริยสาวก ไม่ถึงซึ่งฉันทาคติ ไม่ถึงซึ่งโทสาคติ ไม่ถึงซึ่งโมหาคติ ไม่ถึงซึ่งภยาคติ เมื่อนั้น ชื่อว่าไม่กระทำความอันเป็นบาปโดยฐานะทั้ง ๔ เหล่านี้ ดังนี้.

อริยสาวก ไม่เสพทางเสื่อมแห่งโภคะ ๖ ทาง เป็นอย่างไรเล่า ?

คหบดีบุตร ! การตามประกอบในธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทเนื่องด้วยของเมา คือสุราและเมรัย เป็นทางเสื่อมแห่งโภคะ การตามประกอบในการ

เที่ยวตามตรอกซอกในเวลาวิกาล เป็นทางเสื่อมแห่งโศคะ
การเที่ยวไปในที่ชุมนุมแห่งความเมา (สมมุขานุกิจรณ)
เป็นทางเสื่อมแห่งโศคะ การตามประกอบในธรรมเป็น
ที่ตั้งแห่งความประมาทคือการพนัน เป็นทางเสื่อม
แห่งโศคะ การตามประกอบในบาปมิตร เป็นทางเสื่อม
แห่งโศคะ การตามประกอบในความเกียจคร้าน เป็น
ทางเสื่อมแห่งโศคะ.

คหบดีบุตร ! อริยสาวกเป็นผู้ปกปิดทิศทั้งหก
โดยเฉพาะแล้ว เป็นอย่างไรเล่า ?

คหบดีบุตร ! ฟังทราบ ว่า ทิศทั้งหกเหล่านี้
มีอยู่ คือ

ฟังทราบ ว่า มารดาบิดา เป็นปุรัตถิมทิศ (ทิศเบื้องหน้า)

ฟังทราบ ว่า อาจารย์ เป็นทักษิณทิศ (ทิศเบื้องขวา)

ฟังทราบ ว่า บุตรภรรยา เป็นปัจฉิมทิศ (ทิศเบื้องหลัง)

ฟังทราบ ว่า มิตรสหาย เป็นอุตตรทิศ (ทิศเบื้องซ้าย)

ฟังทราบ ว่า ทาสกรรมกร เป็นเหนือภูมิทิศ (ทิศเบื้องต่ำ)

ฟังทราบ ว่า สมณพราหมณ์ เป็นอุपरิมทิศ (ทิศเบื้องบน).

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องหน้า

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องหน้า คือ มารดาบิดา
อัมบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ท่านเลี้ยงเราแล้ว เราจักเลี้ยงท่าน
- (๒) เราจักทำกิจของท่าน
- (๓) เราจักดำรงวงศ์สกุล
- (๔) เราจักปฏิบัติตนเป็นทนายาท
- (๕) เมื่อท่านทำกาละล่วงลับไปแล้ว เราจักกระทำ
ทักษิณาทูทิศท่าน

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องหน้า คือ มารดาบิดา
อัมบุตรปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์บุตรโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ห้ามเสียจากบาป
- (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- (๓) ให้ศึกษาศิลปะ
- (๔) ให้มีคู่ครองที่สมควร
- (๕) มอบมรดกให้ตามเวลา

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องหน้านั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้น
ปิดกันแล้ว เป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องขวา

คหบดีบุตร ! ทิศเบื้องขวา คือ อาจารย์
อันศิษย์พึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ด้วยการลุกขึ้นยืนรับ
- (๒) ด้วยการเข้าไปยืนคอยรับใช้
- (๓) ด้วยการเชื่อฟังอย่างยิ่ง
- (๔) ด้วยการปรนนิบัติ
- (๕) ด้วยการศึกษาศิลปวิทยาโดยเคารพ

คหบดีบุตร ! ทิศเบื้องขวา คือ อาจารย์
อันศิษย์ปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์โดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) แนะนำดี
- (๒) ให้ศึกษาดี
- (๓) บอกศิลปวิทยาลึนเชิง
- (๔) ทำให้เป็นที่รู้จักในมิตรสหาย
- (๕) ทำการคุ้มครองไว้ในทิศทั้งปวง

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องขวานั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้น
ปิดกันแล้ว เป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องหลัง

คหบดีบุตร ! ทิศเบื้องหลัง คือ ภรรยา
อันสามีพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ด้วยการยกย่อง
- (๒) ด้วยการไม่ดูหมิ่น
- (๓) ด้วยการไม่ประพาดินอกใจ
- (๔) ด้วยการมอบความเป็นใหญ่ในหน้าที่ให้
- (๕) ด้วยการให้เครื่องประดับ

คหบดีบุตร ! ทิศเบื้องหลัง คือ ภรรยา
อันสามีปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์สามีโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) จัดแจงการงานดี
- (๒) สงเคราะห์คนข้างเคียงดี
- (๓) ไม่ประพาดินอกใจ
- (๔) ตามรักษาทรัพย์ที่มีอยู่
- (๕) ขยันขันแข็งในการงานทั้งปวง

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องหลังนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้น
ปิดกันแล้ว เป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องซ้าย

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย
อันกุลบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ด้วยการให้ปัน
- (๒) ด้วยการพูดจาไพเราะ
- (๓) ด้วยการประพฤติประโยชน์
- (๔) ด้วยการวางตนเสมอกัน
- (๕) ด้วยการไม่กล่าวคำอันเป็นเครื่องให้แตกกัน

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหาย
อันกุลบุตรปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) รักษามิตรผู้ประมาทแล้ว
- (๒) รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว
- (๓) เป็นที่พึ่งแก่มิตรเมื่อมีภัย
- (๔) ไม่ทอดทิ้งในยามมีอันตราย
- (๕) นับถือสมาชิกในวงศ์ของมิตร

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องซ้ายนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้น
ปิดกันแล้ว เป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องต่ำ

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องต่ำ คือ ทาสกรรมกร
อन्नายพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ด้วยให้ทำการงานตามกำลัง
- (๒) ด้วยการให้อาหารและรางวัล
- (๓) ด้วยการรักษาพยาบาลยามเจ็บไข้
- (๔) ด้วยการแบ่งของมีรสประหลาดให้
- (๕) ด้วยการปล่อยให้อิสระตามสมัย

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องต่ำ คือ ทาสกรรมกร
อन्नายปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์นายโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) เป็นผู้ลุกขึ้นทำงานก่อนนาย
- (๒) เลิกงานทีหลังนาย
- (๓) ถือเอาแต่ของที่นายให้
- (๔) กระทำการงานให้ดีที่สุด
- (๕) นำเกียรติคุณของนายไปรำลือ

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องต่ำนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้น
ปิดกันแล้ว เป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

หน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อทิศเบื้องบน

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องบน คือ สมณพราหมณ์
อังกุลบุตรพึงปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ คือ

- (๑) ด้วยเมตตาทายกรรม
- (๒) ด้วยเมตตาเวจีกรรม
- (๓) ด้วยเมตตาโมกกรรม
- (๔) ด้วยการไม่ปิดประตู (คือยินดีต้อนรับ)
- (๕) ด้วยการคอยถวายอาภิวาท

คหบดีบุตร! ทิศเบื้องบน คือ สมณพราหมณ์
อังกุลบุตรปฏิบัติต่อโดยฐานะ ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว
ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ ๖ ประการ คือ

- (๑) ห้ามเสียจากบาป
- (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี
- (๓) อนุเคราะห์ด้วยใจอันงดงาม
- (๔) ให้ฟังในสิ่งที่ไม่เคยฟัง
- (๕) ทำสิ่งที่ได้ฟังแล้วให้แจ่มแจ้งถึงที่สุด
- (๖) บอกทางสวรรค์ให้

เมื่อเป็นดังนี้ ทิศเบื้องบนนั้น เป็นอันว่ากุลบุตรนั้น
ปิดกันแล้ว เป็นทิศเกษม ไม่มีภัยเกิดขึ้น.

ความไม่มีโรค

เป็นลาภอย่างยิ่ง

ความสันโดษ

เป็นทรัพย์อย่างยิ่ง

ความคุ้นเคยกัน

เป็นญาติอย่างยิ่ง

นิพพาน

เป็นสุขอย่างยิ่ง

-บาลี ร. พ. ๒๔/๔๒/๒๔.

การตอบแทนคุณมารดาบิดา อย่างสูงสุด

๐๓

-บาลี ทก. อ. ๒๐/๗๘/๒๗๘.

ภิกษุทั้งหลาย ! เรากล่าวการกระทำตอบแทน
ไม่ได้ง่ายแก่ท่านทั้งสอง. ท่านทั้งสอง คือใคร ? คือ
๑ มารดา ๒ บิดา

ภิกษุทั้งหลาย ! บุตรพึงประดับประคองมารดา
ด้วยบ่าข้างหนึ่ง พึงประดับประคองบิดาด้วยบ่าข้างหนึ่ง
เขามีอายุ มีชีวิตอยู่ตลอดร้อยปี และเขาพึงปฏิบัติท่านทั้งสอง
นั้นด้วยการอบกลิ่น การนวด การให้อาบน้ำ และการตัด
และท่านทั้งสองนั้น พึงถ่ายอุจจาระปัสสาวะบนบ่าทั้งสอง
ของเขานั้นแหละ. ภิกษุทั้งหลาย ! การกระทำอย่างนั้น
ยังไม่ชื่อว่าอ้นบุตรทำแล้ว หรือทำตอบแทนแล้ว
แก่มารดาบิดาเลย.

ภิกษุทั้งหลาย ! อนึ่ง บุตรพึงสถาปนามารดา
บิดาในราชสมบัติ อันเป็นอิสรापิตย ในแผ่นดินใหญ่
อันมีรตนะ ๗ ประการมากมายนี้ การกระทำอย่างนั้น
ยังไม่ชื่อว่าอ้นบุตรทำแล้ว หรือทำตอบแทนแล้ว
แก่มารดาบิดาเลย ชื่อนั้นเพราะเหตุไร ?

เพราะมารดาบิดามีอุปการะมาก บำรุงเลี้ยง
แสดงโลกนี้แก่บุตรทั้งหลาย

ส่วนบุตรคนใดยังมารดาบิดาผู้ไม่มีศรัทธา
ให้สมาทานตั้งมั่นในสัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วย
ศรัทธา)

ยังมารดาบิดาผู้ทุศีล ให้สมาทานตั้งมั่นใน
ศีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)

ยังมารดาบิดาผู้มีความตระหนี่ ให้สมาทาน
ตั้งมั่นในจาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)

ยังมารดาบิดาทรมปัญญา ให้สมาทานตั้งมั่น
ในปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

ภิกษุทั้งหลาย ! ด้วยเหตุมีประมาณเท่านั้นแล
การกระทำอย่างนั้น ย่อมชื่อว่าอันบุตรนั้นทำแล้วและ
ทำตอบแทนแล้วแก่มารดาบิดา.

ภัยที่แม่ลูกก็ช่วยกันไม่ได้

๐๔

-บาลี ติก. อ. ๒๐/๒๒๘-๒๓๑/๕๐๒.

ภิกษุทั้งหลาย ! ปุณฺณผู้ไม่มีการสดับ ย่อมกล่าวภัยที่มารดาและบุตรช่วยกันไม่ได้ (อมตาทุตติกภัย) ว่ามีอยู่ ๓ อย่าง ๓ อย่างคือ

มีสมัยที่ไฟไหม้ใหญ่ตั้งขึ้น ไหม้หมู่บ้าน ไหม้นิคม ไหม้นคร. ในสมัยนั้น มารดาไม่ได้บุตร (เป็นผู้ช่วยเหลืออะไรได้) บุตรก็ไม่ได้มารดา (เป็นผู้ช่วยเหลืออะไรได้).

ภิกษุทั้งหลาย ! ปุณฺณผู้ไม่มีการสดับ ย่อมเรียกภัยนี้ว่าเป็นอมตาทุตติกภัย อย่างที่หนึ่ง.

ภิกษุทั้งหลาย ! ข้ออื่นยังมีอีก คือมีสมัยที่มหาเมฆตั้งขึ้น เกิดน้ำท่วมใหญ่ พัดพาไปทั้งหมู่บ้าน ทั้งนิคม ทั้งนคร. ในสมัยนั้น มารดาไม่ได้บุตร (เป็นผู้ช่วยเหลืออะไรได้) บุตรก็ไม่ได้มารดา (เป็นผู้ช่วยเหลืออะไรได้).

ภิกษุทั้งหลาย ! ปุณฺณผู้ไม่มีการสดับ ย่อมเรียกภัยนี้ว่าเป็นอมตาทุตติกภัย อย่างที่สอง.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้ออื่นยังมีอีก คือมีสมัยที่มีภัย คือการกำเริบ (กบฏ) มาจากป่า ประชาชนขึ้นยานมีล้อ หวีกระจัดกระจายไป. เมื่อภัยอย่างนี้เกิดขึ้น สมัยนั้น มารดาไม่ได้บุตร (เป็นผู้ช่วยเหลืออะไรได้) บุตรก็ไม่ได้ มารดา (เป็นผู้ช่วยเหลืออะไรได้).

ภิกษุทั้งหลาย! ปุณฺณผู้ไม่มีการสดับ ย่อม เรียกภัยนี้ว่าเป็นอมตาปุตติกภัย อย่างที่สาม.

ภิกษุทั้งหลาย! ปุณฺณผู้ไม่มีการสดับ ย่อมกล่าวว่า ภัยที่มารดาและบุตรช่วยกันไม่ได้ ว่ามีอยู่ ๓ อย่าง เหล่านี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ปุณฺณผู้ไม่มีการสดับ กล่าว สมตาปุตติกภัย (ภัยที่มารดาและบุตรช่วยกันได้) แท้ๆ ๓ อย่างนี้ว่าเป็น อมาตาปุตติกภัย (ภัยที่มารดาและบุตร ช่วยกันไม่ได้) ไปเสีย.

ภิกษุทั้งหลาย! ภัย ๓ อย่าง ที่มารดาและบุตร ช่วยกันได้นั้น เป็นอย่างไรเล่า?

สามอย่าง คือ สมัยที่ไฟไหม้ใหญ่ เป็นอย่างหนึ่ง สมัยที่น้ำท่วมใหญ่ เป็นอย่างที่สอง สมัยที่หนีโจรขบถ

เป็นอย่างที่สาม เหล่านี้บางครั้งมารดาและบุตรก็ช่วยกันและกันได้ แต่ปุณณผู้ไม่มีการสดับมากล่าวว่าเป็นภยันที่มารดาและบุตรก็ช่วยกันไม่ได้ไปเสียทั้งหมด.

ภิกษุทั้งหลาย! ภยันที่มารดาและบุตรช่วยกันไม่ได้ (โดยแท้จริง) ๓ อย่างเหล่านี้ มีอยู่สามอย่าง คือ ภยันเกิดจากความแก่ (ชรภยัน) ภยันเกิดจากความเจ็บไข้ (พยาธิภยัน) ภยันเกิดจากความตาย (มรณภยัน).

ภิกษุทั้งหลาย! มารดาไม่ได้ตามปรารถนากับบุตรผู้แก่อยู่นานนี้ว่า เราแก่เองเกิด บุตรของเราอย่าแก่เลย หรือบุตรก็ไม่ได้ตามปรารถนากะมารดาผู้แก่อยู่นานนี้ว่า เราแก่เองเกิด มารดาอย่าแก่เลย ดังนี้.

มารดาก็ไม่ได้ตามปรารถนาว่า เราเจ็บไข้เองเกิด บุตรของเราอย่าเจ็บไข้เลย หรือบุตรก็ไม่ได้ตามปรารถนาว่า เราเจ็บไข้เองเกิด มารดาของเราอย่าเจ็บไข้เลย ดังนี้.

มารดาก็ไม่ได้ตามปรารถนาว่า เราตายเองเกิด บุตรของเราอย่าตายเลย หรือบุตรก็ไม่ได้ตามปรารถนาว่า เราตายเองเกิด มารดาของเราอย่าตายเลย ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! เหล่านี้แล เป็นภัยที่มารดา
และบุตรช่วยกันไม่ได้ ๓ อย่าง.

ภิกษุทั้งหลาย ! หนทางมีอยู่ ปฏิปทามีอยู่ ย่อม
เป็นไปเพื่อเลิกละ ก้าวล่วงเสีย ซึ่งภัยทั้งที่เป็นสมاتاปุตติภัย
และอมาตาปุตติภัย อย่างละสาม ๆ เหล่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! หนทางหรือปฏิปทานั้น เป็น
อย่างไรเล่า ? นั่นคือ อริยอัฏฐังคิกมรรค (อริยมรรคมีองค์ ๘)
นั่นเอง ได้แก่ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ
(ดำริชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ
(ทำกรณชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ
(เพียรชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ).

ภิกษุทั้งหลาย ! นี่แหละหนทาง นี่แหละ
ปฏิปทา เป็นไปเพื่อเลิกละ ก้าวล่วงเสีย ซึ่งภัยทั้งที่เป็น
สมاتاปุตติภัย และอมาตาปุตติภัย อย่างละสาม ๆ
เหล่านั่น.

สิ่งที่ทุกคนปรารถนาจะได้

๐๕

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๕/๖๑.

คหบดี! ธรรม ๔ ประการนี้ นำปรารถนา
นารักใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

ธรรม ๔ ประการ เป็นอย่างไรเล่า ? คือ

ขอโภคทรัพย์จึงเกิดขึ้นแก่เราโดยทางธรรมนี้
เป็นธรรม ประการที่ ๑ อันนำปรารถนา นารักใคร่
นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

เราได้โภคทรัพย์ทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว
ขอยศจงเฟื่องฟูแก่เราพร้อมด้วยญาติและมิตรสหาย
นี้เป็นธรรม ประการที่ ๒ อันนำปรารถนา นารักใคร่
นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

เราได้โภคทรัพย์ทั้งหลายโดยทางธรรมแล้ว ได้
ยศพร้อมด้วยญาติและมิตรสหายแล้ว ขอเราจงเป็น
อยู่นาน จงรักษาอายุให้ยั่งยืน นี่เป็นธรรม ประการที่ ๓
อันนำปรารถนา นารักใคร่ นำพอใจ หาได้ยากในโลก.

เราได้โคตรพยัพทั้งหลายโดยทางธรรมแล้วได้ยศ
พร้อมด้วยญาติและมิตรสหายแล้ว เป็นอยู่นานรักษาอายุให้
ยั่งยืนแล้ว เมื่อตายแล้ว ขอเราจงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
นี้เป็นธรรม ประการที่ ๔ อันน่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าพอใจ
หาได้ยากในโลก.

คหบดี! ธรรม ๔ ประการนี้แล น่าปรารถนา
น่ารักใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก.

คหบดี! ธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมเป็นไปได้
เพื่อให้ได้ธรรม ๔ ประการ อันน่าปรารถนา น่ารักใคร่
น่าพอใจ หาได้ยากในโลก ธรรม ๔ ประการ เป็น
อย่างไรเล่า? คือ

- (๑) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา)
- (๒) สีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)
- (๓) จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)
- (๔) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา).

คหบดี! ก็ สัทธาสัมปทาเป็นอย่างไรเล่า?

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมเป็นผู้มีศรัทธา เชื่อปัญญาตรัสรู้ของตถาคตว่า “เพราะเหตุอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์”.
คหบดี! นี้เรียกว่า สัทธาสัมปทา.

คหบดี! ก็ สीलสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า?

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เป็นผู้เว้นขาดจากอกุศลนาทาน เป็นผู้เว้นขาดจากกาเมสุมิจจารา เป็นผู้เว้นขาดจากมุสาวาท เป็นผู้เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท. นี้เรียกว่า สीलสัมปทา.

คหบดี ! ก็ จาคสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า ?

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ มีใจปราศจากมลทิน คือ ความตระหนี่ มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามือ อันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้ และการแบ่งปัน. นี้เรียกว่า จาคสัมปทา.

คหบดี ! ก็ ปัญญาสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า ?

บุคคลมีใจอันความโลภอย่างแรงกล้าคืออภิชณาครอบงำแล้ว ย่อมทำกิจที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำ เมื่อทำกิจที่ไม่ควรทำและละเลยกิจที่ควรทำเสีย ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข บุคคลมีใจอันพยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุกจะ อันวิจิกจนาครอบงำแล้ว ย่อมทำกิจที่ไม่ควรทำ ละเลยกิจที่ควรทำ เมื่อทำกิจที่ไม่ควรทำและละเลยกิจที่ควรทำเสีย ย่อมเสื่อมจากยศและความสุข.

คหบดี ! อริยสาวกนั้นแลรู้ว่า อภิชณาวิสมโลภะ (ความโลภอย่างแรงกล้า) เป็นอุปกิเลส (โทษเครื่องเศร้าหมอง) แห่งจิต ย่อมละอภิชณาวิสมโลภะอันเป็นอุปกิเลสแห่งจิต

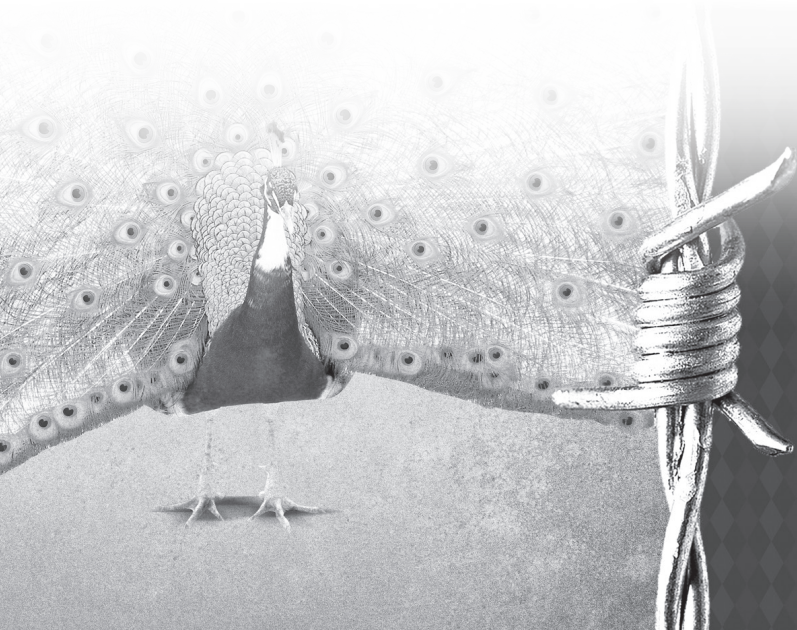
เสียได้ รู้ว่า พยาบาท (คิดร้าย) ถีนมิทธะ (ความหดหู่ซึมเซา)
อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านรำคาญ) วิจิกิจนา (ความลังเลสงสัย)
เป็นอุปกิเลสแห่งจิต ย่อมละเสียซึ่งสิ่งที่เป็นอุปกิเลสแห่งจิต
เหล่านั้น .

คหบดี ! เมื่อใดอริยสาวกรู้ว่าอภิขณาวินโมละ
เป็นอุปกิเลสแห่งจิตดังนี้แล้ว เมื่อนั้นย่อมละเสียได้
เมื่อใดอริยสาวกรู้ว่าพยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุกจะ
วิจิกิจนา เป็นอุปกิเลสแห่งจิตดังนี้แล้ว เมื่อนั้นย่อมละ
สิ่งเหล่านั้นเสียได้ อริยสาวกนี้เราเรียกว่า เป็นผู้มปัญญามาก
มีปัญญานาแน่น เป็นผู้เห็นทาง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา.
นี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา.

คหบดี ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล ย่อม
เป็นไปเพื่อให้ได้ธรรม ๔ ประการ อันน่าปรารถนา
น่ารักใคร่ น่าพอใจ หาได้ยากในโลก.

“กามทั้งหลาย
ให้เกิดความยินดีน้อย
มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก
โทษในเพราะกามนั้น มีเป็นอย่างยิ่ง”

-บาลี ม. ม. ๑๒/๑๘๐/๒๑๑.

ความอยากเป็นเหตุแห่งความทุกข์

๐๖

–บาลี นวก. อ. ๒๓/๔๑๓/๒๒๗., (–บาลี มหา. ที. ๑๐/๖๙/๕๙).

ภิกษุทั้งหลาย !

เราจักแสดงธรรม (สิ่ง) ที่มีต้นหาเป็นมูล ๙ อย่าง.

๙ อย่าง อย่างไรเล่า ? ๙ อย่าง คือ

เพราะอาศัยต้นหา จึงมี การแสวงหา (ปริเยสนา)

เพราะอาศัยการแสวงหา จึงมี การได้ (ลาโภ)

เพราะอาศัยการได้ จึงมี ความปลงใจรัก (วินิจฺฉโย)

เพราะอาศัยความปลงใจรัก

จึงมี ความกำหนดด้วยความพอใจ (ฉนฺทราโค)

เพราะอาศัยความกำหนดด้วยความพอใจ

จึงมีความสยบมัวเมา (อหฺมฺसानํ)

เพราะอาศัยความสยบมัวเมา

จึงมี ความจับอกจับใจ (ปริคฺคโห)

เพราะอาศัยความจับอกจับใจ

จึงมี ความตระหนี่ (มจฺจริยํ)

เพราะอาศัยความตระหนี่

จึงมี การหวงกั้ (อารกฺโข)

เพราะอาศัยการหวงกั้

จึงมี เรื่องราวอันเกิดจากการหวงกั้ (อารกฺขาธิกรณํ)

กล่าวคือ การใช้อาวุธไม่มีคม การใช้อาวุธมีคม

การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท

การกล่าวคำหยาบว่า “มึง! มึง!”

การพูดคำส่อเสียด และ การพูดเท็จทั้งหลาย

ธรรมอันเป็นบาปอกุศลเป็นอนเก

ย่อมเกิดขึ้นพร้อม.

ภิกษุทั้งหลาย!

เหล่านี้แล ชื่อว่า ธรรมที่มีต้นหาเป็นมูล ๙ อย่าง.

ทุกข์ที่เกิดจากหนี้

๐๗

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๓๙๒/๓๑๖.

ภิกษุทั้งหลาย ! ความยากจน เป็นทุกข์ของคน
ผู้บริโภคคามในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนเสียใจไร้ทรัพย์สมบัติ
ย่อมกู้หนี้ การกู้หนี้ นั้นเป็นทุกข์ของคนบริโภคคามในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนเสียใจไร้ทรัพย์สมบัติ
กู้หนี้แล้ว ต้องใช้ดอกเบี้ย การต้องใช้ดอกเบี้ย นั้น
เป็นทุกข์ของคนบริโภคคามในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนเสียใจไร้ทรัพย์สมบัติ
กู้หนี้แล้ว ต้องใช้ดอกเบี้ย ไม่อาจใช้ดอกเบี้ยตามเวลา
เจ้าหนี้ก็ทวง การถูกทวงหนี้ นั้นเป็นทุกข์ของคนบริโภคคาม
ในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนเสียใจไร้ทรัพย์สมบัติ
ถูกทวงหน้อยู่ ไม่อาจจะใช้ให้ เจ้าหนี้ย่อมติดตาม
การถูกติดตาม นั้นเป็นทุกข์ของคนบริโภคคามในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนเข็ญใจไร้ทรัพย์สมบัติ
ถูกติดตามอยู่ไม่อาจะไข้ให้ เจ้าหนี้ย่อมจับกุม การถูกจับกุม
นั้นเป็นทุกข์ของคนบริโภคคามในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! ความยากจน ก็ดี การกู้หนี้ ก็ดี
การต้องใช้ดอกเบี้ย ก็ดี การถูกทวงหนี้ ก็ดี การถูกติดตาม
ก็ดี การถูกจับกุม ก็ดี ทั้งหมดนี้ เป็นทุกข์ของคนบริโภค
คามในโลก.

ภิกษุทั้งหลาย ! ฉันทใดกัฉนันั้น ความไม่มี
ศรัทธา-หิริ-โอตตปปะ-วิริยะ-ปัญญา ในกุศลธรรม
มีอยู่แก่ผู้ใด

เรากล่าวบุคคลผู้นั้นว่า เป็นคนจนเข็ญใจไร้
ทรัพย์สมบัติ ในอริยวินัย.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนชนิดนั้น เมื่อไม่มี
ศรัทธา-หิริ-โอตตปปะ-วิริยะ-ปัญญา ในกุศลธรรม
เขาย่อมประพฤติ กายทุจริต วาจาทุจริต มโนทุจริต

เรากล่าว การประพฤติทุจริต ของเขา นี้ ว่าเป็น
การกู้หนี้.

เพื่อจะปกปิดกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริตของเขา
เขาตั้งความปรารถนาลามก ปรารถนาไม่ให้ใครรู้จักเขา
ดำริไม่ให้ใครรู้จักเขา พูตจาเพื่อไม่ให้ใครรู้จักเขา
ชวนชวายเป็นทุกอย่างเพื่อไม่ให้ใครรู้จักเขา

เรากล่าว การปกปิดความทุจริตอย่างนี้ของเขานี้
ว่าเป็น ดอกเบี้ยวที่เขาต้องใช้.

เพื่อนพรหมจารีผู้มีศีลเป็นที่รัก พวกเขากล่าวปรารภ
เขาอย่างนี้ว่า “ท่านผู้มีอายุนี้ทำอะไรๆ (ทุจริต) อย่างนี้
มีปกติประพฤติกะทำอะไรๆ (ทุจริต) อย่างนี้”

เรากล่าว การถูกกล่าวอย่างนี้ ว่าเป็น การถูก
ทวงหนี้.

เขาจะไปอยู่ปากก็ตาม อยู่โคนไม้ก็ตาม อยู่เรือนว่าง
ก็ตาม อกุศลวิตก อันลามกประกอบอยู่ด้วยความร้อนใจ
ย่อม เกิดขึ้นกลุ้มรมจิตใจเขา

เรากล่าว อาการอย่างนี้ ว่าเป็น การถูกติดตาม
เพื่อทวงหนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! คนจนชนิดนี้ ครั้นประพตีกาย-วจี-มโนทุจริตแล้ว ภายหลังแต่การตาย เพราะการแตกทำลายแห่งกาย ย่อม ถูกจองจำอยู่ในนรก บ้าง ในกำเนิดเตร็จฉาน บ้าง.

ภิกษุทั้งหลาย ! เราไม่มองเห็นการจองจำอื่น แม้อย่างเดียวที่ทารุณอย่างนี้ เจ็บปวดอย่างนี้ เป็นอันตรายอย่างนี้ ต่อการบรรลุโยคักเขมธรรมอันไม่มีธรรมอื่นยิ่งกว่า เหมือนการถูกจองจำในนรก หรือในกำเนิดเตร็จฉานอย่างนี้.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ความยากจนและการกู้หนี้ ท่านกล่าวว่า เป็นความทุกข์ในโลก.

คนจนกู้หนี้มาเลี้ยงชีวิต ย่อมเดือดร้อน เพราะเจ้าหนี้ติดตามบ้าง เพราะถูกจับกุมบ้าง.

การถูกจับกุมนั้น เป็นความทุกข์ของคนบูชาการได้กาม.

ถึงแม้ในอริยวินัยนี้ก็เหมือนกัน
ผู้ใดไม่มีศรัทธา ไม่มีหิริ ไม่มีโอตตปัปะ
สั่งสมแต่บาปกรรม กระทำกายทุจริต-วจีทุจริต-
มโนทุจริต

ปกปิดอยู่ด้วยการกระทำทางกาย ทางวาจา
ทางจิต เพื่อไม่ให้ผู้ใดรู้จักเขา

ผู้นั้น พอกพูนบาปกรรมอยู่เนื่องนิตย์ ในที่นั้น ๆ.
คนชั่วทำบาปกรรม รู้สึกแต่กรรมชั่วของตน
เสมือนคนยากจน กู้หนี้ยืมสินไปโคอยู่ ย่อมเดือดร้อน.
ความตรึงตรึงที่เกิดจากวิปถีสาร อันเป็นเครื่อง
ทรมานใจ ย่อมติดตามเขา ทั้งในบ้านและในป่า.

คนชั่วทำบาปกรรม รู้สึกแต่กรรมชั่วของตน
ไปสู่กำเนิดเดรัจฉานบางอย่าง หรือว่าถูกจองจำอยู่ในนรก.
การถูกจองจำนั้นเป็นทุกข์ ชนิดที่ธีรชนไม่เคยประสบเลย.

“ผู้ใดเห็นโทษ โดยความเป็นโทษ
แล้วทำคืนตามธรรม ถึงความสำรวมต่อไป
ข้อนี้เป็นความเจริญในอริยวินัยของผู้นั้น”

-บาลี สී. ที. ๗/๑๑๒/๑๓๙.

หลักการดำรงชีพ เพื่อประโยชน์สุขในวันนี้

๐๘

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๘๗/๑๔๔.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! พวกข้าพระองค์เป็นคฤหัสถ์
บริโภคคาม แอ้อ้อยด้วยบุตร ครองเรือน ใช้สอยกระแจะจันทน์
จากแคว้นกาสี ทัดทรงพวงดอกไม้ ของหอมเครื่องลูบไล้ ยินดีทอง
และเงินอยู่. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ขอพระผู้มีพระภาคจงทรง
แสดงธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข ทั้งใน
ทิฐฐธรรม (ในปัจจุบัน) และในสัมปรายะ (ในเวลาถัดต่อมา)
แก่พวกข้าพระองค์ผู้อยู่ในสถานะเช่นนี้เถิด พระเจ้าข้า!”.

พัยคัมปัสสะ ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้
เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข แก่กุลบุตร
ในทิฐฐธรรม (ในปัจจุบัน). ๔ ประการ อย่างไรเล่า ?

๔ ประการ คือ

- (๑) อุฏฐานสัมปทา (ความขยันในอาชีพ)
- (๒) อารักขสัมปทา (การรักษาทรัพย์)
- (๓) กัลยาณมิตตตา (ความมีมิตรดี)
- (๔) สมชีวิตา (การเลี้ยงชีวิตอย่างสมดุลย์พอเพียงแก่ฐานะ).

ความขยันในอาชีพ

พฺยัคฆปะชชะ ! อฏฺฐานสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า ?

พฺยัคฆปะชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ สำเร็จการเป็นอยู่ด้วยการลุกขึ้นกระทำการงาน คือด้วยกสิกรรม หรือวานิชกรรม โครักขกรรม อาชี甫ผู้ถืออาวุธ อาชี甫ราชบุรุษ หรือด้วยศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง. ในอาชี甫นั้นๆ เขาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ไม่เกียจคร้าน ประกอบด้วยการสอดส่องในอุบายนั้นๆ สามารถกระทำ สามารถจัดให้กระทำ.

พฺยัคฆปะชชะ ! นี้เรียกว่า อฏฺฐานสัมปทา (ความขยันในอาชีพ).

การรักษาทรัพย์

พัยคฆปัชชะ ! อารักขสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า ?

พัยคฆปัชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ โภคะอัน
กุลบุตรหาได้มาด้วยความเพียรเป็นเครื่องลูกขึ้น
รวบรวมมาด้วยกำลังแขน มีตัวชุ่มด้วยเหงื่อ เป็นโภคทรัพย์
ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เขารักษาคุ้มครอง
อย่างเต็มที่ ด้วยหวังว่า “อย่างไรเสียพระราชจะไม่รับทรัพย์
ของเราไป โจรจะไม่ปล้นเอาไป ไฟจะไม่ไหม้ น้ำจะไม่พัด
พาไป ทายาทอันไม่รักใคร่เรา จะไม่ยื้อแย่งเอาไป” ดังนี้.

พัยคฆปัชชะ ! นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา
(การรักษาทรัพย์).

ความมีมิตรดี

พฺยัคมปชชะ ! กัลยาณมิตตตา เป็นอย่างไรเล่า ?

พฺยัคมปชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ถ้ามีบุคคลใดๆ ในบ้านหรือนิคมนั้น เป็นคนหบดีหรือบุตรคนหบดีก็ดี เป็นคนหนุ่มที่เจริญด้วยศีลหรือเป็นคนแก่ที่เจริญด้วยศีลก็ดี ล้วนแต่ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ ถึงพร้อมด้วยปัญญาอยู่แล้วไซ้ กุลบุตรนั้นก็ดำรงตนร่วม พุดจาร่วม สากัจฉา (สนทนา) ร่วมกับชนเหล่านั้น.

เขาติดตามศึกษาความถึงพร้อมด้วยสัทธาโดย
อนुरูปแก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยสัทธา

เขาติดตามศึกษาความถึงพร้อมด้วยศีลโดย
อนुरูปแก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยศีล

เขาติดตามศึกษาความถึงพร้อมด้วยจาคะโดย
อนुरูปแก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ

เขาติดตามศึกษาความถึงพร้อมด้วยปัญญาโดย
อนुरูปแก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาอยู่ในที่นั้นๆ.

พฺยัคมปชชะ ! นี้เรียกว่า กัลยาณมิตตตา
(ความมีมิตรดี).

การเลี้ยงชีวิตอย่างสมดุลย์พอเพียงแก่ฐานะ

พี่ยศมปชชะ ! สมชีวิตา เป็นอย่างไรเล่า ?

พี่ยศมปชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ รู้จักความ
ได้มาแห่งโภคทรัพย์ รู้จักความสิ้นไปแห่งโภคทรัพย์แล้ว
ดำรงชีวิตอยู่อย่างสม่าเสมอ ไม่ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ฝืดเคืองนัก
โดยมีหลักว่า “รายได้ของเราจักท่วมรายจ่าย และรายจ่าย
ของเราจักไม่ท่วมรายรับ ด้วยอาการอย่างนี้” ดังนี้.

พี่ยศมปชชะ ! เปรียบเหมือนคนถือดาซังหรือ
ลูกมือของเขา ยกดาซังขึ้นแล้ว ก็รู้ว่า “ยังขาดอยู่เท่านี้
หรือเกินไปแล้วเท่านี้” ดังนี้ฉันใด กุลบุตรนี้ ก็ฉันนั้น
เขารู้จักความได้มาแห่งโภคทรัพย์ รู้จักความสิ้นไปแห่ง
โภคทรัพย์ แล้วดำรงชีวิตอยู่อย่างสม่าเสมอ ไม่ฟุ่มเฟือยนัก
ไม่ฝืดเคืองนัก โดยมีหลักว่า “รายได้ของเราจักท่วมรายจ่าย
และรายจ่ายของเราจักไม่ท่วมรายรับ ด้วยอาการอย่างนี้” ดังนี้.

พี่ยศมปชชะ ! ถ้ากุลบุตรนี้ เป็นผู้มิรายได้น้อย
แต่สำเร็จการเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือยแล้วไซ้ร้ ก็จะมีผู้กล่าว
ว่า กุลบุตรนี้ใช้จ่ายโภคทรัพย์ (อย่างสุรุ่ยสุร่าย) เหมือน
คนกินผลมะเดื่อ ฉันใดก็ฉันนั้น.

พ้ยัคฆปะชชะ ! แต่ถ้ากุลบุตร เป็นผู้มียาได้
มหาศาล แต่สำเร็จการเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นแล้วไซ้
ก็จะมีผู้กล่าวว่า กุลบุตรนี้จักตายอดตายอยากอย่าง
คนอนาถา.

พ้ยัคฆปะชชะ ! เมื่อใด กุลบุตรนี้ รู้จักความได้มา
แห่งโภคทรัพย์ รู้จักความสิ้นไปแห่งโภคทรัพย์ แล้วดำรง
ชีวิตอยู่อย่างสม่าเสมอ ไม่ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ฝืดเคืองนัก
โดยมีหลักว่า “รายได้ของเราจักท่วมรายจ่าย และรายจ่าย
ของเรา จักไม่ท่วมรายรับ ด้วยอาการอย่างนี้” ดังนี้

พ้ยัคฆปะชชะ ! นี่เราเรียกว่า สมชีวิตา (การเลี้ยง
ชีวิตอย่างสมดุลย์พอเพียงแก่ฐานะ).

ธรรม ๔ ประการนี้

ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์
เพื่อความสุขในปัจจุบันแก่กุลบุตร

ธรรม ๔ ประการเป็นไหน คือ

อุฏฐานสัมปทา ๑

อารักขสัมปทา ๑

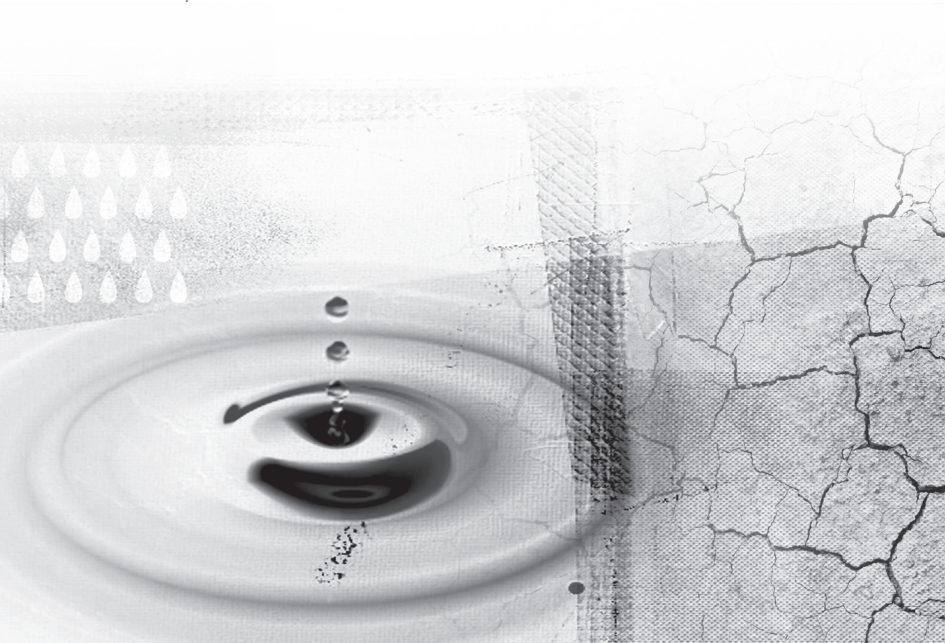
กัลยาณมิตตตา ๑

สมชีวิตา ๑

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๘๗/๑๔๔.

ปากทางแห่งความเจริญ ๔ ประการ
ของโศกะที่เกิดขึ้นพร้อมแล้วอย่างนี้ มีอยู่ คือ
ความไม่เป็นนักเลงหญิง
ไม่เป็นนักเลงสุรา
ไม่เป็นนักเลงการพนัน
และมีมิตรสหายเพื่อนฝูงที่ดีงาม

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๙๒/๑๔๔.

เหตุเจริญและเหตุเสื่อม แห่งทรัพย์ ๔ ประการ

๐๙

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๙๑-๒๙๓/๑๔๔.

พัยคัมปัสสะ ! ปากทางแห่งความเสื่อม ๔
ประการ ของโภคทรัพย์ที่เกิดขึ้นพร้อมแล้วอย่างนี้
มีอยู่ คือ

- (๑) ความเป็นนักเลงหญิง
- (๒) นักเลงสุรา
- (๓) นักเลงการพนัน
- (๔) มีมิตรสหายเพื่อนฝูงเลวทราม.

พัยคัมปัสสะ ! เปรียบเหมือนทางน้ำเข้า ๔ ทาง
ทางน้ำออก ๔ ทาง ของบึงใหญ่มีอยู่ บुरुขปิดทางน้ำเข้า
เหล่านั้นเสีย และเปิดทางน้ำออกเหล่านั้นด้วย ทั้งฝนก็
ไม่ตกลงมาตามสมควร.

พัยคัมปัสสะ ! เมื่อเป็นอย่างนั้น ความเหือดแห้ง
เท่านั้นที่หวังได้สำหรับบึงใหญ่นั้น ความเต็มเปี่ยมไม่มีทาง
ที่จะหวังได้ นี่ฉันใด

พัยคัมปัสสะ ! ผลที่จะเกิดขึ้นก็ฉันทัน สำหรับ
โรคทรัพย์ที่เกิดขึ้นพร้อมแล้วอย่างนี้ ที่มีปากทางแห่ง
ความเสื่อม ๔ ประการ คือ ความเป็นนักเลงหญิง
เป็นนักเลงสุรา เป็นนักเลงการพนัน และมีมิตรสหาย
เพื่อนฝูงเลวทราม.

พัยคัมปัสสะ ! ปากทางแห่งความเจริญ ๔
ประการ ของโรคทรัพย์ที่เกิดขึ้นพร้อมแล้วอย่างนี้
มีอยู่ คือ

- (๑) ความไม่เป็นนักเลงหญิง
- (๒) ไม่เป็นนักเลงสุรา
- (๓) ไม่เป็นนักเลงการพนัน
- (๔) มีมิตรสหายเพื่อนฝูงที่ดีงาม.

พัยคัมปัสสะ ! เปรียบเหมือนทางน้ำเข้า ๔ ทาง
ทางน้ำออก ๔ ทาง ของบึงใหญ่ บุรุษเปิดทางน้ำเข้า
เหล่านั้นด้วย และปิดทางน้ำออกเหล่านั้นเสีย ทั้งฝนก็
ตกลงมาตามสมควรด้วย.

พยายัมปิชชะ! เมื่อเป็นอย่างนั้น ความเต็มเปี่ยม
เท่านั้นที่หวังได้สำหรับบึงใหญ่นั้น ความเหือดแห้ง
เป็นอันไม่ต้องหวัง นี่ฉันใด

พยายัมปิชชะ! ผลที่จะเกิดขึ้นก็ฉันนั้น สำหรับ
โรคะที่เกิดขึ้นพร้อมแล้วอย่างนี้ ที่มีปากทางแห่งความเจริญ
๔ ประการ คือ ความไม่เป็นนักแสดงหญิง ไม่เป็นนักแสดงสุรา
ไม่เป็นนักแสดงการพนัน และมีมิตรสหายเพื่อนฝูงที่ดีงาม.

พยายัมปิชชะ! ธรรมทั้ง ๔ ประการ เหล่านี้แล
เป็นธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขของ
กุลบุตร ในทิวภูมิธรรม (ในปัจจุบัน).

ธรรม ๔ ประการนี้

ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์
เพื่อความสุขในสัมปรายะแก่กุลบุตร

ธรรม ๔ ประการเป็นใจน คือ

สัทธาสัมปทา ๑

ศีลสัมปทา ๑

จาคสัมปทา ๑

ปัญญาสัมปทา ๑

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๘๙-๒๙๓/๑๔๔.

หลักดำรงชีพเพื่อประโยชน์สุข ในเวลาถัดต่อมา

๑๐

- บาลี อฎฎก. อ. ๒๓/๒๘๙-๒๙๓/๑๔๔.

พัยคัมปัสสะ ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้
เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขของกุลบุตร
ในสัมปรายะ (ในเวลาถัดต่อมา) ๔ ประการ อย่างไรเล่า ?
๔ ประการคือ

- (๑) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา)
- (๒) สีลสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)
- (๓) จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)
- (๔) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

พัยคัมปัสสะ ! สัทธาสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า ?

พัยคัมปัสสะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธา
เชื่อในการตรัสรู้ของตถาคตว่า “เพราะเหตุอย่างนี้ๆ
พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้
ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ
ข้อปฏิบัติให้ถึงวิชา เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลก

อย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกคนที่ควรฝึกได้อย่างไม่มี
ใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญ
จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์” ดังนี้.

พี่ยกขบขันชะ! นี่เรียกว่า สัทธาสัมปทา.

พี่ยกขบขันชะ! สิลสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า?

พี่ยกขบขันชะ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้เว้นขาด
จากปาณาติบาต เป็นผู้เว้นขาดจากอทินนาทาน เป็นผู้
เว้นขาดจากกาเมสุมิจจารา เป็นผู้เว้นขาดจากมุสาวาท
เป็นผู้เว้นขาดจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน.

พี่ยกขบขันชะ! นี่เราเรียกว่า สิลสัมปทา.

พี่ยกขบขันชะ! จาคสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า?

พี่ยกขบขันชะ! กุลบุตรในกรณีนี้ มีใจปราศจาก
ความตระหนี่อันเป็นมลทิน อยู่ครองเรือน มีจาคะอัน
ปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่มเป็นปกติ ยินดีแล้ว
ในการสละ ควรแก่การขอ ยินดีแล้วในการจำแนกทาน.

พี่ยกขบขันชะ! นี่เรียกว่า จาคสัมปทา.

พยัคฆปัชชะ! ปัญญาสัมปทา เป็นอย่างไรเล่า?

พยัคฆปัชชะ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้ที่มีปัญญา ประกอบด้วยปัญญาเครื่องให้ถึงสัจจะแห่งการเกิดดับ เป็นเครื่องไปจากข้าศึก เป็นเครื่องเจาะแทงกิเลส เป็นเครื่องถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบ.

พยัคฆปัชชะ! นี่เราเรียกว่า ปัญญาสัมปทา.

พยัคฆปัชชะ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล เป็นธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข ของกุลบุตร ในสัมปรายะ (ในเวลาถัดต่อมา).

กามโกศีบุคคลผู้แสวงหาโภคทรัพย์
โดยชอบธรรม โดยไม่ทำรุนแรง
ครั้นแสวงหาได้แล้ว ย่อมเลี้ยงตนให้เป็นสุข
ให้อิ่มหนำ แจกจ่าย กระทำบุญ
และเป็นผู้ไม่กำหนด ไม่หมกมุ่น ไม่จดจ่อ เห็นโทษ
มีปัญญาเป็นเครื่องสลัดออก บริโภคโภคทรัพย์นั้น
นี่เป็นผู้เลิศประเสริฐ เป็นใหญ่สูงสุด

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๑๙๔/๙๑.

มรณาสันเลศ

๑๑

- บาลี ทสก. อ. ๒๔/๑๙๔/๙๑.

คหบดี! ในบรรดากามโกติเหล่านั้น กามโกติ
ผู้ใด แสวงหาโภคทรัพย์โดยธรรม โดยไม่เคียดครัดด้วย
ครั้นแสวงหาโภคทรัพย์โดยธรรม โดยไม่เคียดครัดแล้ว
ทำตนให้เป็นสุข ให้อิ่มหนำด้วย แบ่งปันโภคทรัพย์
บำเพ็ญบุญด้วย ไม่กำหนด ไม่มัวเมา ไม่ลุ่มหลง มีปกติ
เห็นโทษ มีปัญญา เป็นเครื่องสลัดออก บริโภคโภคทรัพย์
เหล่านั้นอยู่ด้วย

คหบดี! กามโกติผู้นี้ ควรสรรเสริญโดยฐานะ
ทั้งสี่ คือ

ควรสรรเสริญโดยฐานะที่หนึ่ง ในข้อที่เขา
แสวงหาโภคทรัพย์โดยธรรม โดยไม่เคียดครัด

ควรสรรเสริญโดยฐานะที่สอง ในข้อที่เขา ทำตน
ให้เป็นสุข ให้อิ่มหนำ

ควรสรรเสริญโดยฐานะที่สาม ในข้อที่เขา แบ่งปัน
โภคทรัพย์ บำเพ็ญบุญ

ควรสรรเสริญโดยฐานะที่สี่ ในข้อที่เขา ไม่
กำหนดไม่มัดเมา ไม่ลุ่มหลง มีปกติเห็นโทษ มีปัญญา
เป็นเครื่องสลัดออกบริโศโกศทรัพย์เหล่านั้น.

คหบดี! กามโกศีผู้นี้ ควรสรรเสริญโดยฐานะ
ทั้งสี่เหล่านี้.

คหบดี! กามโกศีจำพวกนี้ เป็นกามโกศี
ชั้นเลิศ ชั้นประเสริฐ ชั้นหัวหน้า ชั้นสูงสุด ชั้นบวรกว่า
กามโกศีทั้งหลาย เปรียบเสมือนนมสดเกิดจากแม่โค
นมส้มเกิดจากนมสด เนยชั้นเกิดจากนมส้ม เนยใสเกิด
จากเนยชั้น หัวเนยใสเกิดจากเนยใส หัวเนยใสปรากฏ
ว่าเลิศกว่าบรรดาสอนเกิดจากโคทั้งหลาย เหล่านั้น
ข้อนี้ฉันใด กามโกศีจำพวกนี้ ก็ปรากฏว่าเลิศกว่า
บรรดากามโกศีทั้งหลายเหล่านั้น ฉันนั้น แล.

นรกที่ร้ายกาจของมนุษย์

๑๒

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๙/๕๖๒/๑๗๓๑.

ภิกษุทั้งหลาย ! นรกชื่อว่า มหาปริพาหะ มีอยู่
ในนรกนั้น บุคคลยังเห็นรูปอย่างใดอย่างหนึ่ง
ได้ด้วยจักขุ (ตา)

แต่ได้เห็นรูปที่ไม่น่าปรารถนาอย่างเดียว ไม่เห็น
รูปที่น่าปรารถนาเลย

เห็นรูปที่ไม่น่าใคร่อย่างเดียว ไม่เห็นรูปที่น่าใคร่เลย
เห็นรูปที่ไม่น่าพอใจอย่างเดียว ไม่เห็นรูปที่น่า
พอใจเลย.

ในนรกนั้น บุคคลยังฟังเสียงอย่างใดอย่างหนึ่ง
ได้ด้วยโสต (หู)...

ในนรกนั้น บุคคลยังรู้สึกกลิ่นอย่างใดอย่างหนึ่ง
ได้ด้วยฆานะ (จมูก)...

ในนรกนั้น บุคคลยังลิ้มรสอย่างใดอย่างหนึ่งได้
ด้วยชีวา (ลิ้น)...

ในนรกนั้น บุคคลยังถูกต้องโณรุฐพะอย่างใด
อย่างหนึ่งได้ด้วยกาย...

ในรณนั้น บุคคลยังรู้สึกธรรมารมณ์อย่างใด
อย่างหนึ่งได้ด้วยมโน (ใจ)

แต่ได้รู้สึกธรรมารมณ์ ที่ไม่น่าปรารถนาอย่างเดียว
ไม่ได้รู้สึกธรรมารมณ์ที่น่าปรารถนาเลย

ได้รู้สึกธรรมารมณ์ที่ไม่น่าใคร่อย่างเดียว ไม่ได้รู้สึก
ธรรมารมณ์ที่น่าใคร่เลย

ได้รู้สึกธรรมารมณ์ที่ไม่น่าพอใจอย่างเดียว ไม่ได้
รู้สึกธรรมารมณ์ที่น่าพอใจ เลย.

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอย่างนี้แล้ว ภิกษุ
รูปหนึ่งได้ทูลถาม พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ความเร่าร้อนนั้นใหญ่หลวงหนอ.
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ความเร่าร้อนนั้น ใหญ่หลวงนักหนอ.
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! มีไหม พระเจ้าข้า ความร้อนอื่นที่ใหญ่
หลวงกว่า น่ากลัวกว่า กว่าความร้อนนี้?”.

ภิกษุทั้งหลาย! มีอยู่ ความเร่าร้อนอื่น ที่
ใหญ่หลวงกว่า น่ากลัวกว่า กว่าความร้อนนี้.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ความร้อนอื่นที่ใหญ่หลวงกว่า
น่ากลัวกว่า กว่าความร้อนนี้เป็นอย่างไรเล่า?”

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใด
เหล่าหนึ่ง ย่อมไม่รู้ชัดตามความเป็นจริง

ว่า “ทุกข์ เป็นอย่างนี้ๆ”

ว่า “เหตุให้เกิดขึ้นแห่งทุกข์ เป็นอย่างนี้ๆ”

ว่า “ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์เป็นอย่างนี้ๆ”

ว่า “ข้อปฏิบัติเครื่องทำสัตว์ให้ลุถึงความดับ
ไม่เหลือแห่งทุกข์เป็นอย่างนี้”

สมณพราหมณ์เหล่านั้น ย่อมยินดียิ่งในสังขาร
ทั้งหลาย อันเป็นไปพร้อมเพื่อชาติชรามรณะ โสกะปริเทวะ
ทุกขะโทมนัสอุปายาส

สมณพราหมณ์เหล่านั้น ครั้นยินดียิ่งในสังขาร
ทั้งหลาย เช่นนั้นแล้ว ย่อมปรุ่งแต่ง ซึ่งสังขารทั้งหลาย
อันเป็นไปพร้อมเพื่อชาติชรามรณะ โสกะปริเทวะทุกขะ
โทมนัสอุปายาส

สมณพราหมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น ครั้นปรุ่งแต่งซึ่ง
สังขารทั้งหลายเช่นนั้นแล้ว ย่อมเจ้าร้อนเพราะความเจ้าร้อน
แห่งชาติ (ความเกิด) บ้าง ย่อมเจ้าร้อนเพราะความเจ้าร้อน
แห่งชราบ้าง ย่อมเจ้าร้อนเพราะความเจ้าร้อนแห่งมรณะบ้าง

ย่อมเร้าร้อนเพราะความเร้าร้อนแห่งโสกะปริเทวะทุกชะ
โหมนัสอุปายาสบ้าง

เรากล่าวว่า “สมณพราหมณ์เหล่านั้น ย่อมไม่พ้น
จากชาติชรา มรณะ โสกะปริเทวะทุกชะโหมนัสอุปายาส
ทั้งหลาย คือไม่พ้นจากทุกข์” ดังนี้.

แม้มีใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น
ก็ไม่เปิดเผยให้ปรากฏ
จะกล่าวทำไมถึงเมื่อไม่ถูกใครถาม
ก็เมื่อถูกใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น
ก็นำเอาปัญหาไปทำให้หลีกเลี่ยงลดหย่อนลง
กล่าวความไม่ดีของผู้อื่นอย่างไม่พิสดารเต็มที่
ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า
คนคนนี้เป็น **สัตบุรุษ**.

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๐/๗๓.

วาจาของสัตบุรุษ

๑๓

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๐/๗๓.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลประกอบด้วยธรรม
๔ ประการ เป็นที่รู้กันว่าเป็นสัตบุรุษ.

๔ ประการ อย่างไรเล่า ? ๔ ประการ คือ

(๑) ภิกษุทั้งหลาย ! สัตบุรุษในกรณีนี้ แม้มี
ใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น ก็ไม่เปิดเผยให้ปรากฏ
จะกล่าวทำไมถึงเมื่อไม่ถูกใครถาม ก็เมื่อถูกใครถาม
ถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น ก็นำเอาปัญหาไปทำให้
หลีกเลี้ยวลดหย่อนลง กล่าวความไม่ดีของผู้อื่นอย่าง
ไม่พิสดารเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า
คนคนนี้เป็น สัตบุรุษ.

(๒) ภิกษุทั้งหลาย ! สัตบุรุษอย่างอื่นยังมีอีก
คือ แม้ไม่ถูกใครถามอยู่ถึงความดีของบุคคลอื่น ก็ยังนำมา
เปิดเผยให้ปรากฏ จะต้องกล่าวทำไมถึงเมื่อถูกใครถาม
ก็เมื่อถูกใครถามถึงความดีของบุคคลอื่น ก็นำเอาปัญหา
ไปทำให้ไม่หลีกเลี้ยวลดหย่อน กล่าวความดีของผู้อื่น
โดยพิสดารบริบูรณ์. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า
คนคนนี้เป็น สัตบุรุษ.

(๓) ภิกษุทั้งหลาย ! สัตบุรุษอย่างอื่นยังมีอีก คือ แม้ไม่มีใครถามถึงความไม่ดีของตน ก็ยังนำมาเปิดเผย ทำให้ปรากฏ ทำไมจะต้องกล่าวถึงเมื่อถูกถามเล่า ก็เมื่อถูกใครถามถึงความไม่ดีของตน ก็ไม่นำเอาปัญหาไปหาทางทำให้ลดหย่อนบิดพลิ้ว แต่กล่าวความไม่ดีของตนโดยพิสดารเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น สัตบุรุษ.

(๔) ภิกษุทั้งหลาย ! สัตบุรุษอย่างอื่นยังมีอีก คือ แม้มีใครถามถึงความดีของตน ก็ไม่เปิดเผยให้ปรากฏ ทำไมจะต้องกล่าวถึงเมื่อไม่ถูกใครถามเล่า ก็เมื่อถูกใครถามถึงความดีของตน ก็นำเอาปัญหาไปกระทำให้ลดหย่อนหลีกเลี้ยวเสีย กล่าวความดีของตนโดยไม่พิสดารเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น สัตบุรุษ.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล เป็นที่รู้กันว่าเป็นสัตบุรุษ.

แม้ไม่มีใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น
ก็นำมาเปิดเผยให้ปรากฏ
ไม่ต้องกล่าวถึงเมื่อถูกใครถาม
ก็เมื่อถูกใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น
ก็นำเอาปัญหาไปทำให้ไม่มีทางหลีกเลี่ยงลดหย่อน
แล้วกล่าวความไม่ดีของผู้อื่น อย่างเต็มที่โดยพิสดาร
ภิกษุทั้งหลาย !
ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น อสัตบุรุษ.

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๐/๗๓.

วาจาของอัสตบุรุษ

๑๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๐/๗๓.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ เป็นที่รู้กันว่าเป็น อัสตบุรุษ. ๔ ประการอย่างไรเล่า ? ๔ ประการ คือ

(๑) ภิกษุทั้งหลาย ! อัสตบุรุษในกรณีนี้ แม้ไม่มีใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น ก็นำมาเปิดเผยให้ปรากฏ ไม่ต้องกล่าวถึงเมื่อถูกใครถาม ก็เมื่อถูกใครถามถึงความไม่ดีของบุคคลอื่น ก็นำเอาปัญหาไปทำให้ไม่มีทางหลีกเลี่ยงลดหย่อน แล้วกล่าวความไม่ดีของผู้อื่นอย่างเต็มที่โดยพิสดาร. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น อัสตบุรุษ.

(๒) ภิกษุทั้งหลาย ! อัสตบุรุษอย่างอื่นยังมีอีก คือ แม้ถูกใครถามอยู่ถึงความดีของบุคคลอื่น ก็ไม่เปิดเผยให้ปรากฏ ไม่ต้องกล่าวถึงเมื่อไม่ถูกใครถาม ก็เมื่อถูกใครถามถึงความดีของบุคคลอื่น ก็นำเอาปัญหาไปทำให้ลดหย่อนไขว้เขว แล้วกล่าวความดีของผู้อื่นอย่างไม่พิสดารเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น อัสตบุรุษ.

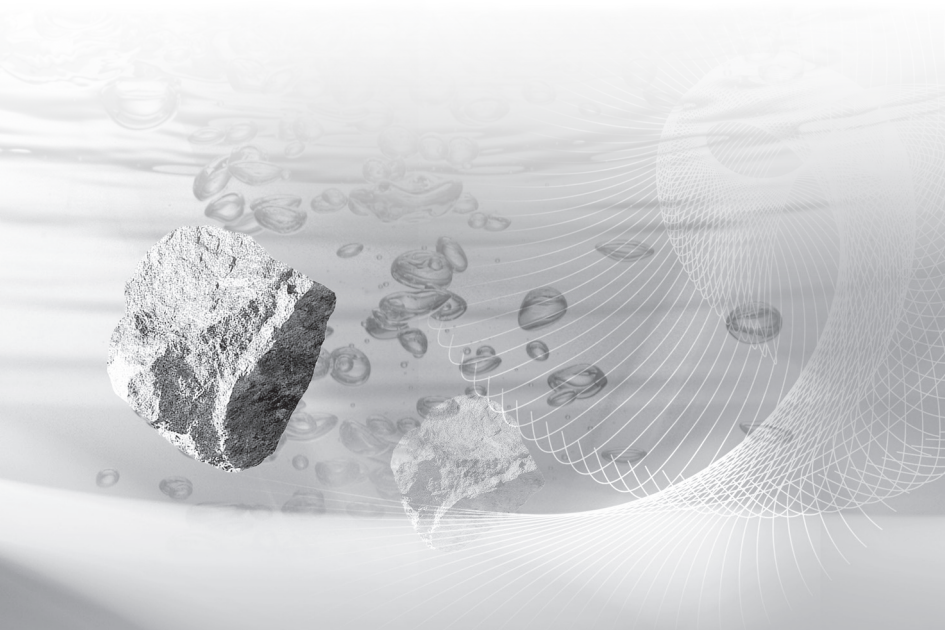
(๓) ภิกษุทั้งหลาย ! อสัตบุรุษอย่างอื่นยังมีอีก คือแม้ถูกใครถามถึงความไม่ดีของตน ก็ปกปิดไม่เปิดเผยให้ปรากฏ ไม่ต้องกล่าวถึงเมื่อไม่ถูกใครถาม ก็เมื่อถูกใครถามถึงความไม่ดีของตน ก็นำเอาปัญหาไปทำให้ลดหย่อนไขว้เขว แล้วกล่าวความไม่ดีของตนอย่างไม่พิสดารเต็มที่. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น อสัตบุรุษ.

(๔) ภิกษุทั้งหลาย ! อสัตบุรุษอย่างอื่นยังมีอีก คือแม้ไม่มีใครถามถึงความดีของตน ก็นำมาโอ้อวดเปิดเผย จะกล่าวทำไมถึงเมื่อถูกใครถาม ก็เมื่อถูกใครถามถึงความดีของตน ก็นำเอาปัญหาไปทำให้ไม่ลดหย่อนหลีกเลี้ยว กล่าวความดีของตนอย่างเต็มที่โดยพิสดาร. ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้พึงรู้กันเถิดว่า คนคนนี้เป็น อสัตบุรุษ.

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล เป็นที่รู้กันว่าเป็นอสัตบุรุษ.

“ความห้วนไหวโยกโคลงแห่งกายก็ตาม
ความห้วนไหวโยกโคลงแห่งจิตก็ตาม
ย่อมมีไม่ได้ เพราะการเจริญ ทำให้มาก
ซึ่งอานาปานสติสมาธิ”

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๙/๓๙๙/๑๓๒๒.

วิธีปฏิบัติทางจิต

เมื่อถูกติเตียนหรือถูกทำร้ายร่างกาย | ๑๕

-บาลี ม. ม. ๑๒/๒๕๐/๒๖๔.

ผัดคุณะ ! ถ้ามีใครกล่าวติเตียนเธอต่อหน้า

ผัดคุณะ ! ในกรณีเช่นนั้น เธอพึงละฉันทะ
และวิตกชนิดที่เป็นวิสัยแห่งชาวบ้านเสีย.

ผัดคุณะ ! ในกรณีเช่นนั้น เธอพึงทำความ
สำเหนียกอย่างนี้ว่า

“จิตของเราจักไม่แปรปรวน เราจักไม่กล่าว
วาจาอันเป็นบาป เราจักเป็นผู้มีจิตเอ็นดูเกื้อกูล มีจิต
ประกอบด้วยเมตตา ไม่มีโทสะในภายใน” ดังนี้.

ผัดคุณะ ! เธอพึงสำเหนียกอย่างนี้.

ผัดคุณะ ! ถ้ามีใครประหารเธอด้วยฝ่ามือ
ด้วยก้อนหิน ด้วยท่อนไม้ หรือด้วยศาสตรา

ผัดคุณะ ! ในกรณีเช่นนั้น เธอก็พึงละจันทะ
และวิตกชนิดที่เป็นวิสัยแห่งชาวบ้านเสีย.

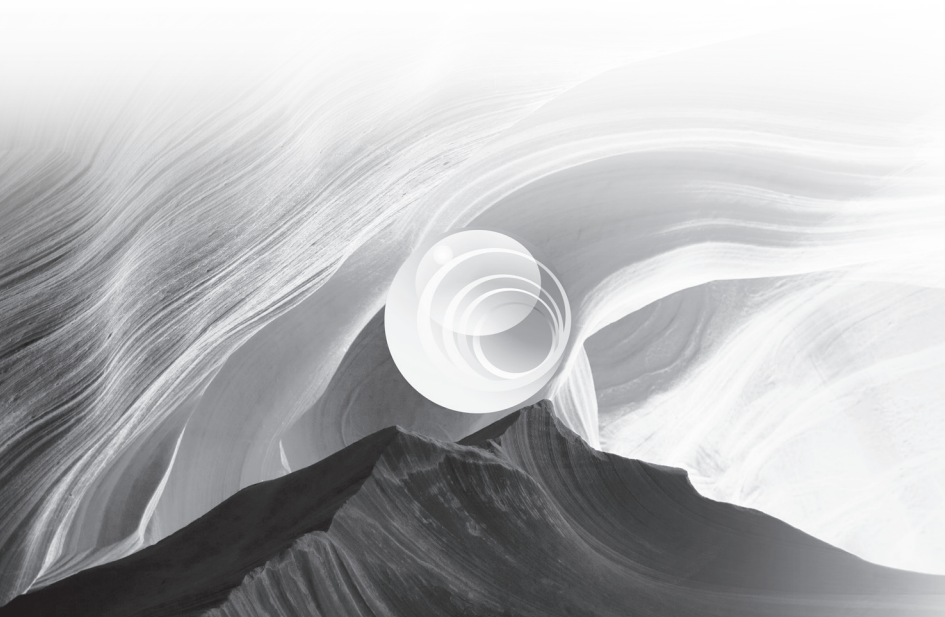
ผัดคุณะ ! ในกรณีเช่นนั้น เธอพึงทำความ
สำเหนียกอย่างนี้ว่า

“จิตของเราจักไม่แปรปรวน เราจักไม่กล่าว
วาจาอันเป็นบาป เราจักเป็นผู้มีจิตเอ็นดูเกื้อกูล มีจิต
ประกอบด้วยเมตตา ไม่มีโทสะในภายใน” ดังนี้.

ผัดคุณะ ! เธอพึงทำการสำเหนียกอย่างนี้ แล.

ในยุคไหนก็ตาม เวิร์กทั้งหลาย
ไม่เคยระงับได้ ด้วยการผูกเวอร์เลย์
แต่ระงับได้ ด้วยการไม่มีการผูกเวอร์
กรรมนี้เป็นของเก่า ใช้ได้ตลอด

-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๒๗๕/๔๔๐.

การวางจิตเมื่อถูกกล่าวหา

๑๖

- ปาฐี ม. ม. ๑๒/๒๕๕-๒๘๐/๒๖๗-๒๗๓.

ภิกษุทั้งหลาย ! ทางแห่งถ้อยคำที่บุคคลอื่น
จะพึงกล่าวหาเธอ ๕ อย่าง เหล่านี้ มีอยู่ คือ

- (๑) กล่าวโดยกาลหรือโดยมิใช่กาล
- (๒) กล่าวโดยเรื่องจริงหรือโดยเรื่องไม่จริง
- (๓) กล่าวโดยอ่อนหวานหรือโดยหยาบคาย
- (๔) กล่าวด้วยเรื่องมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์
- (๕) กล่าวด้วยมีจิตเมตตาหรือมีโทสะในภายใน

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อเขากล่าวอยู่อย่างนั้น
ในกรณีนั้น ๆ เธอพึงทำการสำเหนียกอย่างนี้ว่า

“จิตของเรา จักไม่แปรปรวน เราจักไม่กล่าว
วาจาอันเป็นบาป เราจักเป็นผู้มีจิตเอ็นดูเกื้อกูล มีจิต
ประกอบด้วยเมตตา ไม่มีโทสะในภายใน อยู่ จักมี
จิตสหระคตด้วยเมตตาแผ่ไปยังบุคคลนั้น อยู่ และจักมี
จิตสหระคตด้วยเมตตา อันเป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง
ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แผ่ไปสู่โลกถึงที่สุด
ทุกทิศทาง มีบุคคลนั้นเป็นอารมณ์ แล้วแลอยู่” ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! เธอพึงทำการสำเหนียกอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าโจรผู้คอยซ่อน ฟังเสียง
อวัยวะน้อยใหญ่ของใครด้วยเสียงมีด้ามสองข้าง ผู้ใดมีใจ
ประทุษร้ายในโจรนั้น ผู้นั้นชื่อว่าไม่ทำตามคำสอนของเรา
เพราะเหตุที่มีใจประทุษร้ายต่อโจรนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในกรณีนั้น เธอพึงทำการ
สำเหนียกอย่างนี้ว่า

“จิตของเราจักไม่แปรปรวน เราจักไม่กล่าว
วาจาอันเป็นบาป เราจักเป็นผู้มีจิตเอ็นดูเกื้อกูล มีจิต
ประกอบด้วยเมตตา ไม่มีโทสะในภายใน อยู่ จักมี
จิตสหระคตด้วยเมตตาแผ่ไปยังบุคคลนั้น อยู่ และจักมี
จิตสหระคตด้วยเมตตา อันเป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง
ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แผ่ไปสู่โลกถึงที่สุด
ทุกทิศทาง มีบุคคลนั้นเป็นอารมณ์ แล้วแลอยู่” ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! เธอพึงทำการสำเหนียกอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! เธอพึงกระทำในใจถึงโอวาทอันเปรียบด้วยเลื่อยนี้ อยู่เนืองๆ เกิด.

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อเธอทำในใจถึงโอวาทนั้นอยู่ เธอจะได้เห็นทางแห่งการกล่าวหาเล็กหรือใหญ่ ที่เธออดกลั้น ไม่ได้ อยู่อีกหรือ ?

“ข้อนั้นหามิได้พระเจ้าข้า !”.

ภิกษุทั้งหลาย ! เพราะเหตุนั้นในเรื่องนี้ พวกเธอทั้งหลาย จงกระทำในใจถึงโอวาทอันเปรียบด้วยเลื่อยนี้ อยู่เป็นประจำเกิด นั้นจักเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่เธอทั้งหลายตลอดกาลนาน.

“พึงศึกษาว่า ‘เราจักไม่พูดถ้อยคำ
ซึ่งจะเป็นเหตุให้ทู่หมเถียงกัน’
เมื่อมีถ้อยคำซึ่งจะเป็นเหตุให้ทู่หมเถียงกัน
ก็จำต้องหวังการพูดมาก
เมื่อมีการพูดมากย่อมคิดฟุ้งซ่าน
เมื่อคิดฟุ้งซ่าน ย่อมไม่สำรวม
เมื่อไม่สำรวม จิตย่อมห่างจากสมาธิ”

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๘๗/๕๘.

วาจาของสะเกีใหม่

๑๗

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๐/๗๓.

ภิกษุทั้งหลาย ! เปรียบเหมือนหญิงสะเกีใหม่
อันเขาเพิ่งนำมาชั่วคืนชั่ววัน ตลอดเวลาเท่านั้น ก็ยังมีความ
ละอายและความกลัวที่ดำรงไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ในแม่ผัวบ้าง
ในพ่อผัวบ้าง ในสามีบ้าง แม้ที่สุดแต่ในทาสกรรมกรคนใช้.

ครั้นล่วงไปโดยสมัยอื่น เพราะอาศัยความคุ้นเคยกัน
หญิงสะเกีนั้น ก็ตวาดแม่ผัวบ้าง พ่อผัวบ้าง แม่แต่กะสามี
ว่า “หลีกไปๆ พวกแกจะรู้อะไร” นี่ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย ! ข้อนี้ก็ฉันนั้น ภิกษุบางรูปใน
ธรรมวินัยนี้ ออกบวชจากเรือน เป็นผู้ไม่มีเรือนได้ชั่วคืน
ชั่ววัน ตลอดเวลาเพียงเท่านั้น หิริและโอตตปปะของเธอนั้น
ยังดำรงอยู่อย่างเข้มแข็ง ในภิกษุ ในภิกษุณี ในอุบาสก
ในอุบาสิกา แม้ที่สุดแต่ในคนวัดและสามเณร.

ครั้นล่วงไปโดยสมัยอื่น เพราะอาศัยความคุ้นเคยกัน
เธอก็กล่าว ตวาดอาจารย์บ้าง อุปัชฌาย์บ้างว่า “หลีกไปๆ
พวกท่านจะรู้อะไร” ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! เพราะเหตุนี้ในเรื่องนี้
เธอทั้งหลายพึงทำการฝึกหัดศึกษาอย่างนี้ว่า
“เราจักอยู่อย่างมีจิตเสมอกันกับหญิงสาวใหม่
ผู้มาแล้วไม่นาน” ดังนี้.

ตลาคตรู้ซัดซึ่งวาจาใด อันจริง อันแท้
ประกอบด้วยประโยชน์
แต่ไม่เป็นที่รักที่พึงใจของผู้อื่น
ตลาคตย่อมเลือกให้เหมาะสมกาล
เพื่อกล่าวาจานั้น

-บาลี ม. ม. ๑๓/๔๑/๔๔.

วาทะที่ไม่มีโทษ

๑๘

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๒๗๑/๑๙๘.

ภิกษุทั้งหลาย ! วาจาอันประกอบด้วยองค์
๕ ประการ เป็นวาจาสุภาษิต ไม่เป็นวาจาทุพภาษิต
เป็นวาจาไม่มีโทษและวิญญูชนไม่ติเตียน.

องค์ ๕ ประการ อย่างไรเล่า ? ๕ ประการ คือ

(๑) กล่าวแล้วควรแก่เวลา (กาลน ภาสิตา โหติ).

(๒) กล่าวแล้วตามสัจจจริง (สัจ ภาสิตา โหติ)

(๓) กล่าวแล้วอย่างอ่อนหวาน (สณฺหา ภาสิตา โหติ)

(๔) กล่าวแล้วอย่างประกอบด้วยประโยชน์

(อตุตฺตสฺสฺหิตา ภาสิตา โหติ).

(๕) กล่าวแล้วด้วยเมตตาจิต

(เมตตฺตจฺจฺเตน ภาสิตา โหติ).

ภิกษุทั้งหลาย ! วาจาอันประกอบด้วยองค์
๕ ประการเหล่านี้แล เป็นวาจาสุภาษิต ไม่เป็นวาจาทุพภาษิต
เป็นวาจาไม่มีโทษและวิญญูชนไม่ติเตียน.

อนึ่ง คนเราเมื่อมีการอยู่ร่วมกัน
กับคนที่สะอาดหรือคนที่ไม่สะอาดก็ตาม
ต้องมีสติกำกับอยู่ด้วยเสมอ
แต่นั้นพึงสามัคคีต่อกัน
มีปัญญาทำที่สุดทุกข์แห่งตน เถิด.

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๑๗๐/๑๐๐.

คู่บุพเพสันนิวาส

๑๙

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๑/๕๖.

ภิกษุทั้งหลาย ! ถ้าภรรยาและสามีทั้งสอง
พึงหวังพบกันและกันทั้งในปัจจุบัน และในสัมปรายภพ
ทั้งสองเทียว พึงเป็นผู้มีศรัทธาเสมอกัน มีศีลเสมอกัน
มีจาคะเสมอกัน มีปัญญาเสมอกัน ภรรยาและสามี
ทั้งสองนั้น ย่อมได้พบกันและกันทั้งในปัจจุบัน ทั้งใน
สัมปรายภพ.

ภรรยาและสามีทั้งสอง เป็นผู้มีศรัทธา รู้ความ
ประสงค์ของผู้ขอ มีความสำรวม เป็นอยู่โดยธรรม เจริญ
ถ้อยคำที่น่ายกแก่กันและกัน ย่อมมีความเจริญรุ่งเรืองมาก
มีความผาสุกทั้งสองฝ่าย มีศีลเสมอกัน รักใคร่กันมาก
ไม่มีใจร้ายต่อกัน ประพฤติธรรมในโลกนี้แล้ว ทั้งสอง
เป็นผู้มีศีลและวัตรเสมอกัน ย่อมเป็นผู้สวयงามารมณ์
พลิตเพลินบันเทิงใจอยู่ในเทวโลก.

รักษาตน ด้วยการเสพรธรรมะ
ด้วยการเจริญธรรมะ
ด้วยการทำให้มากซึ่งธรรมะ
รักษาผู้อื่น ด้วยการอดทน
ด้วยการไม่เบียดเบียน
ด้วยเมตตาจิต ด้วยความรักใคร่เอ็นดู

-บาลี มหา. สั. ๑๗/๒๒๔/๗๕๘.

ภรรยา ๗ จำพวก

๒๐

- บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๙๒/๖๐.

คหบดี! เหตุไรหนอ มนุษย์ทั้งหลายในนิเวศน์ของท่าน จึงส่งเสียงอื้ออึงเหมือนชาวประมงแย่งปลากัน.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! นางสุชาดาคนนี้ ข้าพระองค์นำมาจากตระกูลมั่งคั่งมาเป็นสะใภ้ในเรือน นางไม่เชื่อถือ แม่ผัว พ่อผัว สามี แม้แต่พระผู้มีพระภาค นางก็ไม่สักการะเคารพนับถือบูชา”.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกนางสุชาดาหญิงสะใภ้ในเรือนว่า

“มานี่นะ! สุชาดา”

นางสุชาดา หญิงสะใภ้ในเรือนทุลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

สุชาดา ! ภริยาของบุรุษ ๗ จำพวกนี้ ๗ จำพวก
เป็นอย่างไรเล่า คือ

(๑) ภริยาเสมอด้วยเพชรฆาต

(๒) เสมอด้วยโจร

(๓) เสมอด้วยนาย

(๔) เสมอด้วยแม่

(๕) เสมอด้วยพี่สาวน้องสาว

(๖) เสมอด้วยเพื่อน

(๗) เสมอด้วยทาสี

สุชาดา ! ภริยาของบุรุษ ๗ จำพวกนี้แล
เธอเป็นจำพวกไหนใน ๗ จำพวกนั้น.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! หม่อมฉันยังไม่รู้ทั่วถึงความ
แห่งพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคตรัสแล้วโดยย่อนี้ได้โดยพิสดาร.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ขอประทานพระวโรกาส ขอ
พระผู้มีพระภาค โปรดทรงแสดงธรรมแก่หม่อมฉัน โดยที่หม่อม
ฉันจะพึงรู้ทั่วถึงเนื้อความแห่งพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคตรัส
โดยย่อนี้ โดยพิสดารเถิด”

สุชาดา! ถ้าอย่างนั้น เธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี
เราจักกล่าว

(๑) ภริยาผู้มีจิตประทุษร้าย ไม่อนุเคราะห์ด้วย
ประโยชน์เกื้อกูล ยินดีในชายอื่น ดูหมิ่นสามี เป็นผู้อัน
เขาซื้อได้ด้วยทรัพย์ พยายามจะฆ่าฟัน ภริยาของบุรุษ
เห็นปานนี้เรียกว่า ฆกาภริยา ภริยาเสมอด้วยเพศฆาต.

(๒) สามีของหญิงประกอบด้วยศิลปกรรม
พาณิชย์กรรม และกลสิกรรม ได้ทรัพย์ใดมา ภริยาปรารถนา
จะยกยอกทรัพย์ แม้มีอยู่น้อยนั้นเสีย ภริยาของบุรุษ
เห็นปานนี้เรียกว่า โจรภริยา ภริยาเสมอด้วยโจร.

(๓) ภริยาที่ไม่สนใจการงาน เกียจคร้าน กินมาก
ปากร้าย ปากกล้า ร้ายกาจ กล่าวคำหยาบ ช่มชู้ผู้ผู้ชั้น
ชั้นแข็ง ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า อัยยาภริยา
ภริยาเสมอด้วยนาย.

(๔) ภริยาใดอนุเคราะห์ด้วยประโยชน์เกื้อกูล
ทุกเมื่อ ตามรักษาสามีเหมือนมารดารักษามารดา รักษา
ทรัพย์ที่สามีหามาได้ไว้ ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า
มาตาภริยา ภริยาเสมอด้วยมารดา.

(๕) ภริยาที่เป็นเหมือนพี่สาวน้องสาว มีความเคารพในสามีของตน เป็นคนละเอียดรอบคอบ เป็นไปตามอำนาจสามี ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า ภคินีภริยา ภริยาเสมอด้วยพี่สาว น้องสาว.

(๖) ภริยาใดในโลกนี้เห็นสามีแล้วชื่นชมยินดี เหมือนเพื่อนผู้จากไปนานแล้วกลับมา เป็นหญิงมีศีล มีวัตร ปฏิบัติสามี ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า สขีภริยา ภริยาเสมอด้วยเพื่อน.

(๗) ภริยาใดสามีเฝื่อนตี ชูตะคอก ก็ไม่โกรธ ไม่คิดพิโรธโกรธตอบสามี อดทนได้ เป็นไปตามอำนาจสามี ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า ทาสีภริยา ภริยาเสมอด้วยทาสี.

ภริยาที่เรียกว่า วธกาภริยา โจรีภริยา อัยยาภริยา ภริยาทั้ง ๓ จำพวกนั้น ล้วนแต่เป็นคนทุศีลหยาบช้า ไม่เอื้อเฟื้อ เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรก.

ส่วนภริยาที่เรียกว่า มาตาภริยา ภคินีภริยา
สวามีภริยา ทาสีภริยา ภริยาทั้ง ๔ จำพวกนั้น เพราะ
ตั้งอยู่ในศีล ผนอหมักไว้อย่างเย็น เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึง
สุคติ.

สุชาดา! ภริยาของบุรุษ ๗ จำพวกนี้แล
เธอเป็นภริยาจำพวกไหน ใน ๗ จำพวกนั้น.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ตั้งแต่วັນนี้เป็นต้นไป ขอพระผู้มี
พระภาคโปรดทรงจำหม่อมฉันว่า เป็นภริยาของสามีผู้เสมอด้วยทาสี.

มนุษย์ผี

๒๑

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๗๔/๕๓.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! การอยู่ร่วม
๔ ประการนี้ ๔ ประการเป็นอย่างไรเล่า ? คือ

- (๑) ชายผิ้อยู่ร่วมกับหญิงผี
(ฉโว ฉวาย สหุธิ สัมสติ)
- (๒) ชายผิ้อยู่ร่วมกับหญิงเทวดา
(ฉโว เทวียา สหุธิ สัมสติ)
- (๓) ชายเทวดาอยู่ร่วมกับหญิงผี
(เทโว ฉวาย สหุธิ สัมสติ)
- (๔) ชายเทวดา อยู่ร่วมกับหญิงเทวดา
(เทโว เทวียา สหุธิ สัมสติ)

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ก็ชายผิ้อยู่ร่วม
กับหญิงผีอย่างไร ?

สามีในโลกนี้เป็นผู้มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิด
ในกาม พุดเท็จ ดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้ง
แห่งความประมาท เป็นคนทุศีล มีบาปธรรม มีใจอันมลทิน
คือความตระหนี่ครอบงำ ต่ำและบริภาษสมณพราหมณ์ อยู่

ครองเรือน แม้ภรรยาของเขาก็เป็นผู้มักฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม ฯลฯ เป็นคนทุศีล มีบาปกรรมมีใจอัน มลทินคือความตระหนี่ครอบงำ ต่ำและบริภาษสมณพราหมณ์ อยู่ครองเรือน.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ชายผู้อยู่ร่วมกับหญิงผี อย่างนี้แล.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ก็ชายผู้อยู่ร่วมกับหญิงเทวดาอย่างไร ?

สามีในโลกนี้เป็นผู้มักฆ่าสัตว์... ต่ำและบริภาษ สมณพราหมณ์ อยู่ครองเรือน ส่วนภรรยาของเขาเป็นผู้ตวัณ จากการทำสัตว์ จากการลักทรัพย์ จากการ ประพฤติผิดในกาม จากการพูดเท็จ จากการดื่มน้ำเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ ไม่ต่ำไม่บริภาษสมณพราหมณ์ อยู่ครองเรือน.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ชายผู้อยู่ร่วมกับหญิงเทวดา อย่างนี้แล.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ก็ชายเทวดา
อยู่ร่วมกับหญิงได้อย่างไร ?

สามีในโลกนี้เป็นผู้งดเว้น จากการฆ่าสัตว์...
ไม่ด่าไม่บริภาษสมณพราหมณ์ อยู่ครองเรือน ส่วนภรรยา
ของเขาเป็นผู้ฆ่าสัตว์... ด่าและบริภาษสมณพราหมณ์
อยู่ครองเรือน.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ชายเทวดา
อยู่ร่วมกับหญิงผี อย่างนี้แล.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ก็ชายเทวดาอยู่
ร่วมกับหญิงเทวดาอย่างไร ?

สามีในโลกนี้เป็นผู้งดเว้น จากการฆ่าสัตว์...
ไม่ด่าไม่บริภาษสมณพราหมณ์ อยู่ครองเรือน แม้ภรรยา
ของเขาก็เป็นผู้งดเว้น จากการฆ่าสัตว์... ไม่ด่าไม่บริภาษ
สมณพราหมณ์ อยู่ครองเรือน

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! ชายเทวดา
อยู่ร่วมกับหญิงเทวดา อย่างนี้แล.

คหบดีและคหปตานีทั้งหลาย ! การอยู่ร่วม
๔ ประการอย่างนี้แล.

ภรรยาและสามีทั้งสองเป็นผู้ทุศีล เป็นคนตระหนี่ มักด่าว่าสมณพราหมณ์ เชื่อว่าเป็นผีมาอยู่ร่วมกัน.

สามีเป็นผู้ทุศีล มีความตระหนี่ มักด่าว่าสมณพราหมณ์ ส่วนภรรยาเป็นผู้มีศีล รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศจากความตระหนี่ ภรรยานั้นเชื่อว่าหญิงเทวดาอยู่ร่วมกับชายผี.

สามีเป็นผู้มีศีล รู้ความประสงค์ของผู้ขอ ปราศจากความตระหนี่ ส่วนภรรยาเป็นผู้ทุศีล มีความตระหนี่ มักด่าว่าสมณพราหมณ์ เชื่อว่าหญิงผีอยู่ร่วมกับชายเทวดา.

ทั้งสองเป็นผู้มีศรัทธา รู้ความประสงค์ ของผู้ขอมีความสำรวม เป็นอยู่โดยธรรม ภรรยาและสามีทั้งสองนั้น เจริญด้วยคำที่น่ารักแก่กันและกัน ย่อมมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีความผาสุก ทั้งสองฝ่ายมีศีลเสมอกัน รักใคร่กันมาก ไม่มีใจร้ายต่อกัน ครั้นประพฤติธรรม ในโลกนี้แล้ว ทั้งสองเป็นผู้มีศีลและวัตรเสมอกัน ย่อมเป็นผู้สวดยกามารมณ์ เพลิดเพลินบันเทิงใจอยู่ในเทวโลก.

สิ่งใดมีความเกิด เป็นธรรมดา
สิ่งนั้นทั้งหมด

มีความดับไป เป็นธรรมดา

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๔๗/๔๗.

เข้าใจเรื่องกรรม

เรื่องควรทราบเกี่ยวกับกรรม ทั้ง ๖ แกมม

๒๒

- บาลี ญก. อ. ๒๒/๔๕๘, ๔๖๓-๔๖๔/๓๓๔.

ภิกษุทั้งหลาย! กรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ
 นิทานสัมภาระ แห่งกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ
 เวมัตตตา แห่งกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ
 วิบาก แห่งกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ
 กัมมนิโรธ เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ
 กัมมนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ ...

คำที่เรากล่าวแล้วดั่งนี้นั้น เราอาศัยอะไรกล่าวเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย! เรากล่าวซึ่งเจตนา ว่าเป็นกรรม
 เพราะว่าบุคคลเจตนาแล้ว ย่อมกระทำซึ่งกรรม ด้วยกาย
 ด้วยวาจา ด้วยใจ.

ภิกษุทั้งหลาย! นิทานสัมภาระแห่งกรรมทั้งหลาย
 เป็นอย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย! นิทานสัมภาระ (เหตุเป็นแดน
 เกิดพร้อม) แห่งกรรมทั้งหลาย คือ ผัสสะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! เวมัตตดาแห่งกรรมทั้งหลาย
เป็นอย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมที่ทำสัตว์ให้เสวยเวทนา
ในนรก มีอยู่ กรรมที่ทำสัตว์ให้เสวยเวทนาในกำเนิด-
เดรัจฉาน มีอยู่ กรรมที่ทำสัตว์ให้เสวยเวทนาในเปรต-
วิสัย มีอยู่ กรรมที่ทำสัตว์ให้เสวยเวทนาในมนุษย์โลก
มีอยู่ กรรมที่ทำสัตว์ให้เสวยเวทนาในเทวโลก มีอยู่

ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เรากล่าวว่า เวมัตตดา
(ความมีประมาณต่าง ๆ) แห่งกรรมทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! วิบากแห่งกรรมทั้งหลาย เป็น
อย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! เรากล่าววิบากแห่งกรรม
ทั้งหลาย ว่ามีอยู่ ๓ อย่าง คือ วิบากในทิฏฐธรรม
(คือทันควัน) หรือว่า วิบากในอุปะปัชชะ (คือในเวลาต่อมา)
หรือว่า วิบากในอปรปรียายะ (คือในเวลาต่อมาอีก).

ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เรากล่าวว่า วิบากแห่งกรรม
ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย ! กัมมนิโรธ เป็นอย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! ความดับแห่งกรรมย่อมมี
เพราะความดับแห่งผัสสะ.

อริยอัฏฐังคิกมรรค (อริยมรรคมีองค์แปด) นั้นนั่นเอง
เป็นกัมมนิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับไม่เหลือ
แห่งกรรม) ได้แก่ สิ่งเหล่านี้คือ

สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ)

สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ)

สัมมาวาจา (การพูดจาชอบ)

สัมมากัมมันตะ (การทำการงานชอบ)

สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีวิตชอบ)

สัมมาวายามะ (ความพากเพียรชอบ)

สัมมาสติ (ความระลึกชอบ)

สัมมาสมาธิ (ความตั้งใจมั่นชอบ).

ภิกษุทั้งหลาย ! เมื่อใด อริยสาวก ย่อมรู้ชัด
ซึ่งกรรม อย่างนี้ รู้ชัดซึ่งนิทานสัมภาระแห่งกรรม อย่างนี้
รู้ชัดซึ่งเวมัตตตาแห่งกรรม อย่างนี้ รู้ชัดซึ่งวิบากแห่ง
กรรม อย่างนี้ รู้ชัดซึ่งกัมมนิโรธ อย่างนี้ รู้ชัดซึ่ง
กัมมนิโรธคามินีปฏิปทา อย่างนี้

อริยสาวกนั้น ย่อมรู้ชัดซึ่งพรหมจรรย์นี้ว่า
เป็นเครื่องเจาะแทงกิเลส เป็นที่ดับไม่เหลือแห่งกรรม.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อที่เรากล่าวแล้วว่า

“กรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ

นิทานสัมภาระแห่งกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ

เวมัตตตาแห่งกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ

วิบากแห่งกรรม เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ

กัมมนิโรธ เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ

กัมมนิโรธคามินีปฏิปทา เป็นสิ่งที่บุคคลควรทราบ”

ดังนั้น เราอาศัยความข้อนี้กล่าวแล้ว (รวมสิ่งที่บุคคล
ควรทราบเกี่ยวกับกรรมทั้ง ๖ แห่ง).

กรรมเปรียบด้วยก้อนเกลือ

๒๓

-บาลี ดิ.ก. อ. ๒๐/๓๒๐/๕๔๐.

ภิกษุทั้งหลาย ! ใครพึงกล่าวว่า คนทำกรรม
อย่างใด ๆ ย่อมเสวย กรรมนั้น อย่างนั้น ๆ ดังนี้ เมื่อเป็น
อย่างนั้น การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ก็มีไม่ได้ ช่องทาง
ที่จะทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบก็ไม่ปรากฏ.

ส่วนใครกล่าวว่า คนทำกรรมอันจะพึงให้ผล
อย่างใด ๆ ย่อมเสวย ผลของกรรมนั้น อย่างนั้น ๆ ดังนี้
เมื่อเป็นอย่างนี้ การอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ย่อมมีได้
ช่องทางที่จะทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบก็ย่อมปรากฏ.

ภิกษุทั้งหลาย ! บาปกรรมแม้ประมาณน้อย
ที่บุคคลบางคนทำแล้ว บาปกรรมนั้นย่อมนำเขาไปนรกได้
บาปกรรมประมาณน้อยอย่างเดียวกันนั้น บางคนทำแล้ว
กรรมนั้นเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม (ให้ผลในปัจจุบัน)
ไม่ปรากฏผลมากต่อไปเลย.

บาปกรรม แม้ประมาณน้อย บุคคลชนิดใด ทำแล้ว
บาปกรรมนั้นจึงนำเขาไปนรกได้ ?

บุคคลบางคน ในโลกนี้เป็นผู้มีกายมิได้อบรม
มีศีลมิได้อบรม มีจิตมิได้อบรม มีปัญญามิได้อบรม
มีคุณความดีน้อย เป็นอปปาตุมะ (ผู้มีใจคับแคบ ใจหยาบ)
เป็นอปปทุกขวิhari (มีปกติอยู่เป็นทุกข์ด้วยเหตุเล็กน้อย)
บาปกรรมแม้ประมาณน้อย บุคคลชนิดนี้ทำแล้ว
บาปกรรมนั้นย่อมนำเขาไปนรกได้.

บาปกรรม ประมาณน้อยอย่างเดียวกัน บุคคล
ชนิดใด ทำแล้ว กรรมนั้นจึงเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม
ไม่ปรากฏผลมากต่อไปเลย ?

บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้มีกาย มีศีล มีจิต
มีปัญญาได้อบรมแล้ว มีคุณความดีมาก เป็นมหาตมะ
(ผู้มีใจกว้างขวาง) เป็นอปปมาณวิhari (มีปกติอยู่ด้วยธรรม
อันหาประมาณมิได้) บาปกรรมประมาณน้อยอย่างเดียวกันนั้น
บุคคลชนิดนี้ทำแล้วกรรมนั้นเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม
ไม่ปรากฏผลมากต่อไปเลย.

ภิกษุทั้งหลาย ! เปรียบเหมือนบุรุษใส่เกลือลง
ไปในถ้วยน้ำเล็กๆ หนึ่งก้อน เธอทั้งหลายจะสำคัญความ
ข้อนี้อย่างไร น้ำอันน้อยในถ้วยน้ำนั้นจะกลายเป็นน้ำเค็ม
ไม่นำดื่มไป เพราะเกลือก้อนนั้นใช้ไหม ?

“เป็นเช่นนั้น พระเจ้าข้า!”.

ชื่อนั้นเพราะเหตุอะไรเล่า

“เพราะเหตุว่า น้ำในถ้วยน้ำนั้นมีน้อย มันจึงเค็มได้เพราะ
เกลือก้อนนั้น พระเจ้าข้า!”.

เปรียบเหมือนบุรุษใส่เกลือก้อนขนาดเดียวกันนั้น
ลงไปใ้ในแม่น้ำคงคา เธอทั้งหลายจะสำคัญความข้อนี้อะ
อย่างไร น้ำในแม่น้ำคงคานั้น จะกลายเป็นน้ำเค็ม ดื่มไม่ได้
เพราะเกลือก้อนนั้นหรือ ?

“หามิได้ พระเจ้าข้า!”.

ชื่อนั้นเพราะเหตุอะไรเล่า

“เพราะเหตุว่า น้ำในแม่น้ำคงคามีนาน น้ำนั้นจึงไม่เค็ม
เพราะเกลือก้อนนั้น พระเจ้าข้า!”.

ภิกษุทั้งหลาย ! ฉันใดก็ฉันนั้น บาปกรรมแม้
ประมาณน้อย บุคคลบางคนทำแล้ว บาปกรรมนั้น ย่อมนำ
เขาไปนรกได้ ส่วนบาปกรรมประมาณน้อยอย่างเดียวก
กันนั้น บางคนทำแล้ว กรรมนั้นเป็นทิวฏฐธรรมเวทนียกรรม
ไม่ปรากฏผลมากต่อไปเลย...

ภิกษุทั้งหลาย ! คนบางคนยอมผูกพันเพราะ
ทรัพย์ แม้ถึงกหาปณะ... แม้ ๑ กหาปณะ... แม้ ๑๐๐
กหาปณะ ส่วนบางคนไม่ผูกพันเพราะทรัพย์เพียงเท่านั้น.

คนอย่างไร จึงผูกพันเพราะทรัพย์ แม้ถึง
กหาปณะ คนบางคนในโลกนี้เป็นคนจน มีสมบัติน้อย
มีโภคะน้อย คนอย่างนี้ยอมผูกพันเพราะทรัพย์ แม้ถึง
กหาปณะ ...

คนอย่างไร ไม่ผูกพันเพราะทรัพย์เพียงเท่านั้น ?
คนบางคนในโลกนี้เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก
คนอย่างนี้ ย่อมไม่ผูกพันเพราะทรัพย์เพียงเท่านั้น
ฉันทันนั้นแหละ.

ภิกษุทั้งหลาย ! บาปกรรมแม้ประมาณน้อย
บุคคลบางคนทำแล้ว บาปกรรมนั้นย่อมนำเขาไปนรกได้
ส่วนบาปกรรมประมาณน้อยอย่างเดียวกันนั้น บุคคล
บางคนทำแล้ว กรรมนั้นเป็นทิฏฐธรรมเวทนียกรรม
ไม่ปรากฏผลมากต่อไปเลย...

กรรมที่เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม

๒๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๓๒๐-๓๒๑/๒๓๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรม ๔ อย่างเหล่านี้ เรากระทำ
ให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้ว ประกาศให้รู้ทั่วกัน.

กรรม ๔ อย่าง อย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมดำ มีวิบากดำ ก็มีอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมขาว มีวิบากขาว ก็มีอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบาก
ทั้งดำทั้งขาว ก็มีอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบาก
ไม่ดำไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม ก็มีอยู่.

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมดำ มีวิบากดำ เป็น
อย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลบางคนในกรณีนี้ ย่อม
ปรุ้งแต่ง กายสังขารอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน
ย่อมปรุ้งแต่ง วชิสังขารอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน
ย่อมปรุ้งแต่ง มโนสังขารอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน.

ครั้นเขาปรุงแต่งสังขาร (ทั้งสาม) ดังนี้แล้ว ย่อม เข้าถึงโลก
อันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน ผัสสะทั้งหลาย
อันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน ย่อมถูกต้องเขา
ผู้เข้าถึงโลกอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน เขาอัน
ผัสสะที่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนถูกต้องแล้ว
ย่อม เสวยเวทนาที่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน
อันเป็นทุกข์โดยส่วนเดียว ดังเช่นพวกสัตว์นรก.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี้เรียกว่า กรรมดำ มีวิบากดำ.

ภิกษุทั้งหลาย ! กรรมขาว มีวิบากขาว เป็น
อย่างไรเล่า ?

ภิกษุทั้งหลาย ! บุคคลบางคนในกรณีนี้ ย่อม
ปรุงแต่ง กายสังขารอันไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน
ย่อมปรุงแต่ง วจีสังขารอันไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน
ย่อมปรุงแต่ง มโนสังขารอันไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน.
ครั้นเขาปรุงแต่ง สังขาร (ทั้งสาม) ดังนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลก
อันไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน ผัสสะทั้งหลายที่
ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน ย่อมถูกต้องเขาผู้เข้าถึงโลก
อันไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน เขาอันผัสสะที่ไม่เป็น

ไปกับด้วยความเบียดเบียนถูกต้องแล้ว ย่อม เสวยเวทนา
ที่ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียน อันเป็นสุขโดยส่วนเดียว
ดังเช่นพวกเทพสุภิกษา.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กรรมขาว มีวิบากขาว.

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบาก
ทั้งดำทั้งขาว เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในกรณีนี้ ย่อม
ปรุ้งแต่ง กายสังขารอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง
ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ย่อมปรุ้งแต่ง
วิสังขารอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไป
กับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ย่อมปรุ้งแต่ง มโนสังขาร
อันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปกับ
ด้วยความเบียดเบียนบ้าง ครั้นเขาปรุ้งแต่ง สังขาร
(ทั้งสาม) ดังนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกอันเป็นไปกับด้วย
ความเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง
ผัสสะทั้งหลายที่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง
ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ย่อมถูกต้อง
เขาผู้เข้าถึงโลกอันเป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง

ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง เขาอันผัสสะที่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ถูกต้องแล้ว ย่อมเสวยเวทนาที่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง ไม่เป็นไปกับด้วยความเบียดเบียนบ้าง อันเป็นเวทนาที่เป็นสุขและทุกข์ เจือกัน ดังเช่นพวกมนุษย์ พวกเทพบางพวก พวกวินิบาตบางพวก.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว.

ภิกษุทั้งหลาย! กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรมนั้น เป็นอย่างไรเล่า?

คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กรรมไม่ดำไม่ขาว มีวิบากไม่ดำไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล กรรม ๔ อย่าง ที่เราทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วประกาศให้รู้ทั่วกัน.

วิธีดับกรรม

๒๕

- บาลี ญก. อ. ๒๒/๔๖๕/๓๓๔.

ภิกษุทั้งหลาย ! ...อริยมรรคมีองค์แปด นั้นนั่นเอง
เป็นกัมมวิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับไม่เหลือ
แห่งกรรม) ได้แก่ สิ่งเหล่านี้คือ

สัมมาทิฐิ	(ความเห็นชอบ)
สัมมาสังกัปปะ	(ความดำริชอบ)
สัมมาวาจา	(การพูดจาชอบ)
สัมมากัมมันตะ	(การทำความงานชอบ)
สัมมาอาชีวะ	(การเลี้ยงชีวิตชอบ)
สัมมาวายามะ	(ความพากเพียรชอบ)
สัมมาสติ	(ความระลึกชอบ)
สัมมาสมาธิ	(ความตั้งใจมั่นชอบ).

(รายละเอียดเกี่ยวกับอริยมรรคมีองค์แปด สามารถ
อ่านเพิ่มเติมได้ที่ หน้า ๑๔๕)

วิบากกรรมอย่างเบาของหมู่นัศตรว์

๒๖

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๕๑/๑๓๐.

ภิกษุทั้งหลาย! ปาณาติบาต (ฆ่าสัตว์) ที่เสพ
ทั่วแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อนรก
เป็นไปเพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งปาณาติบาตของผู้เป็นมนุษย์ที่เบากว่า
วิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ มีอายุสั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! อทินนาทาน (ลักทรัพย์) ที่เสพ
ทั่วแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อนรก
เป็นไปเพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งอทินนาทานของผู้เป็นมนุษย์ที่เบากว่า
วิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ ความเสื่อมแห่งโภคะ.

ภิกษุทั้งหลาย! กาเมสุมิฉฉาจาร (ประพฤติดิ
ในกาม) ที่เสพทั่วแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไป
เพื่อนรก เป็นไปเพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งกาเมสุมิฉฉาจารของผู้เป็นมนุษย์ที่เบา
กว่าวิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ ก่อเวรด้วยศัตรู.

ภิกษุทั้งหลาย! มุสาวาท (คำเท็จ) ที่เสพทั่วแล้ว
เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อนรก เป็นไป
เพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งมุสาวาทของผู้เป็นมนุษย์ที่บอกว่า
วิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ การถูกกล่าวดูด้วย
คำไม่จริง.

ภิกษุทั้งหลาย! ปิสุณาวาจา (คำยุยงให้แตกกัน)
ที่เสพทั่วแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อนรก
เป็นไปเพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งปิสุณาวาจาของผู้เป็นมนุษย์ที่บอกว่า
วิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ การแตกจากมิตร.

ภิกษุทั้งหลาย! ผรุสวาจา (คำหยาบ) ที่เสพทั่วแล้ว
เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อนรก เป็นไป
เพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งผรุสวาจาของผู้เป็นมนุษย์ที่บอกว่า
วิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ การได้ฟังเสียงที่
ไม่น่าพอใจ.

ภิกษุทั้งหลาย ! สัมผัสปลापะ (คำเพ้อเจ้อ)
ที่เสพทั่วแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไป
เพื่อนรก เป็นไปเพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งสัมผัสปลापะของผู้เป็นมนุษย์ที่เบา
กว่าวิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อวาทที่ไม่มีใคร
เชื่อถือ.

ภิกษุทั้งหลาย ! การต็มน้ำเมาคือสุราและเมรัย
ที่เสพทั่วแล้ว เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไป
เพื่อนรก เป็นไปเพื่อกำเนิดเดรัจฉาน เป็นไปเพื่อเปรตวิสัย.

วิบากแห่งการต็มน้ำเมาคือสุราและเมรัยของ
ผู้เป็นมนุษย์ที่เบากว่าวิบากทั้งปวง คือวิบากที่เป็นไปเพื่อ
ความเป็นบ้า (อุมมตฺตก).

ฉลาดในเรื่องกรรม

๒๗

-บาลี ม. ม. ๑๓/๖๔๔/๗๐๗.

วาเสฏฐะ! ก็ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดอาศัยการ
รักษาโคเลี้ยงชีวิต ท่านจรรู้ว่า ผู้นั้นเป็นชวานา
ไม่ใช่พราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดเลี้ยงชีวิต
ด้วยศิลปมากอย่าง ท่านจรรู้ว่า ผู้นั้นเป็นศิลปิน
ไม่ใช่พราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดอาศัย
การค้าขายเลี้ยงชีวิต ท่านจรรู้ว่า ผู้นั้นเป็นพ่อค้า
ไม่ใช่พราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดเลี้ยงชีวิต
ด้วยการรับใช้ผู้อื่น ท่านจรรู้ว่า ผู้นั้นเป็นคนรับใช้
ไม่ใช่พราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดอาศัย
ของที่เขาไม่ให้เลี้ยงชีวิต ท่านจรรู้ว่า ผู้นี้เป็นโจร
ไม่ใช่พราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดอาศัย
ศัตรารุณเลี้ยงชีวิต ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ผู้นั้นเป็นทหาร
ไม่ใช่พวกพราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดเลี้ยงชีวิต
ด้วยการงานของปุโรหิต ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ผู้นั้นเป็น
เจ้าหน้าที่การบูชา ไม่ใช่พราหมณ์

วาเสฏฐะ! อนึ่ง ในหมู่มนุษย์ ผู้ใดปกครอง
บ้านและเมือง ท่านจงรู้อย่างนี้ว่า ผู้นี้เป็นพระราชา
ไม่ใช่พราหมณ์

และเราก็ไม่เรียกบุคคลผู้เกิดในกำเนิดไหนๆ
หรือเกิดจากมารดาว่าเป็นพราหมณ์ บุคคลถึงจะเรียกกัน
ว่าท่านผู้เจริญ ผู้นั้นก็ยังเป็นผู้มีกิเลสเครื่องกังวลอยู่นั่นเอง

เราเรียก บุคคลผู้ไม่มีกิเลสเครื่องกังวล ผู้ไม่ยึดมั่น
นั้นว่าเป็นพราหมณ์ ผู้ใดแลตัดสังโยชน์ทั้งปวงได้แล้ว
ไม่สะดุ้ง เราเรียกผู้นั้นผู้ล่วงกิเลสเครื่องข้อง ไม่ประกอบด้วย
สรรพกิเลส ว่าเป็นพราหมณ์...

บุคคลเป็นพราหมณ์เพราะชาติ (กำเนิด) ก็หามิได้
จะมีใช่พราหมณ์เพราะชาติ (กำเนิด) ก็หามิได้

บุคคลเป็นพราหมณ์ ก็เพราะกรรม

ไม่เป็นพราหมณ์ ก็เพราะกรรม

บุคคลเป็นชวานา ก็เพราะกรรม

เป็นคิลปิน ก็เพราะกรรม

บุคคลเป็นพ่อค้า ก็เพราะกรรม

เป็นคนรับใช้ ก็เพราะกรรม

บุคคลแม้เป็นโจร ก็เพราะกรรม

เป็นนักรบ ก็เพราะกรรม

บุคคลเป็นบุโรหิต ก็เพราะกรรม

แม้เป็นพระราชา ก็เพราะกรรม

บัณฑิตทั้งหลายย่อมเห็นซึ่งกรรมนั้น ตามที่เป็นจริงอย่างนี้. ชื่อว่าเป็นผู้เห็นซึ่งปฏิจจสมุปบาท เป็นผู้ฉลาดในเรื่องวิบากแห่งกรรม.

โลกย่อมเป็นไปตามกรรม หมู่สัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม. สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นเครื่องรังรัด เหมือนลิมสลักชั้นยี่ดรอที่กำลังเล่นไปอยู่.

สัตว์ทั้งหลาย เป็นผู้ที่มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กระทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น.

วินิจัยกรรม

๒๘

- ภาณี ม. ม. ๑๓/๑๒๘/๑๓๐.

เมื่อจะกระทำ

ราहुล ! เธอใคร่จะทำกรรมใดด้วยกาย พึงพิจารณากรรมนั้นเสียก่อนว่า “กายกรรมที่เราใคร่จะกระทำนี้เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้าง เป็นกายกรรมที่เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก หรือไม่หนอ ?” ดังนี้.

ราहुล ! ถ้าเธอพิจารณา รู้สึกลอยอยู่ดังนี้ไซ้เธอ ไม่พึงกระทำกายกรรมชนิดนั้นโดยถ่ายเดียว.

ราहुล ! ถ้าเธอพิจารณา รู้สึกลอยอยู่ดังนี้ว่า “กายกรรมที่เราใคร่จะกระทำนี้ ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้าง เป็นกายกรรมที่เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบาก” ดังนี้ไซ้.

ราहुล ! เธอพึงกระทำกายกรรมชนิดนั้น.

เมื่อกระทำอยู่

ราहुล ! เมื่อเธอกระทำความผิดด้วยกายอยู่ พึงพิจารณากรรมนั้นว่า “กายกรรมที่เรากำลังกระทำอยู่นี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้าง เป็นกายกรรมที่เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก หรือไม่หนอ ?” ดังนี้.

ราहुล ! ถ้าเธอพิจารณา รู้สึกอยู่ดังนี้ไซ้ เธอพึงเลิกละกายกรรมชนิดนั้นเสีย.

ราहुล ! ถ้าเธอพิจารณา รู้สึกอยู่ดังนี้ว่า “กายกรรมที่เรากำลังกระทำอยู่นี้ ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้าง เป็นกายกรรมที่เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบาก” ดังนี้ไซ้.

ราहुล ! เธอพึงเร่งเพิ่มการกระทำกายกรรมชนิดนั้น.

เมื่อกระทำแล้ว

ราหุล ! เมื่อเธอกระทำความผิดด้วยกายแล้ว พึงพิจารณากรรมนั้น ว่า “กายกรรมที่เรากระทำแล้วนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้าง เป็นกายกรรมที่เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก หรือไม่หนอ ?” ดังนี้.

ราหุล ! ถ้าเธอพิจารณา รู้สีกอยู่ดังนี้ไซ้ เธอพึงแสดง พึงเปิดเผย พึงกระทำให้เป็นของหาย ซึ่งกายกรรมนั้น ในพระศาสนาหรือในเพื่อนสพรหมจารี ผู้เป็นวิญญูชนทั้งหลาย ครั้นแสดง ครั้นเปิดเผย ครั้นกระทำ ให้เป็นของหายแล้ว พึงถึงซึ่งความระว่างสังวรต่อไป.

ราหุล ! ถ้าเธอพิจารณา รู้สีกอยู่ดังนี้ว่า “กายกรรมที่เรากระทำแล้วนี้ ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้งสองฝ่ายบ้าง เป็นกายกรรมที่เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบาก” ดังนี้ ไซ้.

ราหุล ! เธอพึงอยู่ด้วยปีติและปราโมทย์ ตาม
ศึกษาในกุศลธรรมทั้งหลายอยู่ ทั้งกลางวันและกลาง
คืนเถิด.

(ในกรณีแห่ง วจีกรรม และ มโนกรรม ก็ตรัสไว้โดยมี
นัยอย่างเดียวกัน)

การบวชที่ไร้ประโยชน์

๒๙

-บาลี ขนฺธ. ส. ๑๗/๑๑๓/๑๖๗.

ภิกษุทั้งหลาย ! อาชีптต่ำที่สุด ในบรรดาอาชีптทั้งหลาย คือการขอทาน.

ภิกษุทั้งหลาย ! คำสาปแช่งอย่างยิ่งในโลกนี้ คือ คำสาปแช่งว่า “แกถือกระเบื้องในมือเที่ยวขอทานเถอะ” ดังนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! กุลบุตรทั้งหลาย เข้าถึงอาชีптนี้ เป็นผู้เป็นไปในอำนาจแห่งประโยชน์ เพราะอาศัยอำนาจแห่งประโยชน์ ไม่ใช่เป็นคนหนีราชทัณฑ์ ไม่ใช่เป็นคนขอให้โจรปล่อยตัวไปบวช ไม่ใช่เป็นคนหนีหนี้ ไม่ใช่เป็นคนหนีภัย ไม่ใช่เป็นคนไร้อาชีпт จึงบวช.

อีกอย่างหนึ่ง กุลบุตรนี้บวชแล้ว โดยที่คิดเช่นนั้นว่า เราทั้งหลายเป็นผู้ถูกหยั่งเอาแล้ว โดยชาติชรา มรณะ โสกะปริเทวะทุกขะโทมนัสอุปายาสทั้งหลาย เป็นผู้อันความทุกข์หยั่งเอาแล้ว มีความทุกข์เป็นเบื้องหน้าแล้ว ทำไฉน การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ จะพึงปรากฏแก่เรา ดังนี้.

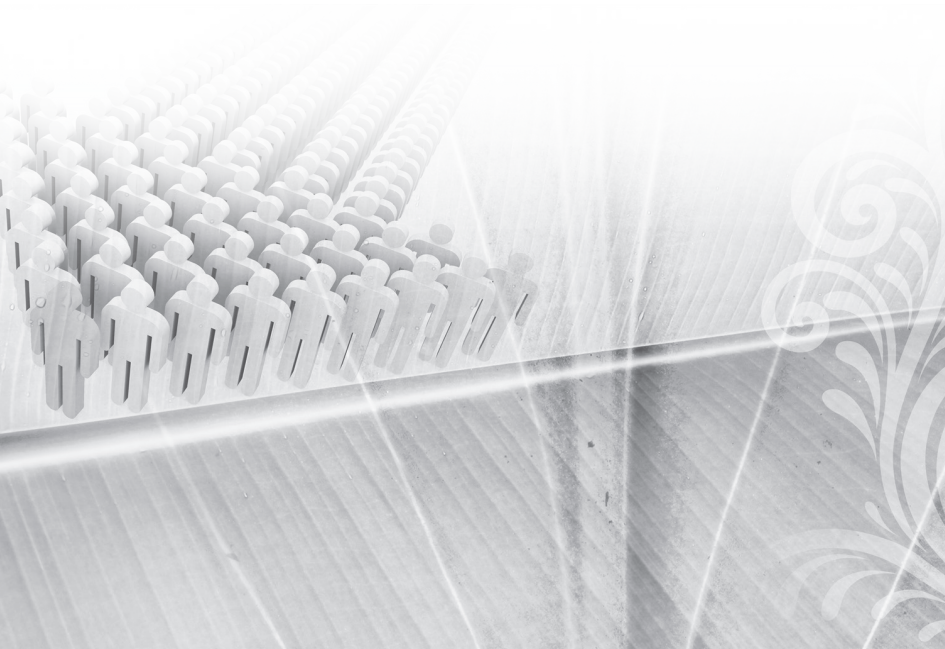
ภิกษุทั้งหลาย ! แต่ว่ากุสบุตรผู้บวชแล้วอย่างนี้ กลับเป็นผู้มากไปด้วยยอกิณา มีราคะแก่กล้าในกามทั้งหลาย มีจิตพยาบาท มีความดำริแห่งใจเป็นไปในทางประทุษร้าย มีสติอันลึมหองแล้ว ไม่มีสัมปชัญญะ มีจิตไม่ตั้งมั่นแล้ว มีจิตหมุนไปผิดแล้ว มีอินทรีย์อันตนไม่สำรวมแล้ว.

ภิกษุทั้งหลาย ! เปรียบเหมือน ต้นพินจาก เชิงตะกอน ที่เผาผล ยังมีไฟติดอยู่ทั้งสอง ตรงกลาง ก็เปื้อนอจจาระ ย่อมใช้ประโยชน์เป็นไม้ในบ้านเรือนก็ไม่ได้ ย่อมใช้ประโยชน์เป็นไม้ในป่าก็ไม่ได้ ชื่อนี้ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย ! เรากล่าวบุคคลนี้ว่ามีอุปมา เช่นนั้น คือ เป็นผู้เสื่อมจากโภคะแห่งคุณวิเศษด้วย ไม่ทำประโยชน์แห่งสมณะให้บริบูรณ์ ด้วย.

ท่านจงถวายทานในสงฆ์เถิด
เมื่อท่านถวายทานในสงฆ์อยู่
จิตจักเลื่อมใส
ท่านเป็นผู้มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว
ภายหลังแต่การตายเพราะการทำลายแห่งกาย
จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์.

-บาลี จกฏ. อ. ๒๒/๔๓๘/๓๓๐.

สังฆทานดีกว่า !

๓๐

- บาลี ญก. อ. ๒๒/๔๓๖-๔๓๘/๓๓๐.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ! ทานประจำสกุลวงศ์ข้าพระองค์
ยังให้อยู่ แต่ว่าทานนั้นข้าพระองค์ให้เฉพาะหมู่ภิกษุผู้เป็น
อรหันต์ หรือผู้ปฏิบัติรหัตตมรรค ที่อยู่ป่า ที่ถ้อยบิณฑบาต ที่ถือ
ผ้าบังสุกุล เป็นวัตร”.

คหบดี ! ข้อที่เรารู้ว่าคนเหล่านี้เป็นพระอรหันต์
หรือปฏิบัติรหัตตมรรคนั้น เป็นสิ่งที่รู้ได้ยากสำหรับ
ท่านผู้เป็นคฤหัสถ์ผู้บริโภคมาม ผู้ยังมีการนอนเบียดบุตร
บริโภคใช้สอยกระแจะจันทน์และผ้าจากเมืองกาสิ ทัดทรง
มาลาและเครื่องกลั่นและเครื่องผิดทา ยืนด้อยด้วยทอง
และเงิน.

คหบดี ! ถึงแม้ภิกษุจะเป็น ผู้อยู่ป่าเป็นวัตร
ถ้าเป็น ผู้ฟุ้งซ่าน ถือตัว กลับกลอก พุดมาก มีวาจา
ไม่แน่นอน มีสติเสื่อมลง ปราศจากสัมปชัญญะ ไม่มีสมาธิ
มีจิตหมุนไปผิด มีอินทรีย์อันปล่อยแล้ว ด้วยอาการ
อย่างนี้ ภิกษุนั้น ควรถูกติเตียนด้วยของคั่น ๆ.

คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็น ผู้อยู่ป่าเป็นวัตร
ถ้าเป็น ผู้ไม่พึงชาน ไม่ถือตัว ไม่กลับกลอก ไม่พูดมาก
มีวาจาแน่นอน มีสติตั้งมั่น มีสัมปชัญญะ มีสมาธิ
มีเอกัคคตาจิต สรรวมอินทรีย์ ด้วยอาการอย่างนี้
ภิกษุนั้นอันใครๆ ควรสรรเสริญด้วยองค์นั้นๆ.

คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็น ผู้อยู่ใกล้บ้าน ก็ดี...
บิณฑบาตเป็นวัตร ก็ดี... จันในทีนิมนต์ ก็ดี...
ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ก็ดี... นุ่งห่มคหบดีจีวร ก็ดี
ถ้าเป็นผู้ไม่พึงชาน ถือตัว กลับกลอก พูดมาก มีวาจา
ไม่แน่นอน มีสติลึมหอง ปราศจากสัมปชัญญะ ไม่มีสมาธิ
มีจิตหมุนไปผิด มีอินทรีย์อันปล่อยแล้ว ด้วยอาการ
อย่างนี้ ภิกษุนั้น ควรถูกติเตียนด้วยองค์นั้นๆ.

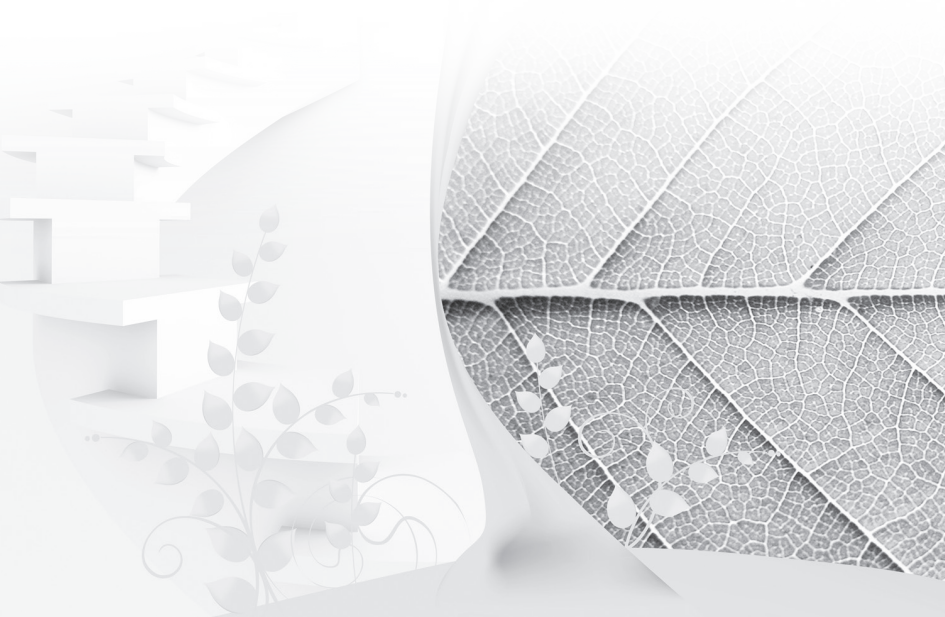
คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็น ผู้อยู่ใกล้บ้าน ก็ดี...
บิณฑบาตเป็นวัตร ก็ดี... จันในทีนิมนต์ ก็ดี...
ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร ก็ดี... นุ่งห่มคหบดีจีวร ก็ดี
ถ้าเป็นผู้ไม่พึงชาน ไม่ถือตัว ไม่กลับกลอก ไม่พูดมาก
มีวาจาแน่นอน มีสติตั้งมั่น มีสัมปชัญญะ มีสมาธิ
มีเอกัคคตาจิต สรรวมอินทรีย์ ด้วยอาการอย่างนี้
ภิกษุนั้นอันใครๆ ควรสรรเสริญด้วยองค์นั้นๆ.

เออละ คหบดี! ท่านจงถวายทานในสงฆ์เถิด
เมื่อท่านถวายทานในสงฆ์อยู่ จิตจักเลื่อมใส ท่านเป็น
ผู้มีจิตอันเลื่อมใสแล้ว ภายหลังแต่การตายเพราะการทำลาย
แห่งกาย จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! จำเดิมแต่วันนี้ไป ข้าพระองค์
จะถวายทานในสงฆ์”.

“ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาใด
ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม
ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่
ผู้นั้นชื่อว่า ย่อมสักการะ เคารพนับถือ
บูชาตถาคต ด้วยการบูชาอันสูงสุด”

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๖๑/๑๒๙.

ห้ามผู้อื่นให้ทาน ชื่อว่าไม่ใช่มิตร

๓๑

-บาลี ดิ. อ. ๒๐/๒๐๕/๔๙๗.

วัจจะ ! ผู้ใดห้ามผู้อื่นซึ่งให้ทาน ผู้นั้นชื่อว่า
เป็นอมิตร ผู้ทำอันตรายสิ่ง ๓ สิ่ง คือ

ทำอันตรายต่อบุญของทายก (ผู้ให้ทาน)

ทำอันตรายต่อลาภของปฏิกาค (ผู้รับทาน)

และตัวเองก็ชดชราตัวเองกำจัดตัวเองเสียตั้งแต่
แรกแล้ว.

วัจจะ ! ผู้ที่ห้ามผู้อื่นซึ่งให้ทาน ชื่อว่าเป็นอมิตร
ผู้ทำอันตรายสิ่ง ๓ สิ่ง ดังนี้แล.

วัจจะ ! เราเองย่อมกล่าวอย่างนี้ว่า “ผู้ใด
เทน้ำล้างหม้อ หรือน้ำล้างชามก็ตาม ลงในหลุมน้ำครำ
หรือทางน้ำโสโครก ซึ่งมีสัตว์มีชีวิตเกิดอยู่ในนั้นด้วยคิดว่า
สัตว์ในนั้นจะได้อาศัยเลี้ยงชีวิต ดังนี้แล้ว เราก้ยังกล่าวว่า
นั่นเป็นทางมาแห่งบุญ เพราะการทำแม่เช่นนั้น ไม่ต้องกล่าว
ถึงการให้ทานแก่มนุษย์ด้วยกัน” ดังนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เรากล่าวว่าทานที่ให้แก่ผู้มีศีล เป็นทานมีผลมาก. ทานที่ให้แก่ผู้ทุศีล หาเป็นอย่างนั้นไม่. และผู้มีศีลนั้นเป็นผู้ละเสียซึ่งองค์ ๕ และประกอบอยู่ด้วยองค์ ๕.

ละองค์ ๕ คือ ละกามฉันทะ ละพยาบาท ละถีนมิทธะ (หดหู่ซึมเซา) ละอุทธัจจกุกกุกจะ (ฟุ้งซ่านรำคาญ) ละวิจิกิจฉา (ลังเลสงสัย)

ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

- (๑) ประกอบด้วยกองศีลชั้นนอเสขะ
- (๒) ประกอบด้วยกองสมาธิชั้นนอเสขะ
- (๓) ประกอบด้วยกองปัญญาชั้นนอเสขะ
- (๔) ประกอบด้วยกองวิมุตติชั้นนอเสขะ
- (๕) ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะชั้นนอเสขะ.

เรากล่าวว่าทานที่ให้ในบุคคลผู้ละองค์ห้า และประกอบด้วยองค์ห้า ด้วยอาการอย่างนี้ มีผลมาก ดังนี้.

มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ
นินทา สรรเสริญ สุข ทุกข์
แปดอย่างนี้ เป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงในหมู่มนุษย์
ไม่ยั่งยืน มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา

- บาลี อภฺรฺก. อ. ๒๓/๑๕๙/๙๖.

ผลแห่งทาน

๓๒

-บาลี นวก. อ. ๒๓/๔๐๕/๒๒๔.

คหบดี ! บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือ
ประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยไม่เคารพ ไม่ทำ
ความนอบน้อมให้ ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เหลือ
ไม่เชื่อกรรมและผลของกรรม ให้ทาน

ทานนั้นๆ บังเกิดผลในตระกูลใดๆ ในตระกูลนั้นๆ
จิตของผู้ให้ทานย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภครอาหารอย่างดี
ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อ
บริภคยานอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริภคกามคุณ ๕
อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้นคือ บุตร ภรรยา
ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เจียฐฟัง
ส่งจิตไปที่อื่นเสีย.

ข้อนี้เพราะเหตุไร ? ทั้งนี้เป็นเพราะ ผลแห่ง
กรรมที่ตนกระทำโดยไม่เคารพ.

คหบดี! บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือ
ประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยเคารพ ทำความ
นอบน้อมให้ ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เหลือ
เชื่อกรรมและผลของกรรม ให้ทาน

ทานนั้นๆ บังเกิดผลในตระกูลใดๆ ในตระกูลนั้นๆ
จิตของผู้ให้ทานย่อมโน้มไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี
ย่อมโน้มไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมโน้มไปเพื่อ
บริโภคยานอย่างดี ย่อมโน้มไปเพื่อบริภคกามคุณ ๕
อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา
ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็เชื่อฟังดี เจียจุฟัง ไม่ส่งจิต
ไปที่อื่น.

ข้อนี้เพราะเหตุไร? ทั้งนี้เป็นเพราะผลของ
กรรมที่ตนกระทำโดยเคารพ.

คหบดี ! เรื่องเคยมีมาแล้ว มีพราหมณ์ชื่อ
เวลามะ พราหมณ์ผู้นั้นได้ให้ทานเป็นมหาทานอย่างนี้ คือ
ได้ให้ถาดทองเต็มด้วยรูปียะ ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดรูปียะ
เต็มด้วยทอง ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดสำริดเต็มด้วยเงิน
๘๔,๐๐๐ ถาด ให้ช้าง ๘๔,๐๐๐ เชือก มีเครื่องประดับล้วน
เป็นทอง มีธงทอง คลุมด้วยข่ายทอง ให้ถ ๘๔,๐๐๐ คัน
หุ้มด้วยหนังราชสีห์ หนังเสือโคร่ง หนังเสือเหลือง ผักกัมพล
เหลือง มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทอง คลุมด้วย
ข่ายทอง ให้แม่โคนม ๘๔,๐๐๐ ตัว มีน้ำมันไหลสะอาด
ใช้ภาชนะเงินรองน้ำมัน ให้หญิงสาว ๘๔,๐๐๐ คน ประดับ
ด้วยแก้วมณีและแก้วกุนทล ให้บัลลังก์ ๘๔,๐๐๐ ที่ ลาดด้วย
ผ้าโกเชาว์ ลาดด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดมีสัณฐานเป็น
ช่อดอกไม้ มีเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังขมด มีเครื่อง
ลาดเพดาน มีหมอนข้างแดงทั้งสอง ให้ผ้า ๘๔,๐๐๐ โกวฏี
เป็นผ้าเปลือกไม้ ผ้าแพร ผ้าฝ้าย เนื้อละเอียด
จะปวยกล่าวไปไปถึงข้าว น้ำ ของเคี้ยว ของบริโภค
เครื่องลูบไล้ ที่นอน ไหลไปเหมือนแม่น้ำ.

คหบดี! ท่านเพียงมีความคิดอย่างนี้ว่า สมัยนั้น
ผู้อื่นไม่ใช่เวลามพราหมณ์ผู้ที่ให้ท่านเป็นมหาทานนั้น.

คหบดี! แต่ท่านไม่ควรเห็นอย่างนี้ สมัยนั้น
เราเป็นเวลามพราหมณ์ เราได้ให้ท่านนั้นเป็นมหาทาน
ก็ในทานนั้น ไม่มีใครเป็นพระทักษิณียบุคคล ใครๆ
ไม่ชำระทักษิณานั้นให้หมดจด.

คหบดี! ทานที่บุคคลถวายให้ท่านผู้ถึงพร้อม
ด้วยทิวัญญิ (พระโสดาบัน) ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่า
ทานที่เวลามพราหมณ์ให้แล้ว.

ทานที่บุคคลถวายให้พระสกทาคามีผู้เดียวบริโภค
มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้ท่านผู้ถึงพร้อม
ด้วยทิวัญญิ ๑๐๐ ทานบริโภค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอนาคามีผู้เดียวบริโภค
มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระสกทาคามี
๑๐๐ ทานบริโภค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ผู้เดียวบริโภคนั้น มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอนาคามี ๑๐๐ ทานบริโภคนั้น.

ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้ารูปเดียวบริโภคนั้น มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ ๑๐๐ รูปบริโภคนั้น.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าบริโภคนั้น มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑๐๐ รูปบริโภคนั้น.

ทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเป็นประมุขบริโภคนั้น มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าบริโภคนั้น.

การที่บุคคล สร้างวิหารถวายสงฆ์ผู้มาจากจาตุรทิศ มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเป็นประมุขบริโภคนั้น.

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลสร้าง วิหารถวายสงฆ์ อันมาจากจาคะทิศ.

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมทานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต งดเว้นจากอกุศลนาทาน งดเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร งดเว้นจากมุสาวาท งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท มีผลมากกว่าการที่บุคคลมีจิตเลื่อมใส ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ.

การที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุตแต่เพียง เวลาสุดดมของหอม มีผลมากกว่า การที่บุคคลมีจิต เลื่อมใสสมทานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต...

และการที่บุคคลเจริญอนิจจสัญญาแม้เพียง เวลาลัดนิ้วมือ มีผลมากกว่า การที่บุคคลเจริญเมตตาจิต โดยที่สุตแต่เพียงเวลาสุดดมของหอม.

ทาน ที่จัดว่าเป็น มหาทาน

๓๓

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๕๐/๑๒๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในกรณีนี้ ละ
ปาณาติบาต เว้นขาดจากปาณาติบาต.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกเว้นขาดจาก
ปาณาติบาตแล้ว ย่อมชื่อว่าให้อภัยทาน อเวรทาน
อัปยาปัชฌทาน แก่สัตว์ทั้งหลาย มากไม่มีประมาณ

ครั้งให้อภัยทาน อเวรทาน อัปยาปัชฌทาน
แก่สัตว์ทั้งหลาย มากไม่มีประมาณแล้ว

ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ไม่มีเวร
ไม่มีความเบียดเบียน อันไม่มีประมาณ.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี่เป็นทานชั้นปฐมเป็นมหาทาน
รู้จักกันว่าเป็นของเลิศ เป็นของมีมานาน เป็นของประพฤติ
สืบกันมาแต่โบราณ ไม่ถูกทอดทิ้งเลย ไม่เคยถูกทอดทิ้ง
ในอดีต ไม่ถูกทอดทิ้งอยู่ในปัจจุบัน และจักไม่ถูกทอดทิ้ง
ในอนาคต อันสมณพราหมณ์ผู้รู้ไม่คัดค้าน.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้เป็นทอธารแห่งบุญ เป็น
ที่ไหลออกแห่งกุศล นำมาซึ่งสุข เป็นไปเพื่อยอดสุดอันดี
มีสุขเป็นวิบาก เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อประโยชน์
เกื้อกูล เพื่อความสุขอันพึงปรารถนา น่ารักใคร่ น่าพอใจ.

(ในกรณีศีล ๕ อีกสี่ข้อที่เหลือ คือ การเว้นขาดจาก
อทินนาทาน การเว้นขาดจากกาเมสุมิฉจาร การเว้นขาดจาก
มุสาวาท และการเว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย
อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ก็ได้ตรัสโดยมีนัยอย่างเดียวกัน).

ภิกษุทั้งหลาย! ทาน ๕ ประการ นี้แล เป็น
มหาทาน รู้จักกันว่าเป็นของเลิศ เป็นของมีมานาน เป็นของ
ประพาสสืบกันมาแต่โบราณ ไม่ถูกทอดทิ้งเลย ไม่เคยถูก
ทอดทิ้งในอดีต ไม่ถูกทอดทิ้งอยู่ในปัจจุบัน และจักไม่ถูก
ทอดทิ้งในอนาคต อันสมณพราหมณ์ผู้รู้ไม่คัดค้าน.

เหตุที่ทำให้เป็นผู้มีรูปงาม มีทรัพย์มากและสูงศักดิ์

๓๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๒๗๘/๑๙๗.

มัลลิกา ! มาตุคามบางคนในโลกนี้ไม่เป็นผู้มัก
โกรธไม่มากไปด้วยความคับแค้นใจ ถูกว่าแม่มากก็ไม่
ขัดเคืองไม่จุนเจียว ไม่กระฟัดกระเฟียด ไม่กระด้าง
กระเดื่องไม่แสดงความโกรธ ความขัดเคืองและความ
ไม่พอใจให้ปรากฏ เป็นผู้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ
เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้
ที่นอน ที่อยู่ และประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์
และเป็นผู้มีใจไม่ริษยา ย่อมไม่ริษยา ไม่มั่งร้าย ไม่ผูกใจ
อิจฉา ในลาภสักการะ ความเคารพ ความนับถือ
การไหว้ และการบูชาของคนอื่น ถ้ามาตุคามนั้นจุติจาก
อัตภาพนั้นแล้ว มาสู่ความเป็นอย่างนี้กลับมาเกิดในชาติ
ใดๆ ย่อมเป็นผู้มีรูปงาม น่าดู น่าชม ประกอบด้วยความเป็น
ผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก ทั้งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก
มีโภคสมบัติมากและสูงศักดิ์.

ผู้ให้โภชนะ

๓๕

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๔/๕๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! ทายกผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อม
ให้ฐานะ ๔ ประการ แก่ภิกษุคห (ผู้รับทาน ผู้รับของถวาย).

๔ ประการ เป็นอย่างไรเล่า ? คือ ให้อายุ วรรณะ
สุขะ พละ

ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุ
อันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว...
ครั้นให้สุขะแล้ว... ครั้นให้พละแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วน
แห่งพละอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย ! ทายกผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อม
ให้ฐานะ ๔ ประการนี้ แก่ภิกษุคห.

ผู้ใดย่อมให้โภชนะ ตามกาลอันควร โดยเคารพ
แก่ภิกษุคหผู้สำรวมแล้ว ผู้บริโภคโภชนะที่ผู้อื่นให้เป็นอยู่
ผู้นั้นชื่อว่า ย่อมให้ฐานะ ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ
สุขะและพละ นรชนผู้มีปกติให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ
ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มีบริวาร มียศ ในที่ที่ตนเกิดแล้ว.

กัลยณมิตร คือ อริยมรรค

๓๖

-บาลี สคา. ส. ๑๕/๑๒๗/๓๘๓.

อานนท์! ภิกษุผู้ชื่อว่า มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ย่อมเจริญทำให้มาก ซึ่งอริยมรรคมีองค์แปด โดยอาการอย่างไรเล่า?

อานนท์! ภิกษุในศาสนานี้ ย่อมเจริญ ทำให้มาก ซึ่งสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ชนิดที่วิเวกอาศัยแล้ว ชนิดที่วิราคะอาศัยแล้ว ชนิดที่นิโรธอาศัยแล้ว ชนิดที่น้อมไปรอบเพื่อการสลัดคืน.

อานนท์! อย่างนี้แล ชื่อว่าภิกษุผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ย่อมเจริญ ทำให้มาก ซึ่งอริยมรรคมีองค์แปด.

อานนท์! ชื่อนั้นเธอพึงทราบโดยปริยายอันนี้เถิด คือว่า พรหมจรรย์นี้ทั้งหมดนั้นเทียว ได้แก่ ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ดังนี้.

อานนท์ ! จริงที่เทียว สัตว์ทั้งหลาย ผู้มีความเกิดเป็นธรรมดา ได้อาศัยกัลยาณมิตรของเราแล้ว ย่อมหลุดพ้นหมดจากชาติ ผู้มีความแก่ชรา ความเจ็บป่วย ความตาย ความโศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ ความแห่งผากใจ เป็นธรรมดา

ครั้นได้อาศัยกัลยาณมิตรของเราแล้ว ย่อมหลุดพ้นหมดจากชาติ ความแก่ชรา ความเจ็บป่วย ความตาย ความโศก ความคร่ำครวญ ความทุกข์กาย ความทุกข์ใจ ความแห่งผากใจ.

อานนท์ ! ชื่อนั้น เธอพึงทราบโดยปริยายอันนี้เถิด คือว่า พรหมจรรย์นี้ทั้งหมดนั้นเทียว ได้แก่ ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี ดังนี้.

“ในธรรมวินัยนี้ เธอผู้ใดเป็นผู้ไม่ประมาทแล้ว
จักละชาติสงสาร ทำที่สุดแห่งทุกข์ได้...
พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท
มีสติ มีศีลเป็นอย่างดี
มีความดำริอันตั้งไว้แล้วด้วยดี
ตามรักษาซึ่งจิตของตนเถิด”

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๓๗/๑๐๖.

สังสารวัฏ ไม่ปรากฏที่สุด แก่สัตว์ผู้มีวิชา

๓๗

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๒๑๕/๔๒๙-๓๐.

ภิกษุทั้งหลาย! กับหนึ่งนานแล มิใช่ฝ่ายที่จะนับ
กับนั้นว่า เเท่นี่ปี เเท่นี่ร้อยปี เเท่นี่พันปี หรือว่าเเท่นี่
แสนปี.

ภิกษุทั้งหลาย! เหมือนอย่างว่า ภูเขาหินลูกใหญ่
ยาวโยชน์หนึ่ง กว้างโยชน์หนึ่ง สูงโยชน์หนึ่ง ไม่มีช่อง
ไม่มีโพรง เป็นแท่งทึบ บุรุษพึงเอาผ้าแคว้นกาสีมาแล้ว
ปิดภูเขานั้น ๑๐๐ ปีต่อครั้ง ภูเขาหินลูกใหญ่นั้น พึงถึง
การหมดไปสิ้นไป เพราะความพยายามนี้ ยังเร็วกว่าแล
ส่วนกับหนึ่งยังไม่ถึงการหมดไปสิ้นไป กับนานอย่างนี้ แล.

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดากัปที่นานอย่างนี้พวกเธอ
ท่องเที่ยวไปแล้ว มิใช่หนึ่งกัป มิใช่ร้อยกัป มิใช่พันกัป
มิใช่แสนกัป.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร ? เพราะว่า สงสารนี้กำหนด
ที่สุดเบื้องต้นเบื้องต้นปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีวิชา
เป็นเครื่องกัน มีตณหาเป็นเครื่องผูก ท่องเที่ยวไปมาอยู่
ที่สุดเบื้องต้น ย่อมไม่ปรากฏ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็เหตุเพียงเท่านั้น พอทีเดียว
เพื่อจะเปื้อนนายในสังขารทั้งปวง พอเพื่อจะคลาย
กำหนด พอเพื่อจะหลุดพ้น ดังนี้.

น้ำตาที่เราได้ร้องให้มาแล้วทั้งหมด

๓๘

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๒๑๔/๔๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย ! ถูกละๆ พวกเธอทราบธรรมที่เราแสดงแล้วอย่างนี้ ถูกแล้ว น้ำตาที่หลั่งไหลออกของพวกเธอ ผู้ท่องเที่ยวไปมา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ โดยกาลนานนี้แหละมากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย.

พวกเธอได้ประสบมรณกรรมของมารดาตลอดกาลนาน น้ำตาที่หลั่งไหลออกของเธอเหล่านั้น ผู้ประสบมรณกรรมของมารดา คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบสิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ นั้นแหละมากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย.

พวกเธอได้ประสบมรณกรรมของบิดา... มรณกรรมของพี่ชายน้องชาย... มรณกรรมของพี่สาวน้องสาว... มรณกรรมของบุตร... มรณกรรมของธิดา... ได้ประสบความเสื่อมแห่งญาติ... ได้ประสบความเสื่อม

แห่งโกตะ... ได้ประสบความสำเร็จเพราะโรค ตลอดกาลนาน
น้ำตาที่หลังไหลออกของเธอเหล่านั้น ผู้ประสบความสำเร็จ
เสื่อม เพราะโรค คร่ำครวญร้องไห้อยู่ เพราะประสบ
สิ่งที่ไม่พอใจ เพราะพลัดพรากจากสิ่งที่พอใจ นั้นแหละ
มากกว่า ส่วนน้ำในมหาสมุทรทั้ง ๔ ไม่มากกว่าเลย.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร? เพราะว่า สงสารนี้กำหนด
ที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีวิชา
เป็นเครื่องกัน มีตัณหาเป็นเครื่องผูก ท่องเที่ยวไปมาอยู่
ที่สุดเบื้องต้น ย่อมไม่ปรากฏ. ภิกษุทั้งหลาย! ก็เหตุ
เพียงเท่านี้ พอทีเดียว เพื่อจะเบื่อหน่ายในสังขารทั้งปวง
พอเพื่อจะคลายกำหนัด พอเพื่อจะหลุดพ้น ดังนี้.

สุข ทุกข์ ที่เราได้ประสบมาแล้ว ทุก ๆ รูปแบบ

๓๙

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๒๒๑,๒๒๓-๔/๔๔๓-๔, ๔๕๐-๕.

ภิกษุทั้งหลาย ! สงสารนี้กำหนดที่สุด เบื้องต้น
เบื่องปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีวิชาเป็นเครื่องกั้น
มีตัณหาเป็นเครื่องผูก ท่องเที่ยวไปมาอยู่ ที่สุดเบื้องต้น
ย่อมไม่ปรากฏ

เธอทั้งหลาย เห็นทุกตบुरुษผู้มีมือและเท้าไม่
สมประกอบ หรือเห็นบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยความสุข
มีบริวารคอยรับใช้พึงลงสันนิษฐานในบุคคลนี้ว่า เรา
ทั้งหลาย ก็เคยเสวยทุกข์หรือเสวยสุข เห็นปานนี้มาแล้ว
โดยกาลนานนี้...

ภิกษุทั้งหลาย ! สงสารนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้น
เบื่องปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์ผู้มีวิชาเป็นเครื่องกั้นมี
ตัณหาเป็นเครื่องผูกท่องเที่ยวไปมาอยู่ ที่สุดเบื้องต้นย่อม
ไม่ปรากฏ. สัตว์ที่ไม่เคยเกิดเป็นมารดา สัตว์ที่ไม่เคยเกิด
เป็นบิดา สัตว์ที่ไม่เคยเกิดเป็นพี่ชายน้องชาย สัตว์ที่
ไม่เคยเกิดเป็นพี่สาวน้องสาว สัตว์ที่ไม่เคยเกิดเป็นบุตร
สัตว์ที่ไม่เคยเกิดเป็นธิดา โดยกาลนานนี้ มิใช่หาได้ง่ายเลย.

ข้อนั้นเพราะเหตุไรเล่า ? เพราะว่าสงสารนี้
กำหนดที่สุด เบื้องต้น เบื้องปลายไม่ได้ เมื่อเหล่าสัตว์
ผู้มีวิชาเป็นเครื่องกัน มีตัณหาเป็นเครื่องผูก
ท่องเที่ยวไปมาอยู่ ที่สุดเบื้องต้น ย่อมไม่ปรากฏ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็เหตุเพียงเท่านี้ พอทีเดียว
เพื่อจะเปื้อนหายในสังขารทั้งปวง พอเพื่อจะคลาย
กำหนด พอเพื่อจะหลุดพ้น ดังนี้.

ที่รักที่เจริญใจในโลก

๔๐

-บาลี มห. ที. ๑๐/๓๓๘-๓๔๒/๒๙๗-๒๙๘.

ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นที่รักที่เจริญใจ
ในโลก.

ตัณหา เมื่อจะเกิด ย่อมเกิดในที่นี้ เมื่อจะตั้ง
อยู่ย่อมตั้งอยู่ในที่นี้.

ตัณหา เมื่อบุคคลจะละ ย่อมละเสียได้ในที่นี้
เมื่อจะดับ ย่อมดับในที่นี้.

รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์
สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ (วิญญาณ) ทางตา สิ่งที่ทำหน้าที่รู้ทางหู
...ทางจมูก ...ทางลิ้น ...ทางกาย ...ทางใจ.

ผัสสะทางตา ผัสสะทางหู ผัสสะทางจมูก
ผัสสะทางลิ้น ผัสสะทางกาย ผัสสะทางใจ.

เวทนาจากผัสสะทางตา เวทนาจากผัสสะทางหู
...ทางจมูก ...ทางลิ้น ...ทางกาย ...ทางใจ.

การหมายรู้ (สัญญา) เกี่ยวกับรูป การหมายรู้
เกี่ยวกับเสียง ...กลิ่น ...รส ...กายสัมผัส ...ธรรมารมณ์.

เจตนาในการหมายรู้ (สัญญาเจตนา) เกี่ยวกับรูป
...เกี่ยวกับเสียง ...กลิ่น ...รส ...กายสัมผัส ...ธรรมารมณ์.

การตรึก (วิตก) ที่เป็นไปทางรูป การตรึกที่เป็นไป
ทางเสียง ...กลิ่น ...รส ...กายสัมผัส ...ธรรมารมณ์.

การตรอง (พิจารณา) ที่เป็นไปทางรูป การตรองที่
เป็นไปทางเสียง ...กลิ่น ...รส ...กายสัมผัส ...ธรรมารมณ์.

ค้นหาในรูป ค้นหาในเสียง ค้นหาในกลิ่น
ค้นหาในรส ค้นหาในกายสัมผัส ค้นหาในธรรมารมณ์.

(แต่ละอย่างๆ เหล่านี้)

เป็นที่รักที่เจริญใจในโลก.

ค้นหา เมื่อจะเกิด ย่อมเกิดในที่นี้

เมื่อจะตั้งอยู่ ย่อมตั้งอยู่ในที่นี้.

ค้นหา เมื่อบุคคลจะละ ย่อมละเสียได้ในที่นี้

เมื่อจะดับ ย่อมดับในที่นี้.

ทางแห่งความสิ้นทุกข์

๔๑

-ปาติ มหา. ที. ๑๐/๓๔๓/๒๙๙.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาปริยสัจ
(ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์) เป็นอย่างไร ?

นี่คือ มรรคมรรค ๘ อันประเสริฐ คือ

สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ

สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ

สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ.

ก็สัมมาทิฏฐิ เป็นอย่างไร ?

ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในทุกข์สมุทัย ความรู้ใน
ทุกขนิโรธ ความรู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา.

สัมมาสังกัปปะ เป็นอย่างไร ?

ความดำริในการออกจากกาม ความดำริใน
ความไม่พยาบาท ความดำรินั่นไม่เบียดเบียน.

สัมมวาจา เป็นอย่างไร ?

การงดเว้นจากการพูดเท็จ งดเว้นจากการพูด
ส่อเสียด (พูดให้คนแตกแยกกัน) งดเว้นจากการพูดคำหยาบ
งดเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ.

สัมมากัมมันตะ เป็นอย่างไร ?

การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ งดเว้นจากการถือเอา
สิ่งของที่เขามิได้ให้ งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม.

สัมมาอาชีวะ เป็นอย่างไร ?

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ละการเลี้ยงชีพที่ผิดเสีย
สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยการเลี้ยงชีพที่ชอบ.

สัมมาวายามะ เป็นอย่างไร ?

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมปลุกความพอใจ
ย่อมพยายาม ย่อมปรารภความเพียร ประคองจิตไว้
ตั้งจิตไว้

เพื่อ มิให้ อกุศลธรรมอันเป็นบาปที่ยังไม่เกิด
บังเกิดขึ้น

เพื่อ ละ อกุศลธรรมเป็นบาปที่บังเกิดขึ้นแล้ว
เพื่อ ให้ กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด บังเกิดขึ้น
เพื่อ ความตั้งอยู่ ไม่เลือนหาย ความงอกงาม
ยิ่งขึ้น ความไพบูลย์ ความเจริญเต็มเปี่ยมยิ่งแห่งกุศล
ธรรมที่บังเกิดขึ้นแล้ว.

สัมมาสติ เป็นอย่างไร ?

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นกายในกายอยู่
มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและ
โทมนัสในโลกออกเสียได้.

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาอยู่
มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและ
โทมนัสในโลกออกเสียได้.

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่
มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและ
โทมนัสในโลกออกเสียได้.

ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาเห็นธรรมในธรรมอยู่
มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำจัดอภิชฌาและ
โทมนัสในโลกออกเสียได้.

สัมมาสมาธิ เป็นอย่างไร ?

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สงัดแล้วจากกามทั้งหลาย สงัดแล้วจากอกุศลธรรมทั้งหลาย เข้าถึงฌานที่หนึ่ง อันมีวิตกวิจารณ์ปีติและสุขอันเกิดแต่วิเวก แล้วแลอยู่

เพราะวิตกวิจารณ์รำบลง เธอเข้าถึงฌานที่สอง อันเป็นเครื่องผ่องใสแห่งใจในภายใน ให้สมาธิเป็นธรรมอันเอกผุดขึ้น ไม่มีวิตกไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปีติและสุขอันเกิดแต่สมาธิ แล้วแลอยู่

เพราะปีติจางหายไป เธอเป็นผู้เพ่งเฉยอยู่ได้ มีสติมีความรู้สึกตัวทั่วพร้อม และได้เสวยสุข ด้วยกายย่อมเข้าถึงฌานที่สาม อันเป็นฌานที่พระอริยเจ้าทั้งหลายกล่าวสรรเสริญผู้ได้บรรลุว่า เป็นผู้เฉยอยู่ได้ มีสติมีความเป็นอยู่เป็นปกติสุข แล้วแลอยู่

เพราะละสุขและทุกข์เสียได้ และความดับหายแห่งโสมนัสและโทมนัส ในกาลก่อน เธอย่อมเข้าถึงฌานที่สี่ อันไม่ทุกข์และไม่สุข มีแต่สติอันบริสุทธิ์ เพราะอุเบกขา แล้วแลอยู่

ภิกษุทั้งหลาย ! นี้เราเรียกว่า สัมมาสมาธิ
ภิกษุทั้งหลาย ! เหล่านี้แลเราเรียกว่า อริยสัจ
คือ หนทางเป็นเครื่องให้ถึง ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์

ขอนอบน้อมแด่
ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ
พระองค์นั้นด้วยเศียรเกล้า

ศกคศสวโก

(สาวกตถาคต)

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง

(กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม)

มูลนิธิพุทธโฆษาณ

มูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ผู้ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

เริ่มจากชาวพุทธกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ได้มีโอกาสมาฟังธรรมบรรยายจากท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล ที่เน้นการนำพุทธวจน (ธรรมวินัยจากพุทธโฆษฐ์ที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่าทรงตรัสไว้ดีแล้ว บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ทั้งเนื้อ ความและพยัญชนะ) มาใช้ในการถ่ายทอดบอกสอน ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงธรรมที่ตรงตามพุทธบัญญัติตามที่ ทรงรับสั่งแก่พระอรหันต์ ๖๐ รูปแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในการประกาศพระสัทธรรม และเป็นลักษณะเฉพาะที่ภิกษุในครั้งพุทธกาลใช้เป็นมาตรฐานเดียว

หลักพุทธวจนนี้ ได้เข้ามาตอบคำถาม ต่อความลังเลสงสัย ได้เข้ามาสร้างความชัดเจน ต่อความพัวเลือนสับสน ในข้อธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมชาวพุทธ ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นผลจากสาเหตุเดียวคือ การไม่ใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นในการศึกษาเล่าเรียน

ด้วยศรัทธาอย่างไม่หวั่นไหวต่อองค์สัมมาสัมพุทธะ ในฐานะพระศาสดาท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า “อาตมาไม่มีคำสอนของตัวเอง” และใช้เวลาที่มีอยู่ ไปกับการรับสนองพุทธประสงค์ ด้วยการโฆษณาพุทธวจนเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม และความประสานเป็นหนึ่งเดียวของชาวพุทธ

เมื่อกลับมาใช้หลักพุทธวจน เหมือนที่เคยเป็นในครั้งพุทธกาล สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ความชัดเจนสอดคล้องลงตัว ในความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าในแง่ของหลักธรรม ตลอดจนมรรควิธีที่ตรง และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผล รู้เห็นประจักษ์ได้จริงด้วยตนเองทันที ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธที่เห็นคุณค่าในคำของพระพุทธเจ้าจึงขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดเป็น “กระแสพุทธวจน” ซึ่งเป็นพลังเจียบที่กำลังจะกลายเป็นคลื่นลูกใหม่ ในการกลับไปใช้ระบบการเรียนรู้พระสัทธรรม เหมือนดังครั้งพุทธกาล

ด้วยการขยายตัวของกระแสพุทธวจนนี้ สื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หรือซีดี ซึ่งแจกฟรีแก่ญาติโยมเริ่มมีไม่พอเพียงในการแจก ทั้งนี้ เพราะจำนวนของผู้ที่สนใจเห็นความสำคัญของพุทธวจน ได้ขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับว่าท่านพระอาจารย์ศีกฤทธิ์ โสตุณฺโฬ เครื่องคิดในข้อวัตรปฏิบัติที่พระศาสดาบัญญัติไว้ อันเป็นธรรมวินัยที่ออกจากพระโอษฐ์ของตถาคตโดยตรง การเผยแพร่พุทธวจนที่ผ่านมา จึงเป็นไปในลักษณะสันโดษตามมีตามได้ เมื่อมีโยมมาปวารณาเป็นเจ้าภาพในการจัดพิมพ์ ได้มาจำนวนเท่าไร ก็ทยอยแจกไปตามที่มีเท่านั้น เมื่อมีมา ก็แจกไป เมื่อหมด ก็คือหมด

เนื่องจากว่า หน้าที่ในการดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่นสืบไป ไม่ได้ผูกจำกัดอยู่แต่เพียงพุทธสาวกในฐานะของสงฆ์เท่านั้น พระวาสากลุ่มหนึ่งซึ่งเห็นความสำคัญของพุทธวจน จึงรวมตัวกันเข้ามาช่วยขยายผลในสิ่งที่ท่านพระอาจารย์ศีกฤทธิ์ โสตุณฺโฬ ทำอยู่แล้ว นั่นคือ การนำพุทธวจนมาเผยแพร่โฆษณา โดยพิจารณาตัดสิ่งใจจดเจียน จัดตั้งเป็นมูลนิธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบที่โปร่งใส เปิดเผย และเปิดกว้างต่อสาธารณชนชาวพุทธทั่วไป

สำหรับผู้ที่ไม่เห็นความสำคัญของพุทธวจน และมีความประสงค์ที่จะดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่น ด้วยวิธีของพระพุทธเจ้า สามารถสนับสนุนการดำเนินการทรงนี้ได้ด้วยวิธีง่ายๆ นั่นคือ เข้ามาใส่ใจศึกษาพุทธวจน และนำไปใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อรู้ประจักษ์ เห็นได้ด้วยตนเองแล้ว ว่ามรรควิธีที่ได้จากการทำความเข้าใจ โดยใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นนั้น นำไปสู่ความเห็นที่ถูกต้อง ในหลักธรรมอันสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล และเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียว กระทั่งได้ผลตามจริง ทำให้เกิดมีจิตศรัทธา ในการช่วยเผยแพร่ขยายสื่อพุทธวจน เพียงเท่านี้ คุณก็คือหนึ่งหน่วยในขบวน “พุทธโฆษณ” แล้ว

นี่คือเจตนารมณ์ของมูลนิธิพุทธโฆษณ นั่นคือเป็นมูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

ผู้ที่สนใจรับสื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน เพื่อไปใช้ศึกษาส่วนตัว
หรือนำไปแจกเป็นธรรมทาน แก่พ่อแม่พี่น้องญาติ หรือเพื่อน
สามารถมารับได้ฟรี ที่วัดนาป่าพง
หรือตามที่พระอาจารย์คึกฤทธิ์ได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมนอกสถานที่

สำหรับรายละเอียดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของพุทธวจนโดยวัดนาป่าพง ค้นหา
ข้อมูลได้จาก

www.buddhakos.org หรือ www.watnapp.com

หากมีความจำนงค์ที่จะรับไปแจกเป็นธรรมทานในจำนวนหลายสิบชุด
ขอความกรุณาแจ้งความจำนงค์ที่

มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์

ประสานงานและเผยแพร่ : เลขที่ ๒๙/๓ หมู่ที่ ๗

ถนนเลียบคลอง ๑๐ ฝั่งตะวันออก

ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๕๐

โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔, ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘, ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

โทรสาร ๐ ๒๑๕๙ ๐๕๒๖

เว็บไซต์ : www.buddhakos.org อีเมล : buddhakos@hotmail.com

สนับสนุนการเผยแพร่พุทธวจนได้ที่

ชื่อบัญชี “มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์” ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา คลอง ๑๐ (ธัญบุรี)

ประเภท บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี ๓๑๘-๒-๔๗๔๖๑-๐

วิธีการโอนเงินจากต่างประเทศ

ยื่นแบบฟอร์ม คำขอโอนได้ที่ ธนาคารไทยพาณิชย์

Account name: “Buddhakos Foundation”

SWIFT CODE : SICOTHBK

Branch Number : 318

Siam Commercial Bank PCL, Khlong 10(Thanyaburi) Branch,

33/14 Mu 4 Chuchat Road, Bung Sanun Sub District,

Thanyaburi District, Pathum Thani 12110, Thailand

Saving Account Number : 318-2-47461-0

ขอกราบขอบพระคุณแด่

พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล และคณะสงฆ์วัดนาป่าพง
ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการจัดทำหนังสือเล่มนี้

ติดตามการเผยแผ่พระธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน

โดย พระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตฺถิผโล ได้ที่

เว็บไซต์

- <http://www.watnapp.com> : หนังสือ และสื่อธรรมะ บนอินเทอร์เน็ต
- <http://media.watnapahpong.org> : ศูนย์บริการมัลติมีเดียวัดนาป่าพง
- <http://www.buddha-net.com> : เครือข่ายพุทธวจน
- <http://etipitaka.com> : โปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน
- <http://www.watnapahpong.com> : เว็บไซต์วัดนาป่าพง
- <http://www.buddhakos.org> : มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์
- <http://www.buddhawajanafund.org> : มูลนิธิพุทธวจน

ดาวน์โหลดโปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน (E-Tipitaka)

สำหรับคอมพิวเตอร์

- ระบบปฏิบัติการ Windows, Macintosh, Linux
<http://etipitaka.com/download> หรือ รับประทานโปรแกรมได้ที่วัดนาป่าพง

สำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka

ดาวน์โหลดโปรแกรมพุทธวจน (Buddhawajana)

เฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana

ดาวน์โหลดโปรแกรมวิทยุวัดนาป่าพง (Watnapahpong Radio)

เฉพาะโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ วิทยุวัดนาป่าพง
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ วิทยุวัดนาป่าพง

วิทยุ

- คลื่น ส.ว.พ. FM ๙๑.๐ MHz ทุกวันพระ เวลา ๑๗.๔๐ น.

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง

หนังสือธรรมโฆษณ์ ชุดจากพระโอษฐ์

(ผลงานแปลพุทธวจน โดยท่านพุทธทาสภิกขุในนามกองตำราคณะธรรมทาน)

ร่วมสนับสนุนการจัดทำโดย

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง (กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม),
คณะศิษย์วัดนาป่าพง, มูลนิธิพุทธวจน,
พุทธวจนสถาบันภาคกลาง, พุทธวจนสถาบันภาคเหนือ,
พุทธวจนสถาบันภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, พุทธวจนสถาบันภาคตะวันออก,
พุทธวจนสถาบันภาคใต้, พุทธวจนสถาบันภาคตะวันตก,
กลุ่มศิษย์ตลาดต, กลุ่มสมณะศากยะปุตติยะ,
กลุ่มชนม่วนธรรม, กลุ่มละนันทิ,
กลุ่มพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย,
กลุ่มมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,
ชมรมพุทธวจนอุดรธานี,
บจก. สยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น, บจก. สยามรักซ์,
บจก. เซเวนส์ตีปส์, บจก. ห้างพระจันทร์โอสด,
สถานกายภาพบำบัด คิตติคลินิก,
บจก. ดีเทลส์ โปรดักส์

๑๐

พระสูตรของความรู้ ที่ชาวพุทธต้องศึกษา แต่คำสอนจากพระพุทธเจ้า เท่านั้น

ผ่านมา ๒,๕๐๐ กว่าปี

คำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดความหลากหลายมากขึ้น
มีสำนักต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละหมู่คณะก็มีความเห็นของตน
หามาตรฐานไม่ได้ แม้จะกล่าวในเรื่องเดียวกัน
ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่สมบูรณ์
แล้วเราควรเชื่อและปฏิบัติตามใคร?

ลองพิจารณาหาคำตอบง่ายๆ ได้จาก ๑๐ พระสูตร
ซึ่งพระตถาคตทรงเตือนเอาไว้

แล้วตรัสบอกวิธีป้องกันและแก้ไขเหตุเสื่อมแห่งธรรมเหล่านี้.

ขอเชิญมาตอบตัวเองกันเถาะว่า ถึงเวลาแล้วหรือยัง?

ที่พุทธบริษัทจะมีมาตรฐานเพียงหนึ่งเดียว คือ “พุทธวจน” ธรรมวินัย
จากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปฏิบัติและรู้ตามได้เฉพาะตน ดังนี้.

๑. พระองค์ทรงสามารถกำหนดคสมาธิ เมื่อจะพูด ทุกถ้อยคำจึงไม่ผิดพลาด

-บาลี ม. ม. ๑๒/๔๕๘/๔๓๐.

อัคคีเวสนะ! เรานั้นหรือ จำเดิมแต่เริ่มแสดง กระทั่งคำสุดท้ายแห่ง
การกล่าวเรื่องนั้นๆ ย่อมตั้งไว้ซึ่งจิตในสมาธินิมิตอันเป็นภายในโดยแท้
ให้จิตดำรงอยู่ ให้จิตตั้งมั่นอยู่ กระทำให้มีจิตเป็นเอก ดังเช่นที่คนทั้งหลาย
เคยได้ยินว่าเรากระทำอยู่เป็นประจำ ดังนี้.

๒.แต่ละคำพูดเป็นอภาลิโก คือ ถูกต้องตรงจริงไม่จำกัดกาลเวลา

-บาลี มุ. ม. ๑๒/๔๔๕/๔๕๑.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลายเป็นผู้ที่เรานำไปแล้วด้วยธรรมนี้ อันเป็นธรรมที่บุคคลจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง (สนทิจฺจโก) เป็นธรรมให้ผลไม่จำกัดกาล (อภาลิโก) เป็นธรรมที่ควรเรียกกันมาดุ (เอหิปสฺสโก) ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว (โอปนยิโก) อันวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน (ปัจจุตตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ).

๓.คำพูดที่พูดมาทั้งหมดนับแต่วันตรัสรู้นั้น สอดรับไม่ขัดแย้งกัน

-บาลี อิติวุ. ซู. ๒๕/๓๒๑/๒๙๓.

ภิกษุทั้งหลาย! นับตั้งแต่ราตรี ที่ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ จนกระทั่งถึงราตรีที่ตถาคตปริณิพพานด้วยอนุปาทิสเสนิพพานธาตุ ตลอดเวลาระหว่างนั้น ตถาคตได้กล่าวสอน พราหมณ์แสดงออก ซึ่งถ้อยคำใด ถ้อยคำเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมเข้ากันได้โดยประการเดียวทั้งสิ้น ไม่แย้งกันเป็นประการอื่นเลย.

๔.ทรงบอกเหตุแห่งความอันตรธานของคำสอนเปรียบด้วยกลองศึก

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๑๑/๖๗๒-๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เรื่องนี้เคยมีมาแล้ว กลองศึกของกษัตริย์พวกทสราหะเรียกว่า อานกะ มีอยู่ เมื่อกลองอานกะนี้ มีแปลแตกหรือลิ พวกกษัตริย์ทสราหะได้หาเนื้อไม้อื่นทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น (ทกคราวไป). ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายคราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้เดิมของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทิก็ฉันนั้น ในกาลยติยารฝ่ายอนาคต จักมีภิกษุทั้งหลาย สุตตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่งเป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสัจจญาณ เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้น

มากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี้ยวฟัง จักไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วนสุดตันตะเหล่าใดที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่เหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักฟังด้วยดี จักเงี้ยวฟัง จักตั้งจิต เพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียนไป.

ภิกษุทั้งหลาย! ความอันตรายของสุดตันตะเหล่านั้น ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสกุญฺญา จักมิได้ด้วยอาการอย่างนี้ แล.

๕.ทรงกำชับให้ศึกษาปฏิบัติเฉพาะจากคำของพระองค์เท่านั้น อย่าฟังคนอื่น

-บาลี ทฎ. อี. ๒๐/๔๑-๔๒/๒๔๒.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุบริษัทในกรณีนี้ สุดตันตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี้ยวฟัง ไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสกุญฺญา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี้ยวฟัง ย่อมตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน จึงพากันเล่าเรียน ได้ตาม ทวนถามแก่กันและกันอยู่ว่า “ข้อนี้เป็นอย่างไร มีความหมายก็เนี่ย” ดังนี้ ด้วยการทำดังนี้ เธอย่อมเปิดธรรมที่ถูกปิดไว้ได้ ธรรมที่ยังไม่ปรากฏ เธอก็ทำให้ปรากฏได้ ความสงสัยในธรรมหลายประการ ที่น่าสงสัย เธอก็บรรเทาหลงได้.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ อุกกาจิตวินิตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินิตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย อันเป็นตถาคตภาสิต (ตถาคตภาสิตา) อันลิกซัง (คมกัรรา) มีอรรธอันลิกซัง (คมกัรตถา) เป็นโลกุตตระ (โลกุตตรา) ประกอบด้วยเรื่องสุญญตา (สุญญตปฏิสยุตตา) อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่กิวิแต่่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้มากล่าวอยู่

พวกเขื่อย่อมฟังด้วยดี เจียหูฟัง ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และสำคัญไปว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน พวกเขาล่าเรียนธรรมอันกิวิแต่่งใหม่นั้นแล้ว ก็ไม่สอบถามซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยไม่ได้ ไม่หายของที่คว่าอยู่ให้หายขึ้นได้ ไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า อุกกาจิตวินิตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินิตา.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ ปฏิปุจฉาวินิตา ปริสา โน อุกกาจิตวินิตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย ที่กิวิแต่่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วน สุดตันตะเหล่าใด อันเป็นตถาคตภาสิต อันลิกซัง มีอรรธอันลิกซัง เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยเรื่องสุญญตา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้ มากล่าวอยู่ พวก

เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี่ยหูฟัง ย่อมเข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอล่าเรียนธรรมที่เป็นตถาคตภาษิตนั้นแล้ว ก็สอบถามซึ่งกันและกัน ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถะเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยได้ หมายของที่คว่าอยู่ให้หมายขึ้นได้ บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า ปฏิปุจฉาวินิตา ปริสา โน อุกกาจิตวินิตา.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แลบริษัท ๒ จำพวกนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทที่เกิดขึ้นในบรรดาบริษัททั้งสองพวกนั้น คือ บริษัทปฏิปุจฉาวินิตา ปริสา โน อุกกาจิตวินิตา (บริษัทที่อาศัยการสอบสวนทบทวนกันเอาเองเป็นเครื่องนำไป ไม่อาศัยความเชื่อจากบุคคลภายนอกเป็นเครื่องนำไป) แล.

๖. ทรงห้ามบัญญัติเพิ่มหรือตัดทอนสิ่งที่บัญญัติไว้

-บาลี มห. ที. ๑๐/๔๐/๗๐.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุทั้งหลาย จักไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยบัญญัติ จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว จักสมทานศึกษาในสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด อยู่เพียงใด ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิกษุทั้งหลายหวังได้ ไม่มีความเสื่อมเลย อยู่เพียงนั้น.

๗. สำนึกเสมอว่าตนเองเป็นเพียงผู้เดินตามพระองค์เท่านั้น ถึงแม้จะเป็นอรหันต์ผู้เลิศทางปัญญาก็ตาม

-บาลี ขนธ. ส. ๑๗/๘๒/๑๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย! ตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้ทำมรรคที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครรู้ให้มีความรู้ ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครกล่าวให้เป็นมรรคที่กล่าวกันแล้ว ตถาคตเป็นผู้รู้มรรค (มคฺคญฺญ) เป็นผู้รู้แจ้งมรรค (มคฺควิฑู) เป็นผู้ฉลาดในมรรค (มคฺคโวิโท). ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสาวกทั้งหลายในกาลนี้ เป็นผู้เดินตามมรรค (มคฺคานุคฺคา) เป็นผู้ตามมาในภายหลัง.

ภิกษุทั้งหลาย! นี่แล เป็นความผิดแผกแตกต่างกัน เป็นความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องกระทำให้แตกต่างกัน ระหว่างตลาคตผู้อรหันต-สัมมาสัมพุทธะ กับภิกษุผู้ปัญญาวิมุตติ.

๘. ตรีสไว้ว่าให้ทรงจำบทพยัญชนะและคำอธิบายอย่างถูกต้อง พร้อมขยันถ่ายทอดบอกสอนกันต่อไป

-บาลี จตุกก. อี. ๒๑/๑๔๗/๑๖๐.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนสูตรอันถือกันมาถูก ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันถูก ความหมายแห่งบทพยัญชนะที่ใช้กันก็ถูก ย่อมมีนัยอันถูกต้องเช่นนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็น มูลกรณีหนึ่งที่หนึ่ง ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูตร คล่องแคล่ว ในหลักพระพุทธรวณ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา (แม่บท) พวกภิกษุเหล่านั้น เอาใจใส่ บอกสอน เนื้อความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่นๆ เมื่อท่านเหล่านั้น ล่วงลับไป สูตรทั้งหลาย ก็ไม่ขาดผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) มีที่อาศัยสืบกันไป. ภิกษุทั้งหลาย! นี่เป็น มูลกรณีที่สาม ซึ่งทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

*** ในที่นี้ยกมา ๒ นัย จาก ๔ นัย ของมูลเหตุสี่ประการ ที่ทำให้พระสังฆธรรมตั้งอยู่ได้ ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

๙. ทรงบอกวิธีแก้ไขความผิดเพี้ยนในคำสอน

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๔๔/๑๑๓-๖.

๑. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ! ข้าพเจ้า ได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๒. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมี สงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์ ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะ หน้าสงฆ์นั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๓. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมาก เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระเหล่านั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๔. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่รูปหนึ่ง เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

เธอทั้งหลายยังไม่พึงชื่นชม ยังไม่พึงคัดค้านคำกล่าวของผู้นั้น พึงเรียน บทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วพึงสอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียง ดูในวินัย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าใน วินัยก็ไม่ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี้มีใช้พระดำรัสของพระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิด” เธอทั้งหลาย พึงทิ้งคำนั้นเสีย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้ เทียบเข้าในวินัย ก็ได้ พึงลงสันนิษฐานว่า “นี้เป็นพระดำรัส ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนั้นรับมาด้วยดี” เธอทั้งหลาย พึงจำมหาปเทศ... นี้ไว้.

๑๐. ทรงตรัสแก่พระอานนท์

ให้ใช้ธรรมวินัยที่ตรัสไว้เป็นศาสดาแทนต่อไป

-บาลี มท. ที. ๑๐/๑๗๘/๑๔๑.

-บาลี ม. ม. ๑๓/๔๒๗/๔๖๓.

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๔/๒๑๗/๓๔๐.

อานนท์! ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ‘ธรรมวินัยของ พวกเรามีพระศาสดาล่วงลับไปเสียแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ดังนี้. อานนท์! พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น. อานนท์! ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เรา แสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็น ศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา.

อานนท์! ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลล่วงไปแห่งเราก็ดี ใครก็ตาม จักต้องมีตนเป็นประทีป มีตนเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ เป็นอยู่. อานนท์! ภิกษุพวกใด เป็นผู้ใคร่ในสิกขา ภิกษุพวกนั้น จักเป็นผู้อยู่ในสถานะอันเลิศที่สุดแล.

อานนท์! ความขาดสูญแห่งกัลยาณวัตรนี้ มีในยุคแห่งบุรุษใด บุรุษนั้นชื่อว่า เป็นบุรุษคนสุดท้ายแห่งบุรุษทั้งหลาย... เราขอกล่าวย้ำกะเธอว่า... เธอทั้งหลายอย่าเป็นบุรุษคนสุดท้ายของเราเลย.

เธอทั้งหลายอย่าเป็น
บุรุษคนสุดท้าย
ของเราเลย

-บาลี ม. ๓. ๑๗/๔๒๗/๔๖๓.

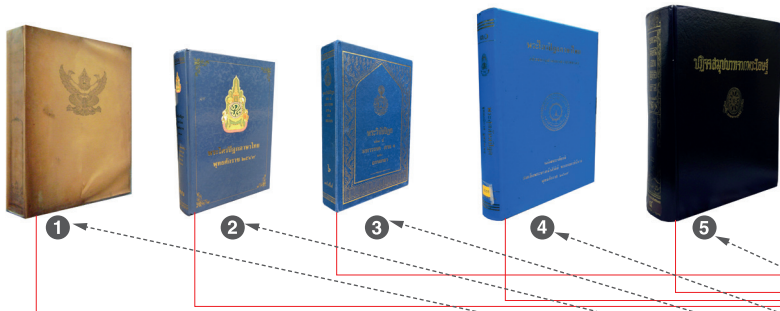
พระไตรปิฎก
ฉบับหลวง
ภาษาไทย 80 เล่ม
พ.ศ. 2500

พระไตรปิฎก
ฉบับมหาเถรสมาคม
ภาษาไทย 45 เล่ม
พ.ศ. 2549

พระไตรปิฎก
ฉบับมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย 91 เล่ม
พ.ศ. 2525

พระไตรปิฎก
ฉบับมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย 45 เล่ม
พ.ศ. 2535

งานแปล พระไตรปิฎก
ชุดจากพระโอษฐ์ 5 เล่ม
โดยพุทธทาสภิกขุ
พ.ศ. 2521

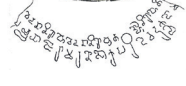
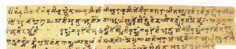
ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

เสาหินโอศก
(อินเดีย)
พ.ศ. 234

จารึกใบลาน
(อัฟกานิสถาน)
พ.ศ. 1000

ศิลาจารึก
(ประเทศไทย)
พ.ศ. 1200 - 1400

พ.ศ. 1

พ.ศ. 234

พ.ศ. 500

พ.ศ. 1000

พ.ศ. 1200

พ.ศ. 1400

พ.ศ. 1500

พุทธวจน-หมวดธรรม

พ.ศ. 2553

พ.ศ. 2555

พุทธวจน-ปิฎก
33 เล่ม

คัมภีร์โบราณ
อักษรขอม
สมัยรัชกาลที่ ๑
พ.ศ. 2331

พุทธวจน APP

E-TIPITAKA+ APP
E-TIPITAKA APP

วิทยวัตนาป่าพง APP

พ.ศ. 2000

พ.ศ. 2331

พ.ศ. 2436

พ.ศ. 2500

พ.ศ. 2555

พ.ศ. 3000

๑) หลักฐานสมัย พุทธกาล

การใช้ พุทธวจน ที่มีความหมายถึงคำสอนของ พระพุทธเจ้า มีมาตั้งแต่ในสมัยพุทธกาล ดังปรากฏหลักฐาน ในพระวินัยปิฎก ว่าพระศาสดาให้เรียนพุทธวจน (ภาพที่ ๑.๑ และภาพที่ ๑.๒)

ภิกษุ อามันเตสิ “น ภิกษเว พุทธวจนํ ฉันทโส อาโรเปตัพพํ; โย
อาโรเปยฺย, อาบัติติ ทุกกภูตฺส. ชนฺชานามิ ภิกษเว สกาย
นิรุตติยา พุทธวจนํ ปริยาปุณฺณินฺติ.

ภาพที่ ๑.๑

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่งจากพระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒ (จปร.อักษรสยาม) หน้า ๖๔ ซึ่งพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พ.ศ. ๒๕๒๕ เล่มที่ ๗ พระวินัยปิฎก จุลวรรค ภาค ๒ หน้า ๔๕ ได้แปลเป็นภาษาไทยไว้ดังนี้

[๑๘๐] ... ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงยกพุทธวจนะขึ้นโดยภาษา สันสกฤต รูปประโยคขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ เล่าเรียนพุทธวจนะตามภาษาเดิม.

ที่มา:

พระไตรปิฎก ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) พระวินัยปิฎก
จุลลวิคค์ เล่ม ๒ หน้า ๖๔

พุทธวจนะให้เสียเพราะสำเนียงของคน ๆ
 ขอพวกภิกษุยกพระพุทธวจนะขึ้นตามฉันทะ
 เทเถก. พระองค์ทศสัติเตียนแล้ว จึงทรง
 บัญญัติไว้ว่า น ภิกขเว ฉนฺทโส พุทธ-
 วจนํ อโรเปตพุฬฺ. โย อโรเปยฺย
 อาปตฺติ ทุกฺกฏสฺส. อนฺุชานามิ ภิกขเว
 สกาย นิสฺสํสํ พุทธวจนํ ปริยาปฺนิตุํ
 แปลความว่า ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลาย
 ไม่พึงยกพุทธวจนะขึ้นตามฉันทะ. ภิกษุ
 ไกยกัน ต้องทุกกฏ. เราอนุญาตให้
 เรียนพุทธวจนะตามสำเนียงของคน ๆ.
 เรื่องนี้ควรรู้ใน ขุททกขันธ์ก จุลวรรค
 เล่ม ๗ หน้า ๗๐ [ข้อ ๑๘๐].
 (นิต. ๑๐).

ภาพที่ ๑.๒

คำอธิบายภาพ:

คำแปลเป็นภาษาไทย
 ของภาพที่ ๑.๑ จาก
 หนังสือ สารานุกรม
 พระพุทธศาสนา
 ประมวลจาก
 พระนิพนธ์ สมเด็จพระ
 พระมหาสมณเจ้า
 กรมพระยาวชิรญาณ-
 วโรรส

ที่มา:

หนังสือ สารานุกรมพระพุทธศาสนา ประมวลจากพระนิพนธ์
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส หน้า ๖๕๖

๒) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๑

พุทธวจนะ มีปรากฏในหนังสือพงษาวดาร
กรุงศรีอยุธยา ภาษามคร แล คำแปล ซึ่งแต่งเป็นภาษามคร
เพื่อเฉลิมพระเกียรติเมื่อสังคายนาในรัชกาลที่ ๑ เป็นหนังสือ
๗ ผูก ต้นฉบับมีอยู่ในวัดพระแก้ว กรุงพนมเปญ ประเทศ
กัมพูชา แปลเป็นภาษาไทยโดยพระยาพนสุนทร คำนำของ
หนังสือเล่มนี้ เป็นพระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (ภาพที่ ๒.๑ และภาพที่ ๒.๒)

อันมาก	ในกาลปางก่อน	พระพุทฺธวจนะนั้นก็ยังมิบริบูรณ์อยู่
ครั้นกาลล่วงไป ๆ ในภายหลัง		พระพุทฺธวจนะนั้นก็เสื่อมวิปลาส
พิรุณก็ผิดเพี้ยนสืบลดลงไป		มีความสับสนท้อสจนจิรากาลไปก้วย
โทษ และพระพุทฺธวจนะนั้น		จนทั้งหลายที่มีกำลังความเพียร
และกำลังปัญญาอ่อนเป็นคน		เล่าเรียนแล้ว ไม่พิจารณาถุทธะ
และบทพณฺณชนะให้ถูกถ้วน		เหตุก็ถึงพระพุทฺธวจนะจึงเสื่อม
พิรุณไป		

ภาพที่ ๒.๑

คำอธิบายภาพ: ข้อความส่วนหนึ่งจากหนังสือ พงษาวดาร
กรุงศรีอยุธยา ภาษามคร แล คำแปล หน้า ๑

• ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

พุทธกาล

รัชกาลที่ ๑

รัชกาลที่ ๔

รัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๗

รัชกาลที่ ๙

๓) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๔

พุทธวจน มีปรากฏในหนังสือ พระคาถาสรรเสริญ
พระธรรมวินัย พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๔ (ภาพที่ ๓.๑)
และปรากฏในหนังสือ ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี
ในรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒ (ภาพที่ ๓.๒ และภาพที่ ๓.๓)

นเมยฺยํ เต ยหิจฺฉาย
ธมฺมํ พาลา อเปสสา
พุทฺธนา มา ปเทสเน
สมพุทฺธวจนํ อิติ

สมเด็จฯ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงพระกรุณาฯ
พระราชทาน
พุทธวจน ๒๓

สมเด็จพระราชินีนาถฯ ทรง
เป็นโอรสองค์โต ในพระบาทสมเด็จพระ
เบญจกิติฯ จึงได้เสวยราชย์
ตามโบราณราชประเพณี
บรมราชาภิเษก ทรงเป็น
บรมราชาภิเษก ทรงเป็น
พระพุทธเจ้า วิสุทธิธรรม

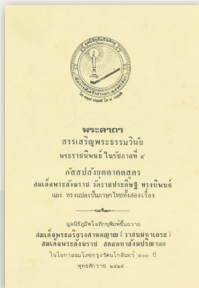
เจ้าฟ้าน้อยทรง
เป็นโอรสองค์โต

สมเด็จพระราชินีนาถฯ ทรง
เป็นโอรสองค์โต ในพระบาทสมเด็จพระ
เบญจกิติฯ จึงได้เสวยราชย์
ตามโบราณราชประเพณี
บรมราชาภิเษก ทรงเป็น
บรมราชาภิเษก ทรงเป็น
พระพุทธเจ้า วิสุทธิธรรม

ภาพที่ ๓.๑

คนพาลพวกอำมหิตหาชาติ เหลา
นั้นไซ้คนรักศีล ไม่เป็นคนมีศีล
เป็นที่รัก ก็จะไม่ฟังนอมธรรมไป
ตามปรารถนา ผันผายเยื้องย่าง
ธรรมไปตามปรารถนา เอาพระ
นามพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็น
บรมศาสดาของเรา ว่านี่คำ
พระพุทธเจ้า นี่พุทธวจน ดังนี้

แม้ถ้อยคำของเรามีโทษอยู่ ไม่
ควรเชื่อไม่ว่าเชื่อ ก็จะไม่ฟัง
เจรจาว่ากล่าวให้คนที่ฉลาด ๆ
กลับบาป เชื่อถือเอาว่าเป็น
ธรรมเป็นวินัย เป็นสัจตฤตสนา
เป็นพุทธวจน คำสั่งสอน ของ
พระพุทธเจ้า คำพระพุทธเจ้า
ตรัสเทศนาคงนี้ ๆ

ที่มา:

หนังสือ พระคาถาสรรเสริญพระธรรมวินัย พระราชนิพนธ์ ในรัชกาลที่ ๔
ทรงแปลเป็นภาษาไทยโดย สมเด็จพระสังฆราช วัดราชประดิษฐ หน้า ๒๕

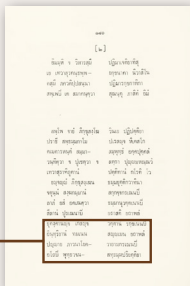
ธุดงค์กานฉจ เกสฉฉฉ
อินทรียาน ทมเนน
ปณณาย ภวานาโยค-
อโถปี **พุทธรวจน-**

วตุทาน รุกขเนนปี
สณณเมเนน ยถาพล
วายนกรณเนนปี
สทฐมมปรัยติยา

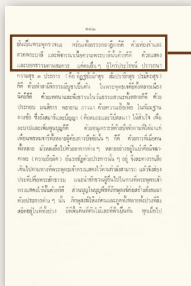

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๔

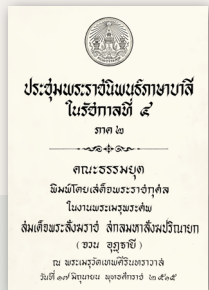
อันเป็นพระ**พุทธรวจนะ** พร้อมทั้งอรรถกถาฎีกาก็คือ ด้วยท่องจำและ
สวดพระบาลี และพิจารณาเนื้อความพระบาลีนั่นด้วยก็ด้วยแสดง
และบอกธรรมตามสมควร แก่คนอื่น ๆ ผู้ใคร่ประโยชน์ บรรดา

ภาพที่ ๓.๒

ภาพที่ ๓.๓

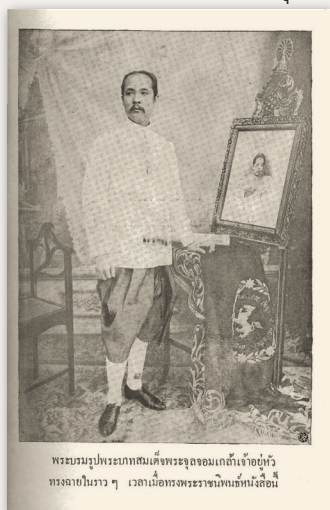

ที่มา:

หนังสือ ประชุมพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี ใรัชกาลที่ ๔ ภาค ๒
หน้า ๑๔๐ และหน้า ๑๔๓

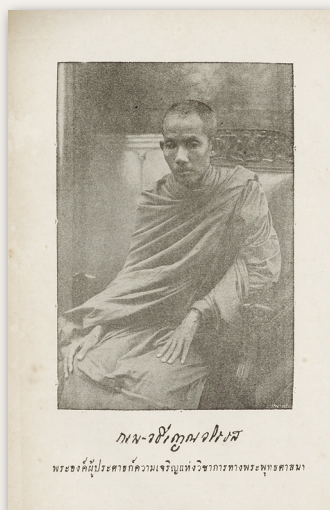
๔) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๕

พุทธวจน มีปรากฏในหนังสือ พระราชวิจารณ์ เทียบ
ลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานกับมหายาน พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ (ภาพที่ ๔.๑),
ปรากฏในหนังสือ พระราชหัตถเลขา พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีไปมา กับ สมเด็จพระ
มหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (ภาพที่ ๔.๒
และภาพที่ ๔.๓) และปรากฏในหนังสือ พระราชดำรัส
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๑๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๓) จัดทำโดย มุลินีนิธสมเด็จ
พระเทพรัตนราชสุดา (ภาพที่ ๔.๔)

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงฉายในแนว ๆ เวลาเมื่อทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ ๕

ภาพเขียนของพระ
พระองค์นี้ประพันธ์ความเจริญแห่งวิชาทางพระพุทธศาสนา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483
 1484
 1485
 1486
 1487
 1488
 1489
 1490
 1491
 1492
 1493
 1494
 1495
 1496
 1497
 1498
 1499
 1500
 1501
 1502
 150

ในเวลาเมื่อข้าพเจ้าได้ไปในประเทศทั้งหลาย ก็ได้มีเหตุอันสมควรซึ่งจะนำมาแสดงให้พระเถรานุเถร
ทั้งปวง ผู้ประกอบด้วยความอุสสาห์ช่วยชำระพระไตรปิฎกลงพิมพ์เป็นเล่มสมุดไปแล้วนั้น เบนที่ยินดีว่าเมื่อข้าพเจ้า
ไปถึงประเทศใด ซึ่งได้รับพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์นั้น รักษาไว้ในหอสมุดใหญ่ต่าง ๆ ย่อมมากว่าสรรเสริญการ
ซึ่งเราทำได้ แลได้ตั้งสมุดไว้ในที่อันงดงามมั่นคงทั่วทุกแห่ง มีนักปราชญ์ทั้งหลายได้อุสหาเรียนรู้พระพุทธรูปจะนะ
มาก กิตติศัพท์ความสรรเสริญธรรมของพระพุทธเจ้าย่อมปรากฏฟังไปในประเทศที่ไกลทั้งหลายมากขึ้นโดยลำดับ
ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่าทั้งหลายที่ถือศาสนาอื่นจะละศาสนาตนกลับมาถือพระพุทธศาสนา ดังชนบางพวกได้กล่าว
เหมือนจะให้เห็นว่าท่านจะเปนเช่นนั้นได้บ้าง แต่ข้าพเจ้าสามารถที่จะกล่าวได้ว่าเมื่อพระพุทธรูปจะนะแพร่หลาย
มีผู้รู้ธรรมะที่แท้จริงย่อมสรรเสริญยกย่องว่าพระพุทธศาสนาเป็นคำสั่งสอนอันดีมีธรรมะที่แท้จริง มีใช้ศาสนา
ที่เลวทราม แลบางพวกแสดงความปรารถนายินดีที่จะได้เห็นคัมภีร์พระอรธกถา ซึ่งเป็นเครื่องอุดหนุน
ความรู้ให้แจ่มแจ้งขึ้นอีก เพราะฉะนั้นการที่เราทำไม่เป็นการมีคุณแต่ในกรุงสยามประเทศเดียวเท่านั้น ย่อมทำให้
ผู้ที่ไม่ได้ถือพระพุทธศาสนา ทราบพระพุทธรูปจะนะแพร่หลายออกไปด้วย ควรจะเป็นที่ยินดีได้ประการหนึ่ง

ภาพที่ ๔.๔

ที่มา:

หนังสือ พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๑)
จัดทำโดย มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา พิมพ์ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๕๐ หน้า ๑๐๐

๕) หลักฐานสมัย รัชกาลที่ ๗

พุทธวจนะ มีปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๔ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐ เรื่อง รายงานการสร้างพระไตรปิฎก โดย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ากิตติยากรวรลักษณกรมพระจันทบุรินฤนาถ (ภาพที่ ๕)

เล่ม ๔๔ หน้า ๓๘๓๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐

ถ้าได้จัดตั้งทุนพระไตรปิฎกโดยประการที่กราบบังคมทูล
พระกรุณาฯ ประเทศสยามจักเป็นคลังพระธรรมของโลก
รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะสืบกาลหาที่สุดมิได้

ตามที่กราบบังคมทูลพระกรุณามานี้ ถ้าชอบด้วยกระแส
พระราชดำริ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราช
อนุญาต นำรายงานนี้พิมพ์ประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
ควรมิควรสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ข้าพระพุทธเจ้า กิตติยากร ขอเดชะ

ภาพที่ ๕

ที่มา:

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๔๔ หน้า ๓๘๓๘ วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๐
เรื่อง รายงานการสร้างพระไตรปิฎก

- ลำดับการสืบทอดพันธุ์

พุทธกาล

รัชกาลที่ ๑

รัชกาลที่ ๔

รัชกาลที่ ๕

รัชกาลที่ ๗

รัชกาลที่ ๙

๖) หลักฐานสมัย **รัชกาลที่ ๙**

พุทธวจน มีปรากฏในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ
วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘ เรื่อง ประกาศสั่งคายน
พระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก (ภาพที่ ๗)

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖

เล่ม ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๓ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘

โดยนัยที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ถวายพระพรมานี้ จึงทรงพระราชดำริว่า พระพุทธรูปอันเรียกว่า พระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบดี ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖
เล่ม ๑๑๒ ตอนที่ ๑๖๑ ราชกิจจานุเบกษา ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๑

[illegible][illegible][illegible]

ภาพที่ ๖

ที่มา:

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า ๑๖ เล่มที่ ๑๐๒ ตอนที่ ๑๖๗ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๘
เรื่อง ประกาศตั้งคายนามพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎก

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า
“เราพึงเป็นที่รัก ที่เจริญใจ ที่เคารพ ที่ยกย่อง
ของเพื่อนผู้ประพาศติพรหมจรรย์ด้วยกันทั้งหลาย” ดังนี้ก็ดี...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงเป็นผู้มีลาภ...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงอดทนได้ซึ่งความไม่ยินดี และความยินดี...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงอดทนความขลาดกลัวได้...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

เราพึงได้ตามต้องการ ได้ไม่ยาก ได้ไม่ลำบาก ซึ่งฉนานทั้ง ๔...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงเป็นโสตาบัน...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงเป็นสกทาคามี...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงเป็นโอบปาติกะ ดังนี้ก็ดี...

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุหากจำนงว่า

“เราพึงทำให้แจ้ง ซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้
เพราะความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง
ในทิฏฐธรรมเทียว เข้าถึงแล้วแลอยู่” ดังนี้ก็ดี

เธอพึงทำให้บริบูรณ์ในศีลทั้งหลาย

พึงตามประกอบในธรรมเป็นเครื่องสงบแห่งจิตในภายใน

เป็นผู้ไม่เหินห่างในฉนาน ประกอบพร้อมแล้วด้วยวิปัสสนา
และให้วัตรแห่งผู้อยู่สุญญาคารทั้งหลายเจริญงอกงามเกิด.

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าภิกษุเจริญอานาปานสติ แม้ชั่วกาลเพียงลัดนิ้วมือ
ภิกษุนี้เรากล่าวว่า อยู่ไม่เห็นห่างจากฌาน

ทำตามคำสอนของพระศาสดา

ปฏิบัติตามโอวาท ไม่ฉันทวิภวาทของชาวแคว้นแคว้นเปล่า
ก็จะป่วยการกล่าวไปยถึงผู้กระทำใ้มาก ซึ่งอานาปานสตินั้นเล่า.

ศีล ๕

(ปาณาติปาตา เวรมณี) เรอนั้น ละปาณาติบาต

เว้นขาดจากปาณาติบาต (ฆ่าสัตว์) วางท่อนไม้และคัสตราเสียแล้ว
มีความละอาย ถึงความเอ็นดูกรุณา หวังประโยชน์เกื้อกูลในบรรดาสัตว์ทั้งหลายอยู่.

(อทินนาทานา เวรมณี) เรอนั้น ละอทินนาทาน

เว้นขาดจากอทินนาทาน (ลักทรัพย์) ถือเอาแต่ของที่เขาให้แล้ว
หวังอยู่แต่ของที่เขาให้ ไม่เป็นขโมย มีตนเป็นคนสะอาดเป็นอยู่.

(กาเมสุมิถจารา เวรมณี) เรอนั้น ละการประพฤติดีกาม

เว้นขาดจากการประพฤติดีกาม (คือเว้นขาดจากการประพฤติดิด)
ในหญิงซึ่ง มารดารักษา บิดารักษา พี่น้องชาย พี่น้องหญิง หรือญาติรักษา
อันธรรมรักษา เป็นหญิงมีสามี หญิงอยู่ในสินไหม โดยที่สุแต่แม่หญิงอันเขาหมั้นไว้
ด้วยการคล้องพวงมาลัย ไม่เป็นผู้ประพฤติดีกาจาริตในรูปแบบเหล่านั้น.

(มุสาวาหา เวรมณี) เรอนั้น ละมุสาวาหา

เว้นขาดจากมุสาวาหา พุดแต่ความจริง รักษาความสัตย์ มั่นคงในคำพูด
มีคำพูดควรเชื่อถือได้ ไม่แก้งกล่าวให้ผิดต่อโลก.

(สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวรมณี) เรอนั้น

เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งของความประมาท.

มรณาสัจฉนเลศ

คหบดี! ...กามโกศ (มรณาส) ผู้ใด

(๑) แสวงหาโกศทรัพย์โดยธรรม โดยไม่เคียดครัด (เกินไป จนทรมาณตน)...

(๒) ทำตนให้เป็นสุข ให้อิ่มหนา...

(๓) แบ่งปันโกศทรัพย์บำเพ็ญบุญ...

(๔) ไม่กำหนด ไม่มัวเมา ไม่ลุ่มหลง

มีปกติเห็นโทษ มีปัญญาเป็นเครื่องสลัดออก

บริโภคโกศทรัพย์เหล่านั้นอยู่...

คหบดี! กามโกศจำพวกนี้ เป็นกามโกศฉฉนเลศ ฉฉนประเสริฐ

ฉฉนห้วนฉฉน ฉฉนสูงสด ฉฉนบวร กว่กามโกศฉฉนหลย เปรียบเสมือน

นมสดเกิดจากแม่โค นมส้เกิดจากนมสด เนยฉฉนเกิดจากนมส้

เนยใสเกิดจากเนยฉฉน ห้วนเนยใสเกิดจากเนยใส

ห้วนเนยใสปรกฏว่เลศกว่บรณารสฉฉนเกิดจากโคฉฉนหลยเหล่านั้น...ฉฉนฉฉน.

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๑๘๘/๕๑.

ข้อมูลธรรมฉฉน จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชนเป็นธรรมทาน ลิขสิทธิ์ในฉฉนฉฉนนี้ได้รับการสงวนไว้ในการจะจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรและปรึกษาด้านข้อมูล

ในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด ติดต่อได้ที่

มูลนิธิพุทธโฆษภณ โทร. ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐ - ๙๔

คุณศรฉฉา โทร. ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑ คุณฉฉาฉฉน โทร. ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

ติดตามการเผยแพร่ธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน โดยพระอาจารย์ฉฉนโส ใสฉฉนโส ได้ที่

www.watnapp.com | media.watnapahpong.org | www.buddhakos.org

คลื่น ส.ว.พ. FM 91.0 MHz ทุกวันพระ เวลา 17.40 น.

